

KAMPEN OM KØNNET

Rapport af Mikkel Vigilius

Forord

”Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem” (1 Mos 1,27). Det er det første, vi hører om mennesket i Bibelen: at vi er skabt i Guds billede som mand og kvinde.

Få dele af den kristne tro bliver i vor tid så stærkt anfægtet som den bibelske lære om de to køn. Ønsket med det, som her præsenteres, er at give kristne hjælp til at forstå, glæde sig over og holde fast ved det, som Bibelen lærer om de to køn.

I første kapitel gives en introduktion til de ideologiske strømninger i vor tid, som undergraver og anfægter et bibelsk syn på køn. I andet kapitel gives en indføring i den bibelske lære om de to køn. I tredje kapitel redegøres der for, hvordan biologien bekræfter den bibelske lære om de to køn. I fjerde kapitel rettes fokus mod de transkønnede, den rette lægelige og psykologiske hjælp til dem, og den rette kristne sjælesorg over for dem.

Til de afsnit, som redegør for medicinske, humanbiologiske og psykologiske forhold, har jeg fået kompetent og grundig hjælp fra en professor i medicin og en overlæge i psykiatri. Det har været vigtigt for mig, at disse afsnit er fagligt velunderbyggede og holdbare.

Jeg takker varmt for hjælpen.

Til de øvrige afsnit har jeg fået hjælp fra en række personer, som har givet gode råd og ændringsforslag. Jeg takker varmt også for denne hjælp.

Indholdsfortegnelse

Rapport af Mikkel Vigilius.....	1
Forord.....	2
1 Den kønsneutrale bølge.....	4
Ny lovgivning.....	4
Hvad bliver det næste?.....	5
Eftergivenhed.....	5
Bølgen i det 20. århundrede.....	6
Historien om de kønsneutrale kibbutzer.....	6
Historien om Bruce Reimer.....	9
Bølgen vokser.....	11
Yogyakarta-principperne.....	11
Europarådet.....	12
Socialkonstruktivisme.....	12
Pædagoguddannelsen.....	14
Ny politisk handlingsplan.....	15
2 Kønnen i bibelsk lys.....	17
En åndskamp.....	17
Krop og køn.....	19
Krop med uklart køn.....	20
Forskellighed og helhed.....	21
Kønsidentiteten formet i familien.....	21
Bibelsk mandlighed.....	22
Bibelsk kvindelighed.....	23
Rigtige mænd og rigtige kvinder.....	26
Velsignet forskel.....	27
3 Kønnen i biologisk lys.....	28
Hjælp i biologien.....	28
To hormonelle spor.....	28
Forskellige hjerner.....	29
Bevidstgørelse om køn gennem leg.....	29
Kvinder og mænd.....	30
To forskellige køn.....	33
Modstand.....	34
Men.....	35
4 Den transkønnede.....	36
De transkønnede som prøvesag.....	36
Transkønnethed.....	37
En sygelig selvforståelse.....	38
Flydende grænser.....	39
Behandlingstilbud.....	40
Børnemishandling.....	41
Trykket fra den nyeste tænkning.....	42
Den transkønnede i bibelsk lys.....	42
Gnostisk vranglære.....	43
Kristen sjælesorg.....	44
Robert Wenham.....	46
Walt Heyer.....	47
Et sammensat billede.....	49
Kaldet i vor tid.....	49

1 Den kønsneutrale bølge

Er jeg en dreng eller en pige, mand eller kvinde? I den vestlige verden har vi i flere tusind år kunnet svare klart og entydigt på det spørgsmål. Vi har forudsat, at der er identitet mellem krop og køn. Vi har også forudsat, at der er nogle grundlæggende, naturgivne forskelle på drenge og piger, mænd og kvinder. Derfor har vi opdraget vore børn forskelligt afhængigt af deres køn, vi har klædt dem forskelligt, og vi har opmuntret piger til at identificere sig med deres mor og drenge til at identificere sig med deres far. Vi har regnet det for naturligt, at den seksuelle orientering går mod en af det modsatte køn, og at ægteskabet indgås mellem en biologisk mand og en biologisk kvinde.

Sådan har det været. Sådan er det ikke mere. Alle de tanker om køn, som er gengivet ovenfor, og som har været anset for indlysende og naturlige i generation efter generation, er nu under angreb og under opløsning.

Angrebet mærkes ikke lige stærkt i alle dele af samfundet. Nye kulturelle bølger slår først og stærkest igennem i de store byer og på de højere læreranstalter og primært inden for de humanistiske fag. På de humanistiske uddannelser præges de studerende i vor tid stadigt mere intensivt og målrettet med en ny kønsideologi og lærer, at den gamle tanke om to køn, mand og kvinde, og om identitet mellem krop og køn er en myte, som vi må gøre op med og frigøre os fra. Vores køn skal være et frit, individuelt valg.

Den nye kønsideologi har fundet vej til vore politikere og har banet vej for ny lovgivning. Det gælder i alle de nordiske lande. Her skal vi fokusere på Danmark.

Ny lovgivning

I 2010 indførte Danmark muligheden for, at man i sit pas kan få skrevet et "X" der, hvor kønnet ellers angives ved et "F" for "female" eller "M" for "male". Muligheden er åben for dem, som føler sig som et andet køn end deres biologiske køn. De danske pas opererer således nu med tre køns kategorier.¹

I 2014 vedtog det danske folketing, at man kan skifte køn blot ved at udfylde en blanket til Det Centrale Personregister, meddele registeret, at man føler sig som et andet køn end kroppens, og efter et halvt år bekræfte, at man ønsker at skifte køn. Alle, som gør det, omdefineres til det modsatte køn og får et nyt personnummer.²

En konsekvens af den nye lov om kønsskifte er, at det nu er blevet muligt for personer med en juridisk identitet som mænd at føde børn.³ I november 2017 fastslog Østre Landsret, at personer med en kvindelig krop efter et juridisk kønsskifte kan benævnes og anerkendes som fædre.⁴ Hvilke muligheder, der i øvrigt åbner sig for folk, som skifter køn, er uafklaret, herunder spørgsmålet om adgang til det juridiske køns omklædningsrum og sportsklubber.

En kirkelig konsekvens af den nye lov om kønsskifte er, at præster i Folkekirken er forpligtet til at vie to personer med samme biologiske køn, hvis den ene af de to har foretaget et juridisk kønsskifte. Præster er ikke tvunget til at vie fraskilte og homoseksuelle, men de er tvunget til at vie to, som har hvert sit juridiske køn.⁵

Da det danske bispekollegium meldte ud, at alle Folkekirkenes præster var underlagt dette vilkår, udtalte Henrik Højlund, sognepræst i Løsning-Korning og formand for Evangelisk Luthersk Netværk: "Jeg stiller ikke op til sådan en vielse, lige meget hvad Kirkeministeriet siger. Præster skulle slet ikke have lov til at sige ja til at vie homoseksuelle og nogle, der har fået juridisk kønsskifte, for det strider mod Bibelen."⁶

I 2014 fik pædagoguddannelserne i Danmark på baggrund af et folketingsforlig et nyt obligatorisk fag: "Køn, seksualitet og mangfoldighed". Forsknings- og undervisningsminister Sofie Carsten Nielsen begrundede det nye fag således: "Jeg mener, at det er vigtigt at klæde de kommende pædagoger på med viden om, at det ikke er nogen naturlov, at drenge skal blive på én måde og piger på en anden."⁷ Nedenfor vil jeg komme nærmere ind på, hvad de pædagogstuderende møder i det nye fag. Der er tale om et regulært bombardement med kønsopløsende ideologi. Der er ikke to køn, doceres det, men uendeligt mange måder at definere

sit køn på, og definitionen er den enkeltes frie valg.

I januar 2017 fjernede Danmark som det første land i verden transkønnethed fra listen over sygdomme. Det skete efter mange års pres fra LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner. Nu skal det ikke længere betragtes som en psykisk sygdomstilstand, at man ikke kan identificere sig med sin egen krops køn. Det skal betragtes som naturligt og normalt. Alle Folketingets partier støttede den nye praksis.⁸

Hvad bliver det næste?

Det Radikale Venstre har stillet forslag om, at personnumre skal gøres kønsneutrale, så ingen skal føle sig presset til at være registreret som enten mand eller kvinde. Det bør respekteres, at nogle føler, at de er noget helt tredje.

Det Radikale Venstre har også foreslået, at det skal være muligt at definere flere end to personer som forældre til et barn, f.eks. når et lesbisk par får børn sammen med et homofilt mandligt par. I den situation bør det være muligt, at alle fire personer får forældremyndighed. Motiveringen for forslaget er, at de gamle familie-kategorier med én far og én mor er alt for snævre til at kunne rumme vor tids alternative "regnbuefamilier".

Endelig har Det Radikale Venstre slået til lyd for, at der bør være flere kønsneutrale børnehaver i Danmark, hvor man undlader at bruge kønsbetegnelser som "dreng" og "pige", hvor man lærer børnene at betragte homo-, bi- og transseksualitet som noget naturligt og normalt, og hvor man opmuntrer drenge, der vil gå i kjoler, og piger, der vil lave drengeting. Sofie Carsten Nielsen fastslår, at det vil være godt, hvis flere danske børneinstitutioner arbejder "normkritisk og køns-neutralt", fordi det giver børnene "mulighed for at udvikle sig uden at være spærret inde i de forventninger, der er forbundet med køn."⁹

Erfaringen viser, at de nye tanker om køn og seksualitet, som først formuleres af Det Radikale Venstre, med tiden får tilslutning fra stadig flere af de øvrige politiske partier.

Eftergivenhed

For mange virker de nævnte tanker blot for sund fornuft. Men det alvorlige er, at de har stærk og tiltagende medvind i hele den vestlige verden, og at de sætter dagsordenen i stadig flere sammenhænge.

Et illustrativt eksempel er legetøjsfirmaerne Fætter BR og Toys"R"Us, der fra julen 2013 besluttede at gøre deres kataloger kønsneutrale. Marketingsdirektør for de to fir-

maer, Thomas Meng, begrundede beslutningen således: ”Katalogerne er blevet kønsneutrale, fordi de skal afspejle en virkelighed, hvor drenge leger med pigelegetøj – og omvendt (...) Vi ønsker ikke at kode dem i nogen retninger. De skal selv kunne vælge.”¹⁰

Føtex og Bilka havde også i 2013 reklameret med piger, der legede med typisk drengelegetøj, og omvendt, men kønsneutraliteten var endnu ikke konsekvent gennemført. Kommunikationschef Mads Hvitved Grand lovede imidlertid: ”Vi forventer næste år at bløde yderligere op.”¹¹

Facebook er meget opmærksom på at signalere åbenhed over for og støtte til tidens nye tanker om køn. Siden 2014 har man tilbudt de danske brugere af Facebook 68 forskellige køn at vælge imellem, når de vil registrere sig. Politisk leder af Facebook i Norden, Thomas Myrup Kristensen, udtaler om de mange valgmuligheder: ”

Vi ønsker at skabe et miljø på Facebook, hvor alle har mulighed for at være autentiske og for at være sig selv. Og her er køn et af de mest centrale aspekter. Men kønskategoriernes ’kvinde og mand’ opleves ikke som fyldstgørende for alle, når de skal udtrykke, hvordan de føler og opfatter sig selv.”¹²

Man kan undre sig over denne eftergivenhed. Hvorfor går disse firmaer så ukritisk og uforbeholdent med på de nye ideer? Tre ting kan være værd at tage i betragtning.

For det første: der står meget stærke lobbygrupper bag de nye tanker. De interesseorganisationer, som taler de seksuelle minoriteters sag, presser stærkt og vedvarende på, for at alle traditionelle kategorier for køn, ægteskab og familieliv skal opløses. At gå imod disse organisationer og deres ønsker kan tolkes som et udtryk for manglende rummelighed og empati, og det er omkostningsfuldt både for politikere, firmaer og samfundsdebattører.

For det andet: de nye tanker fremstilles som den nyeste og mest opdaterede indsigt. De fremføres af forskere, som har arbejdet med køn og identitet i årtier, som kan henvise til ny og angiveligt kvalificeret forskning, og de kan bruge meget avancerede ord om sagen. Ifølge forskerne må alle kloge og opdaterede mennesker følge de nye tanker. Kun ureflekterede traditionalister vil gå imod dem. Der er få, som ønsker at høre til i den sidstnævnte kategori.

For det tredje: hvad er argumentet mod de nye tanker? Skal vi argumentere med følelser og fornemmelser eller med tradition og gammel kultur? Mange har en fornemmelse af, at ingen af disse argumenter rækker langt i en debat, og vælger derfor at tie. Når vi i den vestlige kultur har forladt Bibelens åbenbaring og troen på Guds skabelse af mennesket som to forskellige køn, mand og kvinde, står vi svagt i mødet med de nye tanker.

At vi har noget at sige i mødet med de nye tanker, vil jeg komme ind på i de følgende kapitler. Der er meget at sige både ud fra Bibelen og ud fra den biologi, som Gud har skabt os med.

I dette kapitel skal vi se lidt mere på historien og de drivende kræfter bag de nye tanker.

Bølgen i det 20. århundrede

Tanker om, at der ikke er nogen naturgiven forskel på mænd og kvinder, er ikke ny. Den er dukket op mange gange igennem historien. Men først i det 20. århundrede kan man tale om en omfattende, vedvarende og stadigt stærkere ideologisk bølge. Bølgen har været i gradvis vækst gennem hele det 20. århundrede, og derfor har der også undervejs i århundredet været foretaget eksperimenter, som havde til hensigt at bekræfte det nye, kønsneutrale syn.

Her skal vi se på to sociale eksperimenter, som ville bevise, at der ikke er nogen naturgiven forskel på mand og kvinde, men som begge endte med at bekræfte, at der er en sådan forskel.

Historien om de kønsneutrale kibbutzer

I begyndelsen af det 20. århundrede valgte jøder, der bosatte sig i det daværende Palæstina, i stort omfang at etablere kibbutzer, hvor man boede i kollektiver. Mange kibbutzer var præget af en marxistisk ideologi, hvor lighed var det højeste ideal, ikke blot økonomisk, men også i forholdet mellem de to køn. Man ønskede

at udviske alle forskelle mellem mænd og kvinder og at bryde med alle nedarvede rollemønstre. Idealet var absolut kønsneutralitet.

I de kønsneutrale kibbutzer betragtede man moderens tilknytning til og omsorg for børnene som en hovedårsag til ulighed mellem mænd og kvinder. Moderrollen bandt kvinden til hjemmet og hindrede hende i at deltage på lige fod med manden i andre dele af samfunds- og arbejdslivet. Derfor valgte man at placere alle børn i børnehuse, hvor de blev passet af skiftende personer.

Børnene var i deres huse 24 timer i døgnet. Her både spiste, legede og sov de, og når den tid kom, gik de også i skole her. De voksne blev opmuntret til at tænke om alle børnene som deres fælles børn, og forældre blev tilskyndet til ikke at udvikle noget

særligt nært forhold til deres egne biologiske børn. Det distancerede forhold til forældrene skulle også sikre barnet de bedste betingelser for at vokse op i frihed fra forældrenes ledelse og her ikke mindst faderens autoritet. Man ville bryde med det patriarkalske samfund, hvor faderen blev set som lederen i familien.

Når kvinderne på denne måde var befriet for "hjemmelivets åg", kunne og skulle de deltage i livet uden for hjemmet på lige fod med manden. Kvinderne skulle tage del i markarbejde, produktion og vagttjeneste i lige så høj grad som

mændene. Tilsvarende skulle mændene varetage traditionelt kvindearbejde i forbindelse med omsorg, pleje, undervisning og husholdning.

Ligheden mellem kønnene skulle også komme til udtryk i klædedragt og ydre fremtoning. Kvinder måtte ikke gå med kjoler og andet særligt kvindetøj. De måtte ikke bære smykker, ikke bruge kosmetik og ikke have tydeligt kvindelige frisurer. De skulle se ud som mændene.

Det traditionelle ægteskab blev opløst. Når en mand og en kvinde ønskede at være sammen, meddelte de det til et kontor, som kunne tildele dem et fælles rum. Men der var intet bryllup, og de bevarede hvert deres efternavn og markerede hermed en individuel og separat identitet. Det primære mål var at befri kvinderne

fra den patriarkalske tanke om, at de var bundet til manden, og at han var den ledende i deres forhold.

I 1950 besøgte den amerikanske antropolog Melford Spiro en række af de israelske kibbutzer for at studere deres eksperimenter med at udviske skellene mellem kønne. På det tidspunkt var Spiro selv tilhænger af tanken om, at køn er et produkt af kulturen og ikke af naturen. Hvad han så i kibbutzerne, bekræftede for ham, at det både var muligt og positivt at udviske alle forskelle mellem kønne. Både mænd, kvinder og børn så ud til at trives med den kønsløse livsform. Det sociale eksperiment var en succes. Spiro vendte hjem til USA og skrev en bog om succesen. Bogens konklusion og budskab var, at kønsidentiteten er kulturelt bestemt.¹³

I 1975 vendte Spiro tilbage. Han ville lave en ny og opdateret undersøgelse af det sociale eksperiment. Hvad han mødte i de køns-

Melford Spiro

neutrale kibbutzer ved dette andet besøg, ændrede radikalt hans tanker om køns-identitet.

I de mellemliggende 25 år var en ny generation vokset op. De var fra barnsben af blevet præget intensivt med den kønsneutrale ideologi. Ikke desto mindre havde de på alle væsentlige punkter reageret mod den og gjort op med den.

De unge kvinder, som var blevet indprentet, at de skulle søge det samme arbejde og de samme roller som mændene, pressede på for at få lov til at prioritere arbejdet som mor for deres børn. Spiro konstaterede til sin egen store forundring, at kampen for "kvindens rettigheder" var vendt helt på hovedet. De unge kvinder kæmpede nu for retten til at være sammen med deres børn.

I forlængelse af dette krav var børnehusene blevet reduceret til almindelige børnehaver. Børnene var flyttet hjem til deres forældre. Forældrene havde tilkæmpet sig retten til at have børnene hos sig og til at bruge fri-tiden sammen med dem.

Ægteskabet var vendt tilbage med bryllup, fest og offentlige og tydelige markeringer af, at det ægteviede par hørte sammen og var bundet sammen. Kibbutzens primære sociale enhed var ikke længere gruppefællesskabet, men ægteskabet og familien.

I ægteskaberne blev det stadig mere tydeligt, at manden var den ledende skikkelse. Kvinderne var tilmed vendt tilbage til den gamle jødiske tradition med at kalde deres mand for ”herre”. Mødrene og bedste-mødrene var ulykkelige over, at de unge piger anerkendte et ægteskabsmønster, hvor manden blev opfattet og tiltalt som hjemmets leder. Men de unge piger havde sat deres vilje igennem.

Det gjorde de også i forhold til deres ydre fremtoning. De lagde vægt på at fremtræde feminint. I deres hobbyer gik de tilbage til traditionelt kvindelige gøremål. Spiro konstaterede til sin egen forbløffelse, at ”netop på det sted, hvor feministerne havde troet, at deres ideal ville folde sig ud, netop der blomstrede den feminine mystik lige så hurtigt som majsen på marken.”

Arbejdsomt var kvinderne for langt de flestes vedkommende gledet ind i opgaver i service- og omsorgssektoren og i relation til husholdning og børnepasning. Sideløbende med denne udvikling havde mændene i betydelig grad overtaget ansvaret for produktion og markarbejde og havde fået de fleste ledende roller i kibbutzen.

Det entydige kollaps for de kønsneutrale idealer blev af nogle forklaret som et resultat af påvirkning fra det omgivende samfund. Men Spiro fandt ikke denne forklaring overbevisende. Særligt to iagttagelser gjorde det naturligt at søge en anden forklaring.

Spiros studier af børnenes rollelege i børnehusene afslørede, at pigerne typisk legede ”mor” enten for dukker eller for kæledyr, mens drengene typisk legede dyr, nærmere bestemt rovdyr, der angreb og kæmpede. De almindelige teorier om kulturel prægning kunne muligvis forklare, hvorfor pigerne valgte at lege mor, men de kunne ikke forklare, hvorfor drengene valgte at lege rovdyr. Spiro fandt det mest sandsynligt, at årsagen til de forskellige legemønstre skulle findes på det biologiske plan i en forskellig disponering. En disponering hos pigerne for omsorg og opfostring og en disponering hos drengene for aggression og kamp.

At der var forskel på kønnene, og at pigerne og drengene spontant mærkede dette indefra, blev bekræftet af den blufærdighed, som indtrådte, når de blev teen-agere. I forlængelse af den kønsneutrale ideologi havde kibbutzterne i udgangspunktet set et ideal i at negligere forskellene i mænds og kvinders anatomi. I forlængelse heraf var børnene opdraget til at omgå deres eget og det modsatte køn lige ublufærdigt. Piger og drenge sov i fællesrum i børnehusene, tog tøjet af og på foran hinanden og gik i fælles bad. Det fungerede, lige indtil børnene kom i puberteten. Så reagerede navnlig pigerne spontant og lidenskabeligt mod den til lærte kultur. De nægtede at gå i bad med det modsatte køn, og de ville have lyset slukket, når de skulle tage tøjet af og på. I første omgang nægtede de voksne i kibbutzen at tage hensyn til teenagerens ønsker. Men til sidst måtte de erkende, at der ikke var nogen vej udenom.

Hvorfor reagerede teenagerne på denne måde? De almindelige teorier om kulturel prægning kunne ikke forklare det. Det eneste meningsfulde svar var, at de to køn i kraft af deres forskellige biologi vidste, at de var forskellige, og indefra oplevede det krænkende at blotte sig for det modsatte køns kollektiv.

Spiro afsluttede sine studier med at konkludere, at det kønsneutrale projekt i kibbutzterne var brudt sammen, fordi de to køns forskellige naturer havde sat sig igennem med en uimodståelig kraft. Hans andet besøg i kibbutzterne fik den enestående konsekvens, at en erfaren og anerkendt antropolog, der havde været en markant repræsentant for tanken om, at køn er kulturelt tillært, forkastede sine tidligere tanker og teorier og i den sidste del af sin karriere gjorde sig til talsmand for det modsatte synspunkt. Efter hjemkomsten til USA skrev han en ny bog om de kønsneutrale kibbutzter med en ny konklusion og et nyt budskab: kønnet er naturbestemt.¹⁴

Historien om Bruce Reimer

Den 22. august 1965 fødte Janet Reimer i Canada to drenge, enæggede tvillinger. Drengene blev kaldt Bruce

og Brian. Et halvt år efter fødslen fik drengene problemer med vandladningen, og det blev anbefalet, at de blev omskåret. Omskærelsen foregik med en glødenål, men det operative indgreb på Bruce gik galt. Hans kønsdele blev uopretteligt ødelagt.

Forældrene var ulykkelige over det, der var sket, men nogle måneder senere så de et tv-program, som vakte håb hos dem. I programmet fortalte en fremtrædende psykolog og sexolog, John Money, om kønsskifteoperationer. John Money var på dette tidspunkt en ledende fortaler for tanken om, at køn er kulturelt be-

John Money (1923-2006)

stemt. Kønnen ligger ikke i biologien; det er noget, man opdrages til. Hvad enten man er født med en mandlig eller en kvindelig krop, så er man i udgangspunktet kønsneutral og kan derfor blive omskølet til det modsatte køn af ens krop.

Bruces forældre henvendte sig til Dr. Money og fortalte ham om deres situation. I løbet af de følgende måneder fik Money overbevist dem om, at de burde lade deres dreng operere, så han biologisk kom til at ligne en pige, og at de herefter skulle opdrage ham som en pige. Money lovede at følge barnet gennem hele dets opvækst. Det var en betingelse for samarbejdet, at forældrene aldrig måtte fortælle barnet, at det var født som en dreng. Blåt blev skiftet ud med lyserødt, bukser med kjoler, og Bruce blev til Brenda.

For Money var samarbejdet den perfekte mulighed for at teste sine teorier. Han havde to drenge med samme gener og samme miljø. Den ene skulle opdrages som dreng og den anden som pige. Hvis de endte med hver deres kønsidentitet, ville det bekræfte, at køn er bestemt af kulturen og ikke af naturen.

En gang om året kom forældrene på besøg med deres tvillinger hos Money. Forældrene aflagde rapport om udviklingen, Money iagttog og testede tvillingerne, lavede kønsspecifikke rollespil med dem, rådgav forældrene og tog noter. Da Brenda var 5 år, begyndte Money at skrive om projektet i videnskabelige artikler og bøger, og han fortsatte med at skrive om det i de følgende år. Han omtalte det opererede barn som "John/Joan" og fremstillede projektet med at ændre en dreng til en pige som en entydig succes. Brenda var meget mere feminin end sin bror, skrev han. Brenda opfattede og opførte sig som en pige. Brenda var en pige.

Sagen blev en sensation. Den blev skelsættende for tænkningen om køn og banebrydende for tusindvis af kønsskifteoperationer. Men den var baseret på et be- drag.

Brenda trivedes på ingen måde og på intet tidspunkt som pige. Forældrene ønskede meget stærkt, at eksperimentet skulle lykkes, og ved besøgene hos Money fortalte de om de tegn hos Brenda, som de mente, kunne pege i bekræftende retning. Men der var langt flere tegn, som pegede i modsat retning. Brenda havde en distinkt maskulin adfærd, elskede at løbe, klatre i træer og slås og afskyede at lege med dukker. Brenda var ude af stand til at knytte venskaber med piger og led under ikke at blive accepteret i drengenes fællesskab. På grund af sin fysiske fremtoning blev Brenda kaldt "hulekvinde", blev afvist på både pigernes og drengenes toiletter og var, som moren senere formulerede det, "en meget, meget ensom pige". Brenda var i

konstant reaktion mod alt feminint og var i tiltagende grad frustreret og oprørsk.

Da Brenda var 12 år, påbegyndtes på Moneys anbefaling en hormonbehandling med østrogen. Behandlingen gav Brenda bryster, men den gav ingen feminin identitet indefra. I modsætning til de jævnaldrende piger udviklede Brenda ingen romantisk interesse for drenge, men udviklede i stedet stadigt mere alvorlige depressive træk og selvmordstanker. Besøgene hos Money var af begge tvillinger blevet oplevet som grænseoverskridende, belastende og traumatiske. Som 13-årig truede Brenda sine forældre med at begå selvmord, hvis de insisterede på, at de skulle besøge Money igen. Som en konsekvens afbrød forældrene samarbejdet med Money.

Samme år, under indtryk af Brendas depressive formørkelse og tiltagende oplevelse af at blive vanvittig, afslørede forældrene sandheden for deres barn: at Brenda var født som dreng. Afsløringen var en intens lettelse og befrielse for Brenda, og den åbnede straks efter vejen til en omdefinering tilbage til en identitet som dreng. Brenda blev til David, hormonbehandlingen blev stoppet, brysterne bortopereret, og depressionen forsvandt.

Som voksen oplevede David at blive gift med en kvinde, der bragte tre børn med ind i ægteskabet. Men både David og hans bror Brian var mærket af traumerne fra deres barndom. Brian bar på en vrede over, at al opmærksomhed hos forældrene havde været samlet om broderen på hans egen bekostning. Han udviklede skizofreni, blev stofmisbruger og døde i 2002 af en overdosis. Hans dødsfald knækkede David, som gled ind i en depression, blev forladt af sin kone og i 2004 begik selvmord.

Det, som skulle have været en lykkelig bekræftelse af teorien om, at man kan forandre kønnet gennem opdragelse, endte som en dybt ulykkelig afkræftelse af teorien. Det var imidlertid først i år 2000, at sandheden om Moneys eksperiment kom frem. Indtil da havde Moneys sminkede fortælling om John/Joan stået uimodsagt. Men i år 2000 valgte David at stå frem og fortælle sandheden. Hans motiv var at hindre, at andre skulle opleve det samme som han selv. I et tv-interview fortalte han, at han aldrig havde følt sig som en pige, og at de operative indgreb på hans krop ikke havde ændret noget ved det: "En kvinde, som mister sine bryster på grund af cancer, bliver heller ikke mindre kvinde af det."¹⁵

Bølgen vokser

I lyset af de ovennævnte sociale eksperimenter, som endte med at bekræfte det, de skulle afkræfte, kan det være nærliggende at tænke, at fortalene for den kønsneutrale ideologi kæmper en umulig kamp. Deres benægtelse af to forskellige køn er en benægtelse af den åbenbare, erfarede og indlysende virkelighed. Mennesker med sund dømmekraft vil afvise den kønsneutrale ideologi. Den har ingen mulighed for at opnå bred tilslutning, og vi behøver derfor ikke bekymre os væsentligt om den.

Sådan kan vi tænke. Men det alvorlige er, at den kønsneutrale tankegang år for år får stadigt bredere tilslutning i den vestlige verden både hos politikere, undervisere og andre meningsdannere. Den kønsneutrale bølge vokser i styrke og omfang. At det er muligt på trods af den almenmenneskelige erfaring af forskellen på mand og kvinde, understreger blot kraften og alvoren i den udfordring, vi her står overfor. At den kønsneutrale tankegang også er i konflikt med et voksende bjerg af biologisk og neurologisk forskning, skal vi vende tilbage til i det tredje kapitel om kønskampen. Heller ikke dette synes dog at kunne bremse bølgen.

Jeg vil slutte dette kapitel med at konkretisere, på hvilken måde den kønsneutrale ideologi har vundet og fortsat vinder udbredelse i den vestlige verden og specifikt i Danmark.

Yogyakarta-principperne

I 2006 mødtes 29 fremtrædende eksperter i menneskerettigheder i den indonesiske by Yogyakarta. De vedtog og enstemmigt en erklæring med 29 principper om menneskerettigheder vedrørende seksualitet og køn. Den 26. marts 2007 blev principperne præsenteret i Geneve i forlængelse af FN's Menneskerettighedsrådsmøde.¹⁶

Siden da er principperne blevet anvendt i hele den vestlige verden til at fremme den kønsneutrale dagsorden. De anvendes af FN-organer, interesseorganisationer, domstole, politiske partier og regeringer.¹⁷ I Danmark er principperne blevet lagt til grund for den nye lovgivning, der gør det muligt frit at vælge sit køn.¹⁸

Det tredje princip fastslår: ”Enhver persons selvdefinerede seksuelle orientering og kønsidentitet er en integreret del af deres personlighed og et af de mest grundlæggende aspekter af selvbestemmelse, værdighed og frihed (...) Staterne skal træffe alle de nødvendige lovgivningsmæssige, administrative og andre foranstaltninger til fuldt ud at respektere hver enkelt persons selvdefinerede kønsidentitet.”¹⁹

Det skal bemærkes, at der er tale om principper, som har til hensigt at supplere FN’s menneskerettighedskonvention. De angiver, på hvilken måde staterne skal beskytte borgernes menneskerettigheder i relation til seksualitet og køn. At modsætte sig og modarbejde de kønsneutrale principper bliver dermed – sådan fremstilles det – identisk med at modsætte sig og modarbejde andres menneskerettigheder. Principperne er ikke officielt anerkendt af FN’s generalforsamling og har derfor endnu ikke officiel FN-status. Men interesseorganisationer og politiske grupperinger fremstiller principperne og henviser til dem som et semi-officielt tillæg til FN’s menneskerettighedskonvention.

Vi skal ikke undervurdere, hvordan det over tid kan komme til at påvirke os, at friheden til at vælge sit køn nu defineres og fremmes som en menneskeret. Der er lande, som går imod de nye tanker om kønnet. Men det er typisk lande med halv- eller helautoritære styreformers, som undertrykker alle afvigere og deres menneskerettigheder. Det kan f.eks. være lande i Østeuropa, Mellemøsten og Afrika. Ønsker vi at identificere os med dem? Ønsker vi ikke snarere at fremme frihed for minoriteter og respekt for menneskerettigheder?

I den nuværende situation må vi som kristne lære at skelne mellem sand og falsk frihed, mellem beskyttende og nedbrydende menneskerettigheder. Vi må regne med, at vi kommer til at stå alene med vores syn. Vi ønsker et samfund med frihed og retfærdighed, men vores forståelse af sand menneskelig frihed og retfærdighed er forment af Guds ord. Vi må være forberedt på, at vi i ringe grad vil blive forstået af vore omgivelser, og at det vil koste os.

Europarådet

I 2009 udsendte Europarådets kommission for menneskerettigheder en erklæring om ”Menneskerettigheder og kønsidentitet”, hvori man varmt anbefalede Yogyakarta-principperne som grundlag for landenes lovgivning. Man lagde i den forbindelse særlig vægt på princip nummer 3 om borgernes frihed til selv at vælge deres køn.²⁰

I 2011 vedtog Europarådet en konvention, som fastslog, at kønnet er en social konstruktion: ”Køn er de socialt konstruerede roller, opførsler, aktiviteter og egenskaber, som et givent samfund finder passende for mænd og kvinder.” Karen Sjørup, lektor ved Roskilde Universitet, udtrykte glæde over, at Europarådet ”tager de fremherskende kønsteorier til sig, lytter til forskerne og er i trit med tidens ånd.” Sjørup så den nye konvention som et velkomment opgør med tanken om, at vores køn er bestemt biologisk: ”Det er helt klart et fremskridt, at kønnene officielt defineres som socialt konstruerede (...) På det område er Danmark håbløst bag-efter.”²¹

Socialkonstruktivisme

Når Europarådet og Karen Sjørup taler om, at kønnene er ”socialt konstruerede”, er ordvalget ikke tilfældigt. Ordene er hentet fra en videnskabsteori, som er blevet stadig mere dominerende i den vestlige verden i de seneste 50 år: ”socialkonstruktivisme”.

Ordet socialkonstruktivisme blev første gang brugt i 1966 i Peter L. Bergers og Thomas Luckmans bog *Den sociale konstruktion af virkeligheden*.²² Bogens grundlæggende pointe er, at vi som mennesker kun kan op-

fatte virkeligheden gennem de fortolkningsbriller, som vores sociale miljø har udstyret os med. Det "sociale miljø" er her forstået som de mennesker, vi har omkring os, det sociale fællesskab, vi er en del af. Det sociale miljø vil altid have nogle normer og værdier, som man er relativt enig om, og som man mere eller mindre ubevidst giver videre til den opvoksende generation. Dermed får vi alle fra barndommen nogle fortolkningsbriller, som får os til at opfatte virkeligheden på en bestemt måde. Hvis vore forældre, lærere og andre omkring os lærer os, at man skal have stor respekt for folk med boglige uddannelser og mindre respekt for folk, der kan forstå en maskine og få den til at fungere, så er det sådan, vi opfatter virkeligheden. Hvis vi lærer, at blå er en drengefarve, og lyserød en pigefarve, så er det sådan, vi ser det. Hvis vi bliver indprentet, at der er to køn, mand og kvinde, og at de er forskellige, så er det sådan, vi tænker og føler.

Det er indlysende, at der er en væsentlig pointe i teorien. Vi er som mennesker alle præget af det sociale miljø, vi er vokset op i. Det er også indlysende, at vi kan være præget med noget, som ikke er naturbestemt, men kulturelt bestemt. At blå er drengefarve og lyserød pigefarve, er ikke naturbestemt. For 100 år siden var det modsat. Da var marineblå den foretrukne pigefarve, og lyserød var drengefarve. Derfor blev den maskuline prægede sportsavis i Italien "La Gazzetta dello Sport" trykt på lyserødt papir, og man valgte en lyserød førertrøje til føreren i cykelløbet Italien Rundt. Det var den mest maskuline farve, da førertrøjen blev indført i 1931.²³

Kortslutningen sker, når man tager for givet, at alt det, som kulturen har lært os, nødvendigvis må være uden grundlag i naturen. Vi har lært, at der er to forskellige køn, javel, men det udelukker vel ikke, at der fra naturens hånd og ud fra biologien virkelig *er* to køn? Kan vores kultur ikke have bekræftet noget, som ligger i naturen? Mange vil givetvis svare ja til det spørgsmål. Men de ledende kønsforskere svarer med tiltagende entydighed og enighed nej. Der er ingen naturlige og biologiske køn. Køn er helt og holdent en social konstruktion!

Den bog, som mere end nogen anden har banet vej for denne tankegang, er Judith Butlers *Kønballade* fra 1990.²⁴ Butler hævder, at det er en social konstruktion uden grundlag i naturen at tænke i to køn og at definere den heteroseksuelle kærlighed som naturlig. Der *er* slet ingen biologiske køn, og der er intet naturligt i, at mænd og kvinder tiltrækkes af hinanden. Det er kulturelle idéer, som fastlåser det enkelte individ i ufrihed. Vi må gøre os fri af alle kulturelle forestillinger om køn. Vi må selv konstruere vores køn og selv fylde det med indhold. Det er frihed!

Det er næppe muligt at overvurdere betydningen af Butlers bog. Den har formet tankegangen hos en meget stor del af vores tids undervisere på de humanistiske uddannelser, især inden for sociologi, kønsforskning og pædagogik. Vi skal konkret se på, hvordan de pædagogstuderende i Danmark møder og intensivt præges med Butlers tanker.

Judith Butler (1956-)

Pædagoguddannelsen

Siden 2014 er alle pædagogstuderende i Danmark blevet ført igennem et undervisningsforløb, der har titlen "Køn, seksualitet og mangfoldighed". Siden 2016 har de haft en grundbog med samme titel. Bogen er på 319 sider, og den røde tråd er den socialkonstruktivistiske tanke om køn. I kapitel efter kapitel lærer de pædagogstuderende, at de må hjælpe de børn, de har med at gøre, til at bryde med fastlåste, traditionelle forestillinger om køn. Pædagogerne må selv gå foran. De mandlige pædagoger skal gå ind i traditionelle kvindroller, og de kvindelige pædagoger skal gå ind i traditionelle manderoller. Herved kan de være forbilleder for børnene og give dem mod til selv at eksperimentere med deres køn. Det er vejen til frihed for børnene.

Med henvisning til Butler fastslås det, at ingen mennesker har et køn fra naturens side: "Kønsidentitet kan derfor ikke forstås som noget iboende, men skal forstås som noget, familie- og samfundsnormer og værdier har betydning for og magt til at påvirke. Vores oplevelse af køn og kønsidentitet er med andre ord konstrueret."²⁵

Tanken om, at der er to køn, og at det er naturligt, at mænd og kvinder tiltrækkes af hinanden, gifter sig og danner familie, betegnes i bogen igen og igen som en myte, som pædagogerne må udfordre og gøre op med. De må befri børnene fra at være fastlåst i og begrænset af den traditionelle, konservative og kristne tænkning om køn, ægteskab og familie. Det må i sagens natur ske gennem pædagogernes forbillede og samtaler med børnene, gennem de bøger, som læses med børnene, og de lege, som leges. Alt sammen skal åbne børnene for og præge dem i retning af den nye tænkning om køn, seksualitet, ægteskab og familie.²⁶

Det betones igen og igen, at den nye måde at forstå køn på er baseret på den bedste og mest opdaterede forskning, og at det derfor er et professionelt krav, at pædagogerne tager den til sig. De må forstå og anerkende, at der er "uendeligt mange individuelle måder at være et kønnet væsen på", og at kønsidentiteten er flydende og kan "formes og forandres over tid."²⁷

Forudsætningen for, at pædagogerne kan hjælpe børnene, er, at de først selv gør sig fri af alle de gamle, heteroseksuelle myter og alle tanker om, at der i relation til køn er noget, som er naturligt og normalt: "På et principielt niveau kan man sige, at vi skal tømme vores hoveder for 'normalt' og 'unormalt'."²⁸ Først når pædagogerne har gjort det, kan de hjælpe børnene til at blive frie.

Bogen udkom i 2016. Forinden havde man i mere end et år undervist i det nye fag. Flere steder i bogen kommer det til udtryk, at de studerende har

gjort modstand mod de nye tanker om køn, når de har mødt dem i undervisningen. Når modstanden omtales i bogen, fastslås det hver gang, at den er udtryk for, at de studerende hænger fast i gamle, usaglige og undertrykkende forestillinger om køn.

I bogen eksemplificeres de studerendes modstand blandt andet ved en kvindelig pædagogstuderende, som i en undervisningstime spørger, om det ikke vil være i orden, hvis hun i en børnehave tørrer bordene af, laver hyggelige ting med børnene og nusser om dem, hvis det er det, hun bedst kan lide, frem for at spille fodbold. Dette synspunkt nedgøres og afvises i bogen som udtryk for en uprofessionel tankegang. En professionel pædagog hjælper børnene til at bryde med de gamle idéer om køn ved selv at bryde med dem – i tanke og i handling.²⁹

Den bog, hvis grundtanker jeg her i al korthed har gengivet, skal alle danske pædagogstuderende læse. Målet er, at de skal anerkende og tilegne sig bogens syn på køn, og at de siden skal formidle det til de børn, som de har at gøre med i de danske vuggestuer, børnehaver, skolefritidsordninger og andre institutioner for børn.

Hvor vil det føre os hen?

Ny politisk handlingsplan

I juni 2018 fremlagde den borgerlige regering af Venstre, Konservative og Liberal Alliance en handlingsplan i 42 punkter til forbedring af livsvilkårene for LGBTI-personer, hvor det sidste bogstav "I" står for personer med et uklart fysisk køn, interkønnede eller intersex-personer.³⁰

I forordet understreges det, at man vil fremme det frie valg af ægtefælle og familietype, køn og køns-karakteristika, og at man vil modarbejde de fordomme, som måtte stille sig hindrende i vejen herfor. Det fastslås, at man på dette område ikke vil acceptere, at nogen i det danske samfund har og fastholder en afvigende holdning: "For regeringen er lige muligheder uanset køn, seksuel orientering eller kønsidentitet en præmis alle skal acceptere – en præmis der ikke kan gradbøjes efter kultur, tradition eller religion hverken ude i verden eller herhjemme."³¹

For så vidt regeringen mener, at ingen må hindre de seksuelle minoriteter i at leve, som de vil inden for lovens rammer, og at ingen må udsætte dem for mobning, forhånelse og chikane, vil det ikke kolliderer med vores frihed som kristne til offentligt at fastholde og formidle et bibelsk syn på køn og seksualitet. Men i regeringens omfattende handlingsplan siges der intet om friheden til fortsat at have og formidle et syn, som afviger fra det, regeringen lægger frem. Synet på ægteskabet som bestemt for én mand og én kvinde og på krop og køn som forbundet betragtes og betegnes derimod i handlingsplanen som udtryk for netop den slags fordomme, der må bekæmpes.

Et hovedafsnit i handlingsplanen handler om indsatsen blandt unge og i uddannelsessystemet.³² Der lægges op til, at sundheds- og seksualundervisningen fremover mere målrettet skal hjælpe børnene og de unge til at værdsætte mangfoldigheden af seksuelle orienteringer og kønsvariationer. For at opnå dette skal pædagoger og lærere selv undervises i den nyeste viden på området. Det anbefales, at lærerne gør brug af besøgsgrupper fra aktivistfællesskaber som "Normstormerne", som i 7.-10. klasse kan udfordre og hjælpe eleverne til at forlade forældede normer og åbne sig for en ny tids tanker om køn og seksualitet.³³

Regeringen lægger op til en grundig evaluering af den obligatoriske undervisning i sundhed og seksualitet ikke kun i folkeskolerne, men også i friskolerne. Regeringen fastslår, at undervisningen i disse emner "skal" hjælpe eleverne til en nutidig forståelse af "normer og idealer for køn, krop og seksualitet." Der skal udarbejdes nyt undervisningsmateriale i dette emne, og materialet skal i særlig grad tage sigte på at forandre og forbedre undervisningen på de "skoler og institutioner, hvor der kan være mindre accept af LGBTI-personer."³⁴

Regeringen vil igangsætte en evaluering af seksualundervisningen i læreruddannelsen. Evalueringen skal afdække, om der skal igangsættes nye initiativer med henblik på bedre at udruste lærerne til at formidle et opdateret syn på køn, seksualitet og familieliv. Ovenfor er det blevet beskrevet, hvilken undervisning om køn, seksualitet og mangfoldighed der fra 2014 er blevet formidlet på pædagoguddannelsen. Nu er det

læreruddannelsen, som skal opdateres.³⁵

Regeringens handlingsplan hylder fra ende til anden den seksuelle frihed løsrevet fra det heteroseksuelle ægteskab og friheden til at selv at definere sit køn løsrevet fra kroppen. Handlingsplanen er fyldt med billeder af homoseksuelle par, regnbuefamilie-medlemmer og pride-parader.

Det afsluttende initiativ i handlingsplanen retter sig mod de danske ambassader og konsulater i udlandet: "Udenrigsministeriet opfordrer danske repræsentationer til at flage med "regnbueflaget" ved særlige lejligheder og mærkedage som fx lokale prides."³⁶

Kampen mod de gamle normer og for en ny tids

mangfoldighed i forhold til køn og seksualitet er blevet en fælles dansk mærkesag. Den er båret af overbevisningen om at fremme kærlighed, godhed, frihed og fællesskab. Denne overbevisning giver kampen kraft og selvbevidsthed, og den gør det svært at stå imod.

Kampen om kønnet raser i vore vestlige og nordiske samfund i disse år. I bibelsk lys er det en åndskamp om vore hjerter og sind, om vore ægteskaber og familier og i sidste ende om forholdet til vores Gud og skaber. Skal vi som kristne stå fast i denne kamp, må vi have en fast grund at stå på. Det er emnet for det næste kapitel.

2 Kønnen i bibelsk lys

”Bibeltro, evangeliske kristne befinder sig ved begyndelsen af det 21. århundrede i en tid med historiske omvæltninger. I takt med, at den vestlige kultur er blevet stadig mere efter-kristen, er den begyndt at redefinere, hvad det vil sige at være menneske. Tidsånden hverken værdsætter eller orienterer sig ud fra Guds gode ordning for det menneskelige liv. Mange benægter, at Gud har skabt mennesket til at ære ham, og at Guds gode vilje med os omfatter vores personlige og fysiske skabelse som mand og kvinde. Det er almindeligt at tænke, at vores menneskelige identitet som mand og kvinde ikke er en del af Guds gode plan, men snarere er noget, vi individuelt og autonomt kan vælge ud fra vores eget ønske (...)

Denne verdslige ånd i vor tid repræsenterer en mægtig udfordring for den kristne kirke. Vil vor Herre Jesu Kristi kirke miste sin bibelske overbevisning, sin klarhed og sit mod og blive opslugt af tidsånden? Eller vil den holde fast ved livets ord, hente mod fra Jesus og uden skam forkynde hans vej som livets vej? Vil kirken bevare sit klare og modkulturelle vidnesbyrd til en verden, der synes at gå målrettet mod sin egen undergang?”

Med disse ord indledes en fælles erklæring om køn og seksualitet, som i efteråret 2017 blev underskrevet af mere end 150 fremtrædende bibeltro evangeliske teologer, forfattere, undervisere og ledere. Blandt underskriverne var en række navne, som er kendt og værdsat af mange kristne i Danmark: John Piper, John MacArthur, R. Albert Mohler, D.A. Carson, R.C. Sproul, Wayne Grudem, Randy Alcorn, Mark Dever og Kevin DeYoung.

Erklæringen fik navnet ”Nashville Statement”, ”Nashville-erklæringen”. Dens hensigt er at bekende og kalde til samling om det bibelske syn på mand og kvinde som to forskellige køn, der begge er skabt i Guds billede, lige i værdighed og ære, men med hver deres kald og hver deres særpræg. Der vil i det følgende flere gange blive refereret til Nashville-erklæringen.³⁷

En åndskamp

I Nashville-erklæringen fremstilles kampen om kønnen som en åndskamp. Når der i vor tid løbes storm mod den bibelske forståelse af de to køn, så er det en kamp om intet mindre end vores tro og vores åndelige og evige liv. Hvorfor er det så alvorlige ting, der står på spil?

Som kristne er der en uløselig sammenhæng mellem vores forhold til Guds ord og vores forhold til Gud. Vi kan ikke trodse og tilsidesætte Guds ord uden at trodse og tilsidesætte Gud selv. Forkaster vi Guds ord, så vil han forkaste os. Da vil vi møde den samme dom, som mødte Saul: ”Fordi du har forkastet Herrens ord, har han forkastet dig ...” (1 Sam 15,23).

Troskaben mod Guds ord kan koste dyrt i forhold til vore omgivelser. Sådan har det til enhver tid været for Guds børn, men i de sidste tider vil presset blive forstærket. Den menighed, som Guds velsignelse hviler over i de sidste tider, er den, om hvilken det kan siges, at ”du har holdt fast ved mit ord og ikke fornægtet mit navn” (Åb 3,8).

I mange årtier har den kristne menighed været under stærkt pres for at opgive den bibelske lære om forholdet mellem mand og kvinde. Nu forstærkes presset. Derfor er der grund til, at vi som kristne opmuntrer, støtter og hjælper hinanden til at holde fast ved Guds ord på netop dette punkt også i vor tid.

Frimodigheden og viljen til at stå fast må vi hente fra evangeliet om nåden og frelsen i Jesus. ”Vær stærk ved nåden i Kristus Jesus!” (2 Tim 2,1). Det er værd at bemærke i hvilken sammenhæng, Paulus giver denne formaning til Timotheus. Det sker i en sammenhæng, hvor Paulus opmuntrer Timotheus til at holde fast

ved det budskab, som Paulus selv har forkyndt. Paulus lægger ikke skjul på, at det har kostet ham modstand og lidelse at forkynde det. Han er blevet forladt af kristne venner, har lidt ondt og sidder nu i dødscellen (2 Tim 1,8-18). Men det budskab, Paulus har forkyndt, er og bliver frelsens og det evige livs ord. Skal Paulus dø for det, så bliver det for ham indgangen til det evige livs herlighed hos Jesus. ”For er vi døde med ham, skal vi også leve med ham; holder vi ud, skal vi også være konger med ham; fornægter vi ham, vil han også fornægte os” (2 Tim 2,11-12). Derfor: Vær stærk ved nåden i Kristus Jesus!

Når Djævelen frister os til at give køb på Guds ord, er han en mester i at formulere gode grunde. Det ser vi i hans fristelse af Jesus i ørkenen. Han er især en mester i at få begrundelserne til at lyde fromme og kristelige: Den bibelske lære om vore køn og om forholdet mellem mand og kvinde hører ret beset ikke til det mest centrale i Bibelen. Den handler jo ikke om det bærende i evangeliet. Der er også forskellige meninger om den sag i den kristne menighed. Er det ikke bedre at koncentrere sig om det centrale og væsentlige?

Satan ved langt bedre end vi selv, hvor umådelig central og bærende den bibelske lære om mand og kvinde er i Bibelen. Han ved, at det er umuligt at forstå helheden og dybden i den bibelske forkyndelse af evangeliet uden denne lære. Netop derfor vil han have os til at opgive den.

At vi er skabt som mand og kvinde er det mest basale i vores menneskelighed og gudbilledlighed (1 Mos 1,27). Mennesket er ifølge sin skabelse mand og kvinde, to forskellige køn, der er skabt til at supplere, berige og tjene hinanden og til at være lige i værdighed og ære (1 Kor 11,11-12). Mennesket i to køn er skabt i Guds billede til at have fællesskab med Gud, ære ham, tjene ham og afspejle ham – som mand og kvinde. Det klareste billede på Guds kærligheds væsen i denne verden er kærligheden mellem mand og kvinde i ægteskabet (Ef 5,25-28; Tit 2,4; 1 Joh 4,16).

Tilsvarende er det klareste billede i denne verden på Jesu frelse mandens selvopofrende tjeneste for hustruen i ægteskabet. Manden er lederen i ægteskabet, men han er kaldet til at være en leder, der giver sig selv hen i tjenesten for den elskede. Når han gør det, afspejler og vidner han om Jesu selvopofrende frelsergerning for menigheden. Helt fra skabelsen ville Gud, at det skulle være sådan – for at vidne om og pege hen på Jesus som frelser (Luk 22,14-27; Ef 5,25-32).

Et af de bærende billeder i Bibelen på forholdet mellem Kristus og menigheden er billedet af brudgommen og bruden. Denne brud har brudgommen købt og vundet med den dyreste pris: sit eget blod. Derfor kaldes hun for ”Lammets brud” (Åb 19,7; 21,9). Bruden er vidunderligt klædt og smykket, ikke af sig selv, men af brudgommen (Es 61,10; Åb 19,7-8; 21,2). Her er vi inde ved det inderste i evangeliet, og nøglen til at forstå det er forholdet mellem mand og kvinde, brudgom og brud, som Gud fra skabelsen har bestemt det til at være. Mister vi dette forhold, mister vi nøglen.

Brudgommen og bruden har hvert sit køn, de er mand og kvinde. Det er en skabelsesgave fra Gud, som vi må tage til os, takke for og værdsætte. Vore specifikke køn er grundlæggende for vores identitet, ære og værdighed som mennesker. Vi finder kun os selv som mennesker, når vi villigt anerkender og vedkender os det køn, Gud har skabt os med. Vi kan kun leve ret med Gud og tjene ham ret, når vi gør det i pagt med det køn, Gud har skabt os med. At vi vedkender os vores køn og fremtræder tydeligt med det, er ifølge Paulus ”ærefuldt”. At vi fornægter vores køn, er ”vanærende” (1 Kor 11,14-15).

Fra skabelsen har Gud bestemt, at den seksuelle kærlighed skulle udfolde sig mellem én mand og én kvinde i et ubrydeligt ægteskab, og at denne kærlighed skulle bære frugt i børn, som kunne vokse op i en velsignet, tryk familie med en far og mor, der elsker hinanden og bliver sammen altid. Ægteskabet er en af de mest dyrebare skabergaver, som består i syndefaldets verden. Derfor har den onde til enhver tid søgt at nedbryde muren om ægteskabet. I vor tid er han nået ned til murens grundsten: vores skabelse som to køn, mand og kvinde. Her står kampen nu.

Hvis vi skal modstå Satans angreb mod vores gudgivne kønsidentitet som mand og kvinde, må vi have fodfæste i Guds ord. Hvad siger og lærer Guds ord om denne sag?

Krop og køn

På tværs af den bibelske åbenbaring tales der altid og kun om to køn, mand og kvinde. Det forudsættes, at alle mennesker hører til enten det ene eller det andet af disse to køn, og at der er identitet mellem menneskets krop og menneskets køn.

Det sidste forhold er afgørende. Derfor skal vi se nærmere på det. Hvor i de bibelske tekster finder vi grundlag for tanken om, at der er identitet mellem vores krop og vores køn, dvs. mellem vores biologiske køn og vores egentlige køn?

Da Gud skaber mennesket, skaber han dem "som mand og kvinde" (1 Mos 1,27). Går vi tættere på de hebraiske ord, peger de ifølge Marc Brettler, professor i jødiske studier, i retning af de to køns respektive kønsorganer. Ordet for mand er "zakar", som ifølge sin oprindelse synes at pege i retning af det mandlige kønsorgan. Ordet for kvinde er "neqebah", som ifølge sin rod betyder at trænge igennem. "En overbogstavelig oversættelse baseret på ordenes oprindelse kunne gengive hver "zakar" som "en, der har en penis" og hver "neqebah" som "en, der gennemtrænges".³⁸ Så nært forbundet er krop og køn i Guds skabelse og i hans navngivning af mennesket som mand og kvinde.³⁹

Men er det fortsat sådan – efter syndefaldet? Ja, det bekræftes med stor tydelighed videre frem i den bibelske åbenbaring. Det sker bl.a. i de mange, mange bibeltekster, hvor et nyfødt barns køn identificeres straks efter fødslen. Så snart barnet er født, kan det fastslås, hvilket køn barnet har. Biologien viser kønnet.

"Adam lå igen med sin kone, og hun fødte *en søn* og gav ham navnet Set" (1 Mos 4,25).

"Sara blev gravid, og hun fødte Abraham *en søn* i hans alderdom" (1 Mos 21,2).

"Siden fødte hun *en datter*, som hun kaldte Dina" (1 Mos 30,21).

"Så blev hun igen gravid og fødte *en datter*" (Hos 1,6).

Det både forudsættes og bekræftes i disse bibeltekster, at der er identitet mellem kroppens køn og personens køn.⁴⁰ Uanset hvad der måtte ske videre frem i livet for de nyfødte børn, og uanset hvilke tanker og følelser de senere måtte udvikle om deres køn, så har de fra fødslen et bestemt køn. De har det køn, som deres krop har.

Samme tankegang bærer de mange, mange bibelske tekster, som taler om, at kvinder har månedlig menstruation, bliver gravide og føder børn (2 Mos 21,22; 3 Mos 12,2; 15,19; Jer 4,31; 1 Tim 5,14). Hvis man har en krop, som er indrettet til at menstruere og til at blive gravid, så er man per definition ifølge Bibelen en kvinde. Tilsvarende er alle dem, som har sædafgang, per definition mænd (3 Mos 15,16; 22,4-6; 23,11).

At der er identitet mellem krop og køn, er den bærende tanke gennem hele Bibelen, og den tanke er præmissen for, at der kan gives klare og forståelige formaninger til henholdsvis mænd og kvinder om f.eks. klædedragt.

"Kvinder må ikke gå i mandsdragt, og mænd må ikke gå i kvindeklaeder. Herren din Gud afskyr enhver, som gør den slags" (5 Mos 22,5).

Denne formaning er kun meningsfuld, hvis det er åbenbart og klart, hvem der er henholdsvis kvinder og mænd. Denne klarhed er kun mulig, hvis der er identitet mellem kroppens køn og personens køn.

Vi ved ikke, hvad der var motivet for, at nogle ville iklæde sig det modsatte køns klædedragt. Men det synes ikke at være afgørende for formaningens gyldighed. Formaningen har ifølge sin ordlyd almen gyldighed. Uanset begrundelsen må ingen kvinde gå i mandsdragt, og ingen mand gå i kvindedragt. Begrundelsen er, at det er afskyeligt i Guds øjne.

Når formaningen har almen gyldighed, må den også gøres gældende i forhold til dem, som indefra måtte ønske at høre til det modsatte køn eller føler, at de gør det. De må ikke iføre sig det modsatte køns klædedragt. Deres kald er at vedkende sig og klæde sig i overensstemmelse med deres biologiske køn.

Præcis den samme tankegang og vejledning møder vi i Det Nye Testamente. Paulus kalder de troende kvinder til at vedkende sig deres køn, klæde sig kvindeligt og have kvindelige frisurer. Tilsvarende kalder han mændene til at vedkende sig deres køn, klæde sig mandligt og have mandlige frisurer (1 Kor 11,4-15). Disse formaninger er kun meningsfulde, hvis det er åbenbart ud fra biologien, hvem der er henholdsvis

kvinder og mænd.

Alle med en biologisk kvindekrop kaldes til at vedkende sig deres kvindelige køn og fremtræde kvindeligt. Alle med en biologisk mandekrop kaldes til at vedkende sig deres mandlige køn og fremtræde mandligt.

Paulus henviser som begrundelse for denne formaning til, at Gud har skabt manden og kvinden til forskellige roller (! Kor 11,3), og at naturen lærer os, at det er godt, at kvinder optræder kvindeligt og mænd mandligt (v.14-15). At gå mod Guds ordning og naturen er "vanærende" for den, der gør det, mens det er "ærefuldt" at respektere Guds ordning og naturen.

På denne baggrund må det siges at være i overensstemmelse med det bibelske syn på krop og køn, når Nashville-erklæringen fastslår:

"Vi bekræfter, at forskellene på mænds og kvinders kønsorganer ifølge Guds bestemmelse er grundlaget for vores selvforståelse som henholdsvis mænd og kvinder."

Krop med uklart køn

Ikke alle nyfødte børn har klart genkendelige mandlige eller kvindelige kønsorganer. Det kan skyldes kromosomfejl, hormonfejl eller andre fejl i barnets biologi. Der er mange grader af uklarhed. I de lette tilfælde er det forholdsvis enkelt at definere barnets biologiske køn. I sværere tilfælde må definitionen af kønnet afklares gennem en afvejning af forskellige forhold, hvor vi i dag har mulighed for at inddrage bl.a. kønskromosomer og indre kønsorganer. I de fleste tilfælde vil de, som er født med uklare kønsorganer, være ude af stand til at få børn.⁴¹

På bibelsk tid var man ubekendt med kromosomer og hormoner, men til alle tider har man været kendt med, at nogle fødes med uklare og defekte kønsorganer og uden evne til at få børn. Jesus synes selv at tale om denne virkelighed: "Der er dem, der er uegnede til ægteskab fra moders liv" (Matt 19,12). Jesus bruger her det græske ord "eunouchos", der er ført videre på dansk i "eunuk".

I bibelsk perspektiv må alle sygdomme og alle biologiske fejludviklinger ses som en konsekvens af syndefaldet. Sygdom var ikke en del af Guds oprindelige gode skabelsesorden. Men selv i syndefaldets verden og selv med forekomsten af mange tragiske sygdomme og biologiske fejludviklinger, gælder det, at alle mennesker er skabt i Guds billede (1 Mos 9,6; Jak 3,9).

At vi alle uanset vores biologi er skabt i Guds billede, indebærer, at vi alle har samme værdi og ære. Vi er lige højt elskede af Gud og har samme adgang til frelsen i Jesus og til at tilbede og tjene Gud i hans menighed. En af de første, som gik ind i den kristne menighed, var en eunuk, den etiopiske hofmand, som Filip blev sendt til for at vidne for ham om Jesus som Messias (ApG 8,26-39).

Den bibelske forståelse af at være skabt i Guds billede indebærer og omfatter at være skabt som mand og kvinde: "Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem" (1 Mos 1,27)". På den baggrund må vi regne med, at alle mennesker uanset deres biologi er skabt til at være mand eller kvinde. Selvom det kan være svært for os at se, hvilket køn de har, så har de et køn, og Gud kender det.

I den vestlige verden har vi i lang tid betegnet folk med uklart biologisk køn som hermafroditter og pseudohermafroditter. I nyere tid er vi gået over til at betegne dem som interkønnede, intersex-personer eller personer med DSD (Disorders of Sexual Development).

Den almindelige medicinske tilgang i behandlingen af børn med intersex-karakteristika har været at foretage et skøn om, hvilket køn der var dominerende og hormonelt ville sætte sig igennem i barnets pubertet. I forlængelse heraf har man juridisk tildelt barnet det dominerende køn og har medicinsk understøttet dette køn med hormonbehandling og eventuelt ved operative indgreb. I bibelsk perspektiv må denne tilgang betegnes som god og i samklang med den bibelske lære om to køn.

I de senere år har interessegrupper for seksuelle minoriteter presset på for ved lov at hindre tildelingen

af køn til intersex-personer. Begrundelsen har været, at der ikke kun er to køn; der er mange, og intersex skal have lov at være et af dem. Det skal være lige så legitimt at have kønnet "intersex" som at have kønnet "mand" og "kvinde".

I bibelsk lys er denne tankegang udtryk for et oprør mod den skaberorden, Gud har givet os. At det i visse tilfælde kan være svært for os at se, hvordan enkeltpersoner passer ind i Guds orden, giver os ikke ret til at ændre ordenen. Som C.E. Lumley, Ph.d. i biologi og nu teologisk underviser, formulerer det i en indsigtfuld artikel om dette spørgsmål: "I denne verden, som ligger under for syndens kaos, vil der altid være tilfælde, som går på tværs af Guds gode orden, men undtagelser må ikke bruges til at skabe regler i strid med Skriften."⁴²

I den kristne menighed må vi møde intersex-personer med kærlighed, respekt, omsorg og forbøn, og vi må støtte dem i at vedkende sig og leve i overensstemmelse med deres biologiske køn, for så vidt det kan identificeres.

I relation til intersex-problematikken fastslår Nash-ville-erklæringen:

"Vi bekræfter, at de, som er født med fysiske fejl i deres biologiske køns karakteristika, er født i Guds billede og har samme værdighed og værdi som alle andre, der er skabt i Guds billede. De er omtalt og anerkendt af vor Herre Jesus i hans ord om dem, 'der er uegnede til ægteskab fra moders liv'. Sammen med alle andre er de velkomne som trofaste efterfølgere af Jesus Kristus og må vedkende sig deres biologiske køn, for så vidt det kan bestemmes (...)

Vi afviser, at fysiske afvigelser fra normalen (...) opløser den af Gud bestemte sammenhæng mellem det biologiske køn og selvforståelsen som mand eller kvinde."

Forskellighed og helhed

I sin skabelse af verden lader Gud igen og igen to dele af sit skaberværk indgå i en helhed, hvor de supplerer og kompletterer hinanden: lys og mørke, himmel og jord, vand og land. Der er tale om en sammenhæng og et samspil mellem to dele, som er forskellige, men som tilsammen udgør den gudvilledede helhed. Det samme mønster ser vi i skabelsen af mennesket.

Først er Adam ene, og selvom Gud skaber dyrene og leder dem hen til ham, kan de ikke afhjælpe hans ensomhed. Hvad gør Gud da? Han skaber ikke en anden mand. Nej, han skaber kvinden, som er af samme ben og kød som manden, og som er hans lige, men som samtidig er helt forskellig fra ham. Det forunderlige er, at netop fordi de to er biologisk forskellige, kan de blive ét. De kan forenes seksuelt og få børn. Og netop fordi de er forskellige, kan de optræde i forskellige roller over for deres børn som far og mor. De supplerer og kompletterer hinanden, og det gør de også i deres indbyrdes forhold til hinanden. Deres forskellighed som mand og kvinde er en rigdom.

Hvori består denne rigdom? Hvad er ifølge Bibelen det særligt mandlige ved manden og det særligt kvindelige ved kvinden?

Kønsidentiteten formet i familien

En betydelig del af det, som Bibelen siger om dette spørgsmål, er knyttet til ægteskabet og familielivet. Manden og kvinden har ifølge Guds bestemmelse forskellige kald og roller i ægteskabet og familien. De forskellige kald og roller er i samklang med det, som særpræger henholdsvis manden og kvinden.

At den bibelske vejledning vedrørende mandlighed og kvindelighed i så høj grad er knyttet til ægteskab og familie, betyder ikke, at den ikke har noget at sige til den enlige.

For det første kalder Bibelen os til at leve i pagt med vores køn, mandligt og kvindeligt, også før og uden at vi bliver gift. Jesus blev aldrig gift, og han var den mest sundt maskuline mand, som har levet.

For det andet gælder det for os alle, at vores opfattelse af mandligt og kvindeligt grundlægges i barndommen og typisk i familien. Vi har alle en far og en mor, og de fleste af os er vokset op med et nært forhold

til dem begge. I dette samspil med far og mor formes vores forståelse af vores eget køn. Hvis vores far og mor i deres ægteskab og familieliv lever i pagt med Guds vejledning for dem, så får vi i vores opvækst et sandt og godt billede af, hvad det vil sige at være henholdsvis mand og kvinde. Det vil forme vores egen kønsidentitet, så vi får den bedste hjælp til at gå ud i verden og leve sundt og godt som helstøbte mænd og kvinder, uanset om vi forbliver singler eller bliver gift.

Derfor har den bibelske vejledning for forholdet mellem mand og kvinde i ægteskab og familieliv ikke kun bud til de gifte, men til os alle.

Vi skal i det følgende i al korthed se på det mest centrale, Bibelen siger om sund mandlighed og sund kvindelighed.

Bibelsk mandlighed

”Det centrale i moden mandlighed er positiv villighed til at tage ansvar for at lede, sørge for og beskytte kvinder på de måder, som er passende afhængig af de forskellige relationer.”⁴³

Sådan sammenfatter den amerikanske teolog og forfatter John Piper den bibelske vejledning i sund mandlighed. Jeg vil tage udgangspunkt i hans sammenfatning som disposition i det følgende.

Mandens kald til at *lede* er et kald til at følge Kristi eksempel (Ef 5,25-27). Han ledte ved selv at gå den gode vej, ved sine ord og ved sin omsorg. Som leder satte han hensynet til sig selv og sit eget til side i omsorg for dem, han skulle lede. Han ofrede sig for dem. Dette er mandens kald i første omgang i ægteskab og familie, hvor han er hoved og leder (1 Kor 11,3; Ef 5,23-24). Mandens lederrolle i familien indebærer også et hovedansvar for at opdrage og oplære børnene i den kristne tro (1 Mos 18,19; 5 Mos 6,6-7; Ef 6,4). I menigheden er det ligeledes mænd, der kaldes til at være ledere (1 Tim 2,11-12; 3,1-7). I mødet med andre kvinder skal manden ikke have samme lederrolle som over for sin hustru. Men han må som mand beredvilligt indtage en selvopofrende og hjælpende lederrolle, når der måtte være behov for det og ønske om det.

Mandens kald til at *sørge for* er nært forbundet med hans kald til at lede, men det understreges specifikt i forlængelse af syndefaldet, hvor Gud definerer arbejdet med jorden for at skaffe føde som mandens særlige arbejdsfelt (1 Mos 3,17-19). Bibelen fremstiller det som naturligt og godt, at begge ægtefæller arbejder for føden, hver på deres måde (Ordsp 31,1-31). Men manden har som hoved det endelige ansvar for, at familien trives på alle måder, herunder med føde (1 Tim 3,5). I arbejdet med at skaffe føde må han i kraft af sin stærkere fysik påtage sig det hårdeste arbejde (1 Pet 3,7). I menigheden har de mandlige ledere det overordnede ansvar for den åndelige føde (1 Kor 14,34-35; 1 Tim 2,11-12; 3,1-7; Tit 1,6-9). I mødet med andre kvinder end ægtefællen vil en moden mand vedkende sig et kald til at bruge sine styrker til at hjælpe og sørge for kvinder, der måtte have behov for det og måtte ønske det.

Mandens kald til at *beskytte* fremgår i første omgang af, at han skal lede som Kristus, der ofrede sig selv for at beskytte menigheden mod Guds vrede og dom (Ef 5,25-28). Det fremgår endvidere af de mange steder i GT, hvor enker og faderløse nævnes som de mest sårbare og udsatte, fordi de mangler deres naturlige beskytter (f.eks. Jer 7,6; 49,11). I menigheden må de mandlige ledere være villige til at lide ondt for at beskytte menigheden mod falsk lære og bevare den ved evangeliet (2 Tim 1,8). Uden for hjem og menighed har manden et generelt kald til at beskytte kvinder, der måtte have behov for det. Det er dette kald, som ligger til grund for, at det i Bibelen er mænd, der kaldes til at gøre krigstjeneste (4 Mos 1,2-3). Det samme kald må vi i bibelsk lys se som basis for den traditionelle tanke, at kvinder og børn må være genstand for den største omsorg i en nødsituation.

I tillæg til det, som John Piper fremhæver som mandens kald, vil jeg gerne betone mandens kald til i ægteskabet at *elske* sin hustru (Ef 5,25-29). Mandens forbillede på dette område er Kristus, hvis kærlighed til kirken fandt sit endegyldige udtryk i hans selvhengivende frelsergerning på korset. Men i Jesu samliv med disciplene kom hans kærlighed til disciplene også til udtryk i ord og handlinger, som kunne forvise dem om og lade dem erfare, at han elskede dem. På samme måde er manden kaldet til i ord og handling at lade

sin hustru erfare, at hun er elsket. Det gør han ved at vise hende opmærksomhed og lade hende føle sig vær- dig, skøn og værd at elske. Højsangens ord om og til den elskede kvinde må tjene til inspiration. I århundre- der har denne bog været set på samme tid som et poetisk udtryk for mandens kærlighed til kvinden og som et profetisk udtryk for Kristi kærlighed til kirken. I ægteskabet udfolder manden sin mandlighed ved at el- ske kvinden.

En sidste ting, som jeg vil fremhæve i relation til sund mandlighed, er det første, som betones i Bibelen vedrørende mandens skabelse. Gud har skabt manden til at *behøve* kvinden. Gud skabte ikke Adam komplet, men netop sådan, at han mærkede, at han havde behov for en anden, der var anderledes, men samtidig hans lige (1 Mos 2,18-24). Sådan er det fortsat, og det hører med til sund mandlighed at vedkende sig dette. Den sunde og modne kristne mand højagter kvinden. Han ser og vedkender sig, at han har behov for hende i sit liv. Det gælder, uanset om han er enlig eller gift. Jesus omgav sig med kvinder, og det var ikke kun ham, som gav dem noget. Som mand blev han også beriget ved det, som de bragte ind i hans liv. Vi ser det sam- me i Paulus' liv. Det er den ugifte Paulus, der siger: "I Herren er kvinden intet uden manden, og manden intet uden kvinden" (1 Kor 11,11). Sund og moden mandlighed værdsætter kvinden og vedkender sig, at han behøver at møde og beriges ved det væsen, det sind og de særlige gaver, som kvinden bringer med sig.

Når manden standser op for og tilegner sig det, som Gud har kaldet og bestemt ham til, så sker der noget med ham. Så formes hans selvbillede af det bibelske kald. Manden ser sig selv som en, kvinden har brug for til at lede hende, sørge for hende, beskytte hende og i ægteskabet elske hende. Men han ser også, at han selv har brug for hende med alt det, som hendes kvindelighed beriger ham med. I samme grad mandens selvbil- lede formes af det, som Gud har kaldet og bestemt ham til, i samme grad vokser en sund mandlig selvfor- ståelse og identitet frem hos ham.

Når vi som mænd vedkender os vores bibelske kald og identitet, vil vi ønske at leve tydeligt som mænd, og vi vil i udgangspunktet forholde os positive og støttende til de kulturbestemte signaler på maskulinitet, når de kan forenes med Guds ords vejledning. Det kan f.eks. handle om klædedragt og frisurer (1 Kor 11,1-16). Men det kan også handle om meget andet som f.eks. traditioner for høflig opmærksomhed og hensyns- fuldhed i forhold til kvinder. Kulturerne og traditionerne er forskellige fra sted til sted, og de veksler med tiden. Pointen er, at den modne kristne mand ikke vil ringeagte eller negligere, men tværtimod værdsætte, når kulturen giver ham mulighed for på en sund og god måde at udtrykke sin mandlighed.

Bibelsk kvindelighed

"Det centrale i moden kvindelighed er en befriende villighed til at bekræfte, modtage og fremelske styrke og lederskab fra værdige mænd på de måder, som er passende afhængig af de forskellige relationer."⁴⁴

Sådan sammenfatter John Piper det centrale i den bibelske vejledning i sund kvindelighed. Som Piper fremstiller det, består kvindens kald i høj grad i at anerkende og understøtte manden i det, som er hans kald. Dermed er der ovenfor allerede sagt meget om kvindens kald. Når en mand på en god og sund måde tilbyder at lede, sørge for og beskytte kvinden, vil den kristne kvinde med glæde og tak tage imod det. Her- ved vil hun støtte manden i hans kald, og de to køn vil finde deres respektive gudgivne roller i forhold til hinanden.

Gud har skabt kvinden fysisk svagere end manden (1 Pet 3,7). Det er ikke en fejltagelse eller en følge af syndefaldet. Det er en del af Guds gode skaberordning. Netop som den svagere skabning kalder hun det bedste frem i manden. Hun kalder på hans vilje, styrke og mod til at lede, sørge for og beskytte hende. Sund kvindelighed vedkender sig gerne sit behov for mandens styrke og hjælp. Adam klarede sig ikke godt alene i paradiset. Kvinden klarer sig ikke bedre alene. Den modne kristne kvinde er ikke bange for at vise, at hun har brug for manden med den hjælp, han kan give hende. Tvært-imod udtrykker hun sin kvindelighed net- op ved at være åben og glad for hans hjælp.

Den radikale feminismes bestræbelse på at gøre kvinder så selvstændige, selvberoende og selvtilstrække-

lige, at de ikke længere har noget behov for manden, er i grundlæggende strid med Guds skaberordning og med sund, bibelsk kvindelighed.

At kvinden ikke klarer sig godt uden manden, kommer særligt klart til udtryk i ægteskabet, når hun ikke får lov at opleve sig elsket af sin mand. Da tømmes hun følelsesmæssigt for varme, glæde, tryghed og åbenhed i forholdet til manden – på alle planer. Derfor udtrykker hun også sund kvindelighed ved at være åben og ærlig om sit behov for mandens kærlighed. Når hun gør det, blotter hun sin svaghed og sårbarhed, men det er netop ved at være ærlig og åben om den, at hun kan kalde det bedste frem i sin mand – igen.

At kvinden er kaldet til med glæde at lade manden lede, sørge for og beskytte hende er identisk med hendes kald til at underordne sig under manden: "Ligesom kirken underordner sig under Kristus, sådan skal også I hustruer underordne jer under jeres mænd i alt" (Ef 5,24).

Det er værd at bemærke ordlyden i det citerede bibelvers. Paulus betoner kvindernes kald til at underordne sig under deres egne mænd. Kristne kvinder skal ikke underordne sig under andre mænd på samme måde, som de underordner sig under deres egne mænd. Manden og kvinden har i ægteskabet et forhold til hinanden, som de ikke har til nogen andre. Den kristne kvinde skal ikke åbne sig for, knytte sig til og følge andre mænd som sin egen mand. I særdeleshed skal hun ikke modtage romantisk og intim kærlighed fra andre end sin mand.

Ikke desto mindre indebærer bibelsk kvindelighed en villighed til at modtage sund og god mandlig ledelse også fra andre end ægtemanden. Dette kommer særligt tydeligt til udtryk i menigheden, hvor de kristne kvinder er kaldet til at underordne sig under det mandlige lederskab. Her må ingen kvinde udøve autoritet over en mand (1 Tim 2,11-12).

Uden for menigheden vil den modne kristne kvinde i mødet med menneskeligt sunde og gode mænd med glæde tage imod det, når de stiller deres styrke og andre kompetencer til rådighed for at lede, hjælpe og værne kvinden. Den kristne kvinde ønsker ikke at bytte disse roller om. Hun forstår og værdsætter, at de er en del af Guds gode skaberorden og dermed en velsignelse. Det betyder ikke, at den kristne kvinde er kaldet til at underordne sig under enhver sund og god mand, men at hun gerne giver plads for og modtager den hjælp, som en sund og god mand i kraft af sin særlige udrustning kan og vil hende give.

Når John Piper i citatet ovenfor betoner, at den modne kristne kvinde er kendetegnet ved en "befriende villighed" til at lade sig tjene og hjælpe af menneskeligt sunde og gode mænd, så tilkendes det, at anerkendelsen af Guds skaberordning er vejen til sand frihed for kvinden.

Den radikale feminisme definerer kvindeligt frihed helt modsat, som en frigørelse for alle former for mandlig hjælp og ledelse. Men en frigørelse fra Guds skaberordninger fører aldrig til sand frihed. Den fører tværtimod til trældom. Feministernes slidsomme og sammenbidte kamp for fuld uafhængighed af og lighed med mændene og herunder deres kamp for at besætte fremtrædende, ærefulde, indflydelsesrige og magtfulde poster er et tragisk eksempel på ufrihed og trældom. Ingen burde se det som deres livs mål at opnå sådanne poster for posternes egen skyld, hverken kvinder eller mænd. Det er en kødelig jagt, som kun fører tomhed og trældom med sig.

"Det, som sættes højt af mennesker, er afskyeligt i Guds øjne" (Luk 16,15b). Det siger Jesus i relation til nogle, der stræber efter at være store i andres øjne. Om lederposter i verden og i menigheden siger han: "Folkenes konger hersker over dem, og de, som øver magt over dem, lader sig kalde velgørere. Sådan skal I ikke være; men den ældste iblandt jer skal være som den yngste, og lederen som den, der tjener. For hvem er størst: den der sidder til bords eller den, der tjener? Er det ikke den, der sidder til bords? Men jeg er iblandt jer, som den, der tjener" (Luk 22,27).

Sand frihed i denne verden findes for os i tro på Jesus og i pagt med hans kald til os. Det er vejen til frihed både for manden og for kvinden. Guds gode ordning kalder dem begge til at ydmyge sig. Manden kaldes til at være en selvopofrende og tjenende leder. Kvinden kaldes til at underordne sig under mandens lederskab. I både mandens og kvindens hjerter rejser kødet sig i protest mod Guds kald. Men får Ånden lov at råde, vil både manden og kvinden erfare, at tjenesten i pagt med Guds kald er frihedens sted. "Hvor Her-

rens Ånd er, dér er der frihed" (2 Kor 3,17).

I tillæg til det, som John Piper fremhæver som kvindens kald, vil jeg nævne kvindens kald til at føde og opfostre børn. Det er et kald, som får stærk og vedvarende betoning i Bibelen. I forlængelse af syndefaldet definerer Gud barnefødslen som kvindens særlige kald og arbejde (1 Mos 3,16). I Det Nye Testamente bekræftes det, at den gifte kvindes største og mest ærefulde kald er at give liv til slægten (1 Tim 2,15; 5,14). Moderskabet bliver æret og værdsat højt i Bibelen, og det samme bør det blive i den kristne menighed.

At manden har det overordnede ansvar for opfostringen og opdragelsen af børnene, fremgår af hans lederansvar "i alt" i hjemmet (Ef 5,24) og af hans fader-ansvar (5 Mos 6,20-25; Ordsp 4,1, Es 38,19; Ef 6,4; 1 Tim 3,4). Samtidig understreger Bibelen, at kvinden har et særligt ansvar i forhold til de små børn.

Bibelen tydeliggør, at der knyttes et helt særligt bånd mellem mor og barn i kraft af, at moderen bærer barnet under sit hjerte, føder det og ammer det (Sl 131,2; Es 49,15; 66,10-14; Klages 4,2-4; Matt 24,19; Luk 23,29). Den særlige fortrolighed mellem mor og barn og barnets særlige afhængighed af sin mor fremstilles i Bibelen som en skaberordning, som vi må tage vare på og værne om. Den er vigtig for barnets trykthed. Ingen kan som moderen trøste barnet og gøre det roligt og trygt (Sl 131,2; Es 66,13; 1 Thess 2,7).

På denne baggrund er det naturligt, at de troende kvinder i de apostolske formaninger kaldes til at føde, være tæt på og vise omsorg for børnene. De unge enker opmuntres således til at "gifte sig" og "føde børn" (1 Tim 5,14). Som den første af en kristen hustrus "gode gerninger" nævnes, at hun har "passet og opdraget børn" (1 Tim 5,9). De ældre kvinder i menigheden opmuntres til at undervise de yngre kvinder i at "elske mand og børn" (Tit 2,4).

I den vestlige verden er det en tragedie, at kvindens kald som livgiver og mor i nyere tid er blevet radikalt nedvurderet. Særligt i kølvandet på den moderne feminisme er det blevet fremstillet som det laveste og simpleste, en kvinde kan udrette i sit liv: at føde og opfostre børn. I bibelsk perspektiv findes der næppe nogen mere værdifuld og rig tjeneste i denne verden end at give liv til og opfostre sine børn i kærlighed, trykthed og visdom. Det er en helt central del af det første kald, som blev givet til menneskene efter deres skabelse: "Bliv frugtbare og mangfoldige, opfyld jorden og underlæg jer den" (1 Mos 1,28).

Ikke alle kristne kvinder bliver gift, og ikke alle gifte får børn. Men det udelukker ikke, at også disse kvinder kan få stor og velsignet betydning for børn. Mange kristne kvinder, som ikke selv har haft børn, har været åndelige mødre for flere børn, end de ville have været i stand til at føde. I denne tjeneste udfolder de i høj grad deres kvindelighed, også den del, der har med moderlig omsorg at gøre.

Når det står klart for os ud fra Bibelen, at mandens og kvindens forskellighed er en gave og en velsignelse fra Gud, er det naturligt, at kristne kvinder i udgangspunktet forholder sig positivt og støttende til de kulturbestemte signaler på kvindelighed, når de kan forenes med Bibelen.

Det kan som tidligere nævnt handle om klædedragt og frisurer (1 Kor 11,1-16). I tidligere generationer var der klarere skel mellem mandlig og kvindelig beklædning end i dag. Men for den kristne kvinde må det fortsat være naturligt og ønskeligt at optræde kvindeligt i sin beklædning. Samtidig vil det være hendes ønske at klæde sig ærbart og ikke erotisk appellerende (1 Tim 2,9; 1 Pet 3,3). I Højsangen møder vi en vidunderlig lovprisning af kvindens erotiske skønhed. Den viser os, at det er naturligt for en kristen kvinde at glæde sig over, at hun med den krop og skønhed, som Gud har givet hende, kan glæde den mand, hun måtte blive gift med. I mødet med hans kærlighed og hans kærlige ord til hende bevidstgøres hun om den fysiske skønhed, hun har, og hvormed hun kan glæde ham (se f.eks. Højs 1,5; 4,16; 7,11). Men den kristne kvinde ved, at hendes erotiske skønhed er en gave fra Gud, som hun netop må gemme til og give videre til sin mand og ikke til andre (Højs 4,12-15). Derfor vil det være hendes ønske at klæde sig kvindeligt og på samme tid ærbart.

Kvindelighed kan også udtrykkes gennem de opgaver, en kvinde påtager sig. Her må vi imidlertid være opmærksomme på, at det i nogen grad er kulturelt bestemt og foranderligt, hvilke opgaver der opfattes som kvindelige. Indtil for få årtier siden var det almindeligt i vores kulturkreds at betragte madlavning som en kvindelig opgave. Det er ikke en tanke, vi møder i Bibelen. Her er der flere eksempler på mænd, der laver

mad, end kvinder, f.eks. Jakob, Gideon og Jesus (1 Mos 25,29; Dom 6,19; Joh 21,9-13). Men for generationer af kristne kvinder var det en naturlig måde at udtrykke deres kvindelighed på. Det er der ingen grund til at se ned på. I de seneste årtier er der imidlertid sket en kulturforandring. Yngre generationer tænker og lever anderledes. Det betragtes nu i stadig ringere grad som specifikt kvindeligt at lave mad. De to køn hjælper hinanden med det, og motivet er sjældent kønspolitisk, men praktisk. I sådan en situation er der for os som kristne ingen grund til at gå mod udviklingen. Vi kan følge den uden at gå imod Guds ord og ordning.

Anderledes forholder det sig med den gifte kvindes moderkald. Her er der tale om et kald, som ikke er kulturelt, men bibelsk bestemt. Det er et kald, som i dag er under stærkt pres fra kulturen. På dette punkt er de gifte, kristne kvinder derfor kaldet til at gå mod strømmen, støttet af deres mænd. I det omfang, der er ressourcer til det og rammer for det i ægteskabet, er den gifte kristne kvindes prioritering af at føde og fostrer børn en af de skønneste og rigeste måder, hvorpå hun kan udtrykke sin gudgivne kvindelighed.⁴⁵

Rigtige mænd og rigtige kvinder

I de fleste kulturer råder nogle bestemte tanker om, hvad der kendetegner en rigtig mand og en rigtig kvinde. Som kristne må vi være kritiske i vores vurdering og sortering af disse tanker.

I de fleste ikke-vestlige kulturer råder et machoideal, som giver manden ret til at pålægge kvinden de hårdeste og mest ubehagelige arbejdsopgaver og til at definere sig selv som mere værd end kvinden. Bibelen vejleder manden til præcis det modsatte: til selv at påtage sig det hårdeste og mest ubehagelige arbejde og til at regne kvinden for lige med sig selv i værdi og ære (1 Pet 3,7).

I de fleste vestlige lande værdsættes og anerkendes kvinden i forhold til sin fysiske skønhed og erotiske appel, og det idealiseres, at hun bruger sin krop og påklædning til at vække beundring og begær. Bibelen vejleder kvinden til præcis det modsatte: til at finde sin værdi i forholdet til Gud og i tjenesten for næsten og til at klæde sig ærbart (1 Tim 2,9-10; 1 Pet 3,1-6).

Ved fordybelse og forankring i Bibelens ord kan vi som kristne stå fast i en værdsættelse og udfoldelse af sund mandlighed og kvindelighed midt i en kultur, som fører væk herfra.

Når det drejer sig om de to køns særlige evner, egenskaber og interesser er det bemærkelsesværdigt, så lidt Bibelen siger om dette. Der synes i Bibelen at være rum for en stor bredde og variation af personlighedstyper inden for rammerne af de to køn. I opdragelsen og vejledningen af den opvoksende generation må den bibelske rummelighed tjene som et korrektiv til mange traditionelle forestillinger om, hvad der kendetegner en "rigtig dreng" og en "rigtig pige". Der er drenge, som ikke interesserer sig det mindste for biler og fodbold, og som langt hellere vil tale om poesi. Der er piger, som er fascinerede af maskiner og ingeniørarbejde, og som elsker at gå jagt med deres far. I en kultur med voksende usikkerhed om kønsidentiteten vil drenge og piger, som afviger fra de traditionelle forventninger, kunne blive usikre på, om de har en uklar kønsidentitet, og om de måske er transkønnede. I den kristne menighed hjælper vi ikke disse børn og unge ved at fastholde nogle køns kategorier, som er snævrere end Bibelens. Vi hjælper dem derimod ved at understrege for dem, at der er mange måder at være en "rigtig dreng" og en "rigtig pige" på. Ifølge Bibelen viser kroppen kønnet. Inden for hvert af de to køn er der så rum for mange forskellige sind. Her er der plads for både "bløde drenge" og "vilde piger".

I det næste kapitel skal vi se på de fysiske og neurologiske forskelle på de to køn. Her vil det blive gjort klart, at drenge og piger fødes med forskellige hjerner, og at hormonerne i opvæksten udbygger og forstærker denne forskel. På den baggrund er det nødvendigt at tale om nogle alment karakteristiske forskelle på mænds og kvinders hjerner og sind. Det er imidlertid lige så nødvendigt at understrege, at der er naturlige undtagelser fra hovedreglen. Der er piger, som på et eller flere punkter excellerer i det, som drenges hjerner generelt er stærkest til – og omvendt. Men piger, der er dygtige til abstrakt matematik, og drenge, som er dygtige til empatisk konversation, er stadig fuldt og helt piger og drenge.

Velsignet forskel

Som det er fremgået, er det en bibelsk grundtanke, at de to køn, mand og kvinde, har brug for hinanden. Både mand og kvinde er skabt med begrænsninger og behov, som kun den anden kan udfylde. Kvinden er fysisk set det svagere køn, og det kalder på mandens fysiske styrke. På andre områder repræsenterer kvinden generelt en styrke, som udfylder mandens svaghed. Ingen af de to køn er mere komplette i deres udrustning end det andet.

For dem, som måtte tænke, at mænd generelt er stærkere udrustede end kvinder, kan det være værd at overveje de følgende statistikker for Danmark:⁴⁶ Der er mere end dobbelt så mange mænd som kvinder, der er alkoholikere;⁴⁷ 75% af de hjemløse er mænd;⁴⁸ der er ca. 6 gange så mange mænd som kvinder, som får frataget deres forældremyndighed;⁴⁹ der er 10 gange så mange mænd som kvinder i de danske fængsler.⁵⁰

Det er tåbeligt at hævde, at det ene køn er overlegent i forhold til det andet. De to køn har hver deres generelle styrker og svagheder, og de er skabt til med netop disse forskelle på en vidunderlig og velsignet måde at supplere og komplettere hinanden.

John Piper formulerer og illustrerer det på følgende måde: ”Mænd og kvinder er forskellige på hundredvis af måder. En god måde at illustrere vores ligeværd og vores forskelle på er denne: Forestil dig alle mandens og alle kvindens såkaldte styrker og svagheder opregnet i to kolonner. Hvis du giver en numerisk værdi til hver af styrkerne og svaghederne, så vil summen i bunden af begge kolonner blive den samme. Hvad der end måtte være af minusser og plusser på hver side, vil indbyrdes afbalancere hinanden. Og hvis man så tager de to kolonner og lægger den ene oven på den anden, så vil de i overensstemmelse med Guds bestemmelse på en perfekt måde komplettere hinanden. På denne måde vil det blive klart, at når livet betragtes i sin helhed – og her taler jeg ikke kun om livet i ægteskabet – så er mandens svagheder ikke svagheder og kvindens svagheder ikke svagheder. De er egenskaber, som kalder på forskellige styrker hos den anden.”⁵¹

Når Bibelen fremstiller forskellen på mand og kvinde som en rig og velsignet skabergave, skal vi ikke undre os, når vi finder en grundlæggende og generel forskel på de to køn bekræftet af biologien. Det er emnet for det næste kapitel.

3 Kønnen i biologisk lys

Hvordan bliver et menneske til? Det kan kun ske på én måde: ved at en biologisk mand og en biologisk kvinde finder sammen. Mandens krop er indrettet til at udvikle sæd og kvindens krop til at udvikle æg og til at bære det æg, som er blevet befrugtet med mandens sæd.

Mandens krop og kvindens krop passer perfekt sammen. De to er helt åbenbart og helt indiskutabelt biologisk bestemt til at søge sammen, forenes seksuelt og få børn sammen.

Hvis det heteroseksuelle forhold mellem en biologisk mand og en biologisk kvinde opløses og erstattes af andre typer forhold, så uddør menneskeslægten. Vores liv som mennesker er betinget af, at vi holder fast ved det heteroseksuelle forhold.

Biologien nærmest råber til os: Manden og kvinden er bestemt for hinanden, og at de finder sammen, er kilden til og grundlaget for liv!

Alvoren i den nuværende kamp om kønnen er imidlertid, at det indlysende og klare benægtes. Kønnen er en social konstruktion, hører vi. Idéen om to køn har intet grundlag i biologien. Der er intet naturligt i, at mænd og kvinder finder sammen og danner par. Tanken om, at de to køn tiltrækkes af det anderledes hos den anden, og at de to køn supplerer og kompletterer hinanden, er en myte. Der er ingen generel, biologisk bestemt forskel på mænds og kvinders væsen, sind og psyke.

Hjælp i biologien

Når disse tanker vinder stadigt stærkere udbredelse, er det nødvendigt og afklarende at vende blikket mod biologien og se på de forhold, som med vidunderlig klarhed bekræfter, at der virkelig *er* forskel på mænd og kvinder. Biologisk set fungerer vi helt forskelligt, og det har afgørende betydning også for vores følelser, sind og psyke.

I det følgende vil jeg i hovedreglen holde mig til det, som kan siges generelt om mænd og kvinder. Der kan på mange områder være undtagelser, som går på tværs af hovedreglen. Nogle af undtagelserne ligger inden for det, vi kan kalde sunde og naturlige variationer. I andre tilfælde er der tale om sygdomstilstande, der er konsekvenser af syndefaldet. Transkønnethed er en sådan sygdomstilstand, og den vil blive behandlet for sig selv i det næste kapitel. I dette kapitel vil jeg samle mig om det typiske og almindelige.

Da jeg er teolog og ikke mediciner, humanbiolog eller neurolog, må jeg læne mig op ad dem, som er det. I teksten og noterne henviser jeg til de fagkyndige kilder, jeg har betjent mig af.

To hormonelle spor

Allerede ved undfangelsen er det afgjort, om det undfangede barn er en dreng eller pige. Hvorvidt mandens sædcelle bærer et X-kromosom eller et Y-kromosom med sig, bestemmer barnets køn. Barnet er med andre ord på intet tidspunkt kønsneutralt.

Ikke desto mindre ser pige- og drengefostre påfaldende ens ud indtil 6.-7. fosteruge. På det tidspunkt begynder drengens testikler at producere store mængder af kønshormonet testosteron. Hormonet pumper gennem organismen, oversvømmer hjernen og sætter gang i en kønsspecifik udvikling af drengens krop. Hermed deles sporene mellem dreng- og pigefostre, og ved fødslen ses resultatet umiddelbart: drenge og piger er helt forskellige.

Den fysiske forskel forstørres i puberteten, hvor drengens produktion af testosteron stiger til at være 20 gange højere end pigens, mens hun for sin del producerer 8-10 gange mere østrogen end drengen.

Hormonerne former kroppene. Drengen har et højere stofskifte end pigen, og hans stofskifte retter sig i højere grad mod muskeldannelse. Ved 18-årsalderen har drengen 50% større muskelmasse end pigen, og han har i det hele taget en stærkere krop, der kan arbejde hårdere. Pigen lagrer for sin del dobbelt så meget fedt per kilo kropsvægt som drengen, og hun er derfor bedre i stand til at klare langvarig, fysisk belastning. Hun er også i stand til at give energi fra sig i forbindelse med amning. Der synes at være en sammenhæng mellem en nødvendig minimal kropsvægt hos kvinden og hendes mulighed for at blive gravid.⁵²

Den kristne professor i biologi Gregg Johnson anfører i tilknytning til de to køns forskellige kroppe: "De to grundlæggende forudsætninger for at vi kan overleve, er, at vi har evne til at skaffe os føde og til at få børn. Netop de to opgaver blev fordelt på manden og kvinden i 1 Mos 3,16-19 (...) Gud har givet hvert køn sin særlige udrustning til at udføre sin opgave."⁵³

Forskellige hjerner

Drengfosterets produktion af testosteron former ikke kun den ydre krop, men også hjernen. Drenges og pigers hjerner udvikler sig derfor generelt ad to forskellige spor allerede fra 6.-7. graviditetsuge. Testosteronbadet af drengens hjerne medfører en anden biologisk struktur og en anden arbejdsmåde end i pigens hjerne, og konsekvensen er to forskellige neurologiske og psykologiske grundtyper.

Ph.d. i neurobiologi Lone Frank anfører, at det på grundlag af den foreliggende forskning må antages, at det allerede er i fosterstadiet, at kønsidentiteten formes. Det sker som en konsekvens af den forskellige hormonpåvirkning.⁵⁴ Hun underbygger det ved at henvise til to sjældne sygdomme, som optræder henholdsvis hos piger og hos drenge.

Piger med lidelsen CAH (Congenital Adrenal Hyperplasia) har en enzymfejl, som betyder, at de danner ekstra testosteron i fostertilstanden. I barndommen foretrækker CAH-piger ofte at lege med drenge, og de leger på fuldstændig samme måde som drengene.

Drenges og pigers leg adskiller sig fra hinanden allerede fra 9-månedersalderen. Drenges leg er generelt vildere og mere fysisk aktiv end pigernes. Drengene foretrækker endvidere i almindelighed at lege med mekaniske sager som biler, byggesæt og bolde frem for med dukker og bamser.

Drengefostre med lidelsen AIS (Androgen Insensitivity Syndrome) mangler den receptor, der modtager og binder testosteron og lader testosteronet præge kroppens udvikling. Hos dem ser man et mønster, der svarer til CAH-pigernes, bare med omvendt fortegn. Selvom de har både et X- og et Y-kromosom udvikler de fra det tidligste barnestadie en psykologi og en adfærd, som ellers generelt er typisk for piger.⁵⁵

Melissa Hines, professor i neurovidenskab ved Cambridge Universitet, er førende internationalt i forskning vedrørende sammenhængen mellem hormoner og barnets udvikling af kønsidentitet. Om denne sammenhæng fastslår hun: "Der er overbevisende evidens for, at kønskirtlernes afgivelse af testosteron i fosterstadiet påvirker børnenes udvikling af de kønstypiske præferencer for legetøj og lege. Der er endvidere voksende evidens for, at påvirkningen fra testosteron på tilsvarende måde påvirker udviklingen af andre dele af den menneskelige kønsspecifikke adfærd, herunder seksuel orientering, den grundlæggende kønsidentitet og nogle, men ikke alle, kønstypiske kognitive og personlighedsmæssige karakteristika."⁵⁶

Ifølge Melissa Hines er den kønsspecifikke hjerne og kønsidentiteten grundlæggende formet af hormonerne, som igen er bestemt af kromosomerne. Vi har en kønsspecifik hjerne, før vi udsættes for omgivelsernes opdragelse og prægning. Ikke desto mindre kan opdragelsen have betydning for, hvordan og hvorvidt vi identificerer os med vores køn: "Selvom vi er født med bestemte tendenser, så både kan og vil vores hjerne og adfærd ændre sig over tid, efterhånden som vi udsættes for forskellige omgivelser."⁵⁷

Bevidstgørelse om køn gennem leg

Den medfødte kønsidentitet styrkes, afklares og bevidstgøres hos barnet gennem dets leg i de tidligste år. Socionom Monica Danielsson og psykolog Birgitta Jansson skriver om barnets leg som hjælp til at udvikle

en bevidst kønsidentitet:

”Allerede fra 1-årsalderen kan man for eksempel se, at de fleste børn vælger kønskarakteristisk legetøj. Tilsyneladende har de brug for så vidt muligt at undgå forvirring, når det gælder køn, og de sorterer derfor information om feminint og maskulint efter ganske strenge principper. I denne alder leder barnet ganske enkelt efter ting, som adskiller kønnene. Det handler om sådan noget, som at far har skæg, men at mor ikke har det (...)

Allerede før 2-årsalderen kan de fleste børn kende forskel på piger og drenge, og det bliver stadigt vigtigere for dem at tilhøre en af grupperne. Det skyldes, at de har behov for at skaffe sig en identitet. Ønsket om at vide, hvilket køn man har, er grundlæggende. Børnene behøver hjælp fra forældrene til at orientere sig. De søger mellem forskellige ting, som de tænker, er pigeagtigt eller drengeagtigt. Drengesundertøj med gylp eller strømper med sommerfugle. Da de ikke ved noget om moderne kønsideologi, har de ikke noget imod at bruge overdrevent kønsspecifikke beklædningsgenstande eller andre ydre signaler (...)

Små børn fra ca. 2-årsalderen, nogle gange tidligere, har et behov for at overdrive det, som har med køn at gøre. At betragte en lyserød kjole på en 3-årig pige som noget, der ikke er godt for hende ud fra et ligestillings synspunkt, har derfor ikke noget meningsfuldt grundlag (...)

Man ved, at børn allerede fra 2-3-årsalderen helst leger med kammerater af deres eget køn. Tendensen til frem for alt at søge til kammerater af deres eget køn fortsætter frem til puberteten. Dette forekommer i alle kulturer og fremtræder ekstra tydeligt i aktiviteter uden voksne ledere (...)

2-årige er optagede af at skaffe sig en *kønsidentitet*. Fra 3-4-årsalderen udvikler barnet *kønsstabilitet*, hvilket indebærer, at de forstår, at mennesker beholder det samme køn hele livet. Et tredje stadium indtræffer ved 6-årsalderen, når børnene udvikler *kønskonstans*. Fra og med dette tidspunkt ved de, at deres køn har at gøre med deres jeg og med biologiske faktorer.⁵⁸

For den kønsneutrale ideologi og pædagogik er det et højt prioriteret mål at skabe tvivl og uklarhed om barnets køn i netop den fase af livet, hvor barnet søger at finde fodfæste i en kønsidentitet, der svarer til kroppens ydre biologiske udseende og indre biologiske funktion. Det er paradoksalt, at fortalere for den kønsneutrale ideologi i mange år har forsøgt at skabe forståelse og sympati for den lille minoritet, som har lidt alvorligt under at have en uklar kønsidentitet, herunder ikke mindst de transkønnede. Nu søger kønsneutralitetens fortalere at påføre *alle børn* den samme uklarhed og lidelse. Hvad det vil få af psykiske og menneskelige konsekvenser for den opvoksende generation, er uoverskueligt og dybt foruroligende.

I relation til barnets udvikling af en afklaret køns-identitet, er det vigtigt at gøre sig klart, at barnets hjerne udvikles og formes i et samspil med de indtryk, barnet modtager udefra. Kønshormonerne former hjernens struktur grundlæggende forskelligt hos drenge og piger. Men inden for den givne grundstruktur kan hjernen formes i forskellig retning i kraft af den sociale stimulering, som barnet udsættes for eller eventuelt går glip af. Hjernen er plastisk. Den kan til en vis grad formes og forandres.⁵⁹

Der er grund til at antage, at klarheden og stabiliteten af barnets kønsidentitet i nogen grad er betinget af de stimuli, barnet møder udefra. Studier af eneæggede tvillinger, der er vokset op hver for sig, og hvoraf mindst den ene er endt med en uklar kønsidentitet, underbygger, at påvirkninger har afgørende betydning for uklarheden. Hvis barnet f.eks. opdrages til at nære modvilje mod kroppens køn og til i stedet ensidigt at have sympati for det modsatte køn, kan det skabe en uklar og ustabil kønsidentitet hos barnet.⁶⁰ Denne problematik vil blive yderligere belyst i det næste kapitel, der fokuserer på transkønnethed.

Kvinder og mænd

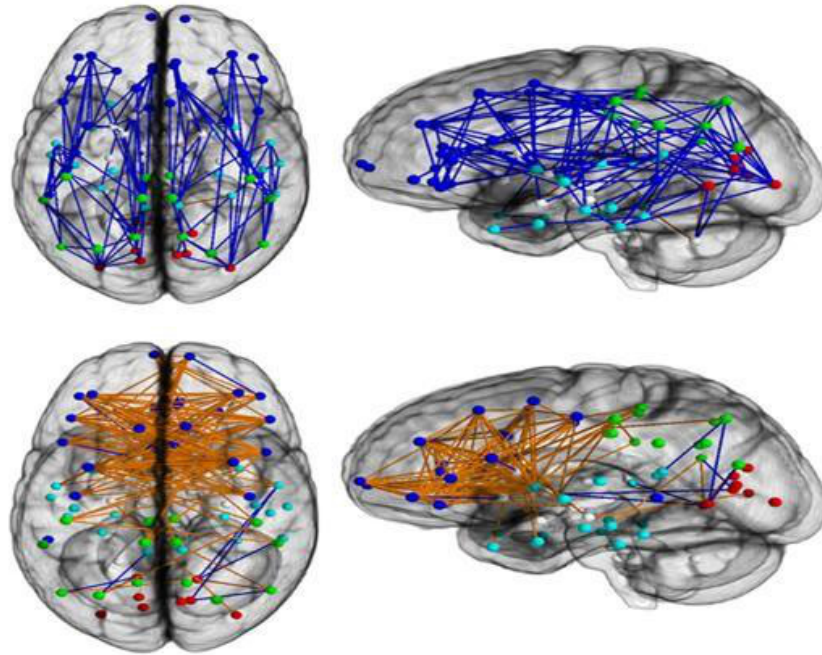
Selvom hjernen er plastisk og dermed kan formes og trækkes i forskellige retninger, er den hormonelt bestemte forskel på kvinders og mænds hjerner så gennemgribende, at Lone Frank konstaterer: ”Ser man nærmere på det, er der stort set ikke en eneste hjerneregion, som er ens hos de to køn.”⁶¹

Visse hjerneforskelle dannes i fostertilstanden og andre i puberteten. I begge tilfælde sker det ved

hormonel påvirkning.⁶² De neurologiske forskelle betyder, at de to køn på en lang række områder adskiller sig fra hinanden i deres typiske psykologi, tænkemåde, adfærd og kompetencer.

Nerveforbindelserne løber forskelligt i kvinders og mænds hjerner. I december 2013 offentliggjorde professor i biomedicinsk billedanalyse Ragini Verma og professor i psykiatri og neurologi Ruben Gur et pionerstudie, som tydeliggjorde, at nerveforbindelserne hos kvinder i langt højere grad end hos mændene løber *på tværs* mellem de to hjernehalvdele. Hos mændene løber nerveforbindelserne primært *på langs* inden for de enkelte hjerne-

halvdele. Studiet var banebrydende ved at bruge en ny billedteknik, "diffusion tensor imaging", som sporer vand, der bevæger sig langs nervefibre. Ved at fremhæve disse vandspor fik man et detaljeret og tydeligt billede af nerveforbindelserne i henholdsvis mænds og kvinders hjerner. Billedet på næste side viser forskernes

fund. Hjernen med blå nerveforbindelser er den typiske mandehjerne, mens hjernen med orange forbindelser er den typiske kvindehjerne.⁶³

Det er velkendt, at venstre hjernehalvdel primært varetager logisk og analytisk tænkning, mens højre hjernehalvdel primært varetager intuitiv tænkning og følelser. Når kvinder kombinerer de to hjernehalvdele, vil de være bedre end mænd til en række funktioner. De to forskere nævner blandt andet, at kvinder vil være bedre til at multitask og til at reflektere over en samtale, samtidig med at de føler med den person, de taler med. Kvinders kombination af analyse og medfølelse vil generelt gøre dem bedre til at kommunikere med andre, løse sociale opgaver, forstå andre, reagere på andres følelsesmæssige behov, have omsorg for andre og forstå, hvad der gavner fællesskabet og ikke bare en bestemt sag. Kvinders særlige udrustning er en fordel i mange arbejdsmæssige sammenhænge. Professor Verma peger særligt på én: "Kvinder synes generelt at være bedre til de ting, som vi forbinder med at være gode mødre."⁶⁴

Mænds mange hjerneforbindelser på langs inden for hver hjernehalvdel vil ifølge forskerne sætte dem bedre i stand til at koncentrere sig om en enkelt opgave, fokusere på det principielle i en sag, klare rumlige opgaver som f.eks. at læse kort og forstå tekniske forhold, f.eks. i motorer. De vil endvidere have en forkærlighed for at opbygge og følge regler og systemer. Mænd vil også være bedre i stand til at være årvågne over for fare og reagere hurtigt og fysisk på synsindtryk, fordi disse funktioner hører til i samme hjernehalvdel. Mænds særlige hjernebygning og tænkemåde vil være en styrke inden for opgaver som jagt, navigation, teknik, organisation og produktion.

Professor Gur fremhæver, at det ikke giver mening at definere den ene hjernetype som bedre end den anden. De to hjernetyper supplerer og kompletterer hinanden: "Det er ganske slående, hvor godt kvinders og mænds hjerner supplerer hinanden."⁶⁵

At kvinder og mænd generelt fungerer og præsterer forskelligt inden for de nævnte områder, er tidligere blevet grundigt dokumenteret i psykologiske tests. Men her har man kunnet rejse spørgsmålet, om forskellene bare er et resultat af opdragelsen. Det bemærkelsesværdige ved de nye fund er, at de leverer en alment gyldig og neurobiologisk forankret forklaring på, at de to køn tænker og fungerer forskelligt. De to køn er forskellige indefra, allerede før de bliver opdraget til at være det. Med professor Vermas ord: "Disse billeder viser os en markant forskel - og samtidig en komplementaritet - i den menneskelige hjernes arkitektur. Hermed har vi fået en mulig neurologisk forklaring på, hvorfor mænd er gode til nogle opgaver og kvinder til andre."⁶⁶ Verma fastslår: "Der ligger biologi til grund for den adfærd, vi ser hos mænd og kvinder."⁶⁷

Amygdala, også kaldet mandelkernen, er et lille område i hjernens tindingelap, som blandt andet håndterer følelsesmæssige indtryk og erindringer. Der er en række forskelle på kvinders og mænds funktion i denne del af hjernen. Blandt andet påvirkes kvinder stærkere følelsesmæssigt, føler stærkere med andre og bevarer mere levende erindringer om følelsesmæssige påvirkninger.

I tiden før og efter en fødsel sker der i almindelighed hos moderen en betydelig vækst i aktiviteten i amygdala. En forstærket hormonal påvirkning af amygdala gør kvinden ekstraordinært sensitiv over for den nyfødtes lyde og skaber en positiv motivering i moderen i forhold til at dække barnets behov. Adskillige studier har påvist, at bare synet af barnet stimulerer kvindens belønningscenter i hjernen og giver hende en spontan glæde. Studier har endvidere vist, at der hos den nybagte moder i almindelighed skabes aktivitet i de samme centre i hjernen, som aktiveres ved forelskelse. I kraft af den forhøjede aktivitet i amygdala virker synet af barnet endvidere dæmpende på ængstelse, stress og på depressive tendenser. Mødre, som afviger fra det normale mønster ved en lavere grad af aktivitet i amygdala, vil have en forstærket tendens til negative følelser over for barnet, stress og depression.⁶⁸

Mandens amygdala fungerer anderledes end kvindens, og den stimuleres ikke på samme måde som kvindens af et nyfødt barn. Mandens omsorgsfølelser for et nyfødt barn udvikles gradvist ved, at han dag efter dag er nær ved barnet, passer det og knyttes til det.

Kvindens kønsbestemte funktionsmåde i amygdala gør hende generelt bedre i stand til at forstå og reagere på andres følelser og behov, men den gør hende også mere sårbar. Dette kan være en af forklaringerne på en forhøjet frekvens af depressioner blandt kvinder.⁶⁹

Forskelle i de to køns særlige kompetencer kan, som det er eksemplificeret ovenfor, på en række områder føres tilbage til forskelle i deres hjernens opbygning og funktion. Det hyppigst anvendte eksempel er de to køns særlige faglige styrker inden for i kvindernes tilfælde sprog og i mændenes tilfælde matematik og rumlig orientering.

Ikke alle kvinder er gode til sprog, men generelt er kvinder målbart bedre til sprog end mænd. Ifølge hjerneforskningen er der flere forhold, som

kan medvirke til dette. Den del af hjernen, som behandler sprog, er forholdsmæssigt større hos kvinder end hos mænd.⁷⁰ Når kvinder lærer og behandler sprog, bruger de begge hjernehalvdele, mens mænd kun bruger den venstre. Ifølge professor i psykologi David Geary giver det en fordel til kvinderne: "Hvis flere dele af hjernen samarbejder om at udvikle nogle evner, bliver evnerne mere forfinede."⁷¹ Hos kvinderne er neuronerne særligt tæt pakkede i den del af hjernebarken, som behandler signaler ind i og ud af hjernen. Professor i neurologi Sandra Witelson vurderer, at det giver kvinder en fordel i opgaver, der handler om sprog og kommunikation, og at det er en medfødt fordel.⁷² Mange studier har endvidere påvist, at piger på tværs af alle sproglige kulturer har en fordel i forhold til drenge, ved at deres sproglige evner udvikles tidligere.⁷³

Ikke alle mænd er gode til matematik og til opgaver, der handler om at orientere sig rumligt. Men generelt er drenge målbart bedre end piger til netop disse ting. Navnlig er der markant flere mænd end kvinder på det højeste akademiske niveau inden for matematik og beslægtede videnskaber. Her er der mere end 10 gange så mange mænd som kvinder.⁷⁴

Scanninger har vist, at isselappen i hjernen hos begge køn anvendes til matematiske og numeriske opgaver. Denne del af hjernen er forholdsmæssigt 5% større hos mænd end hos kvinder, og den er størst i venstre del af hjernen, hvor de matematiske beregninger foregår, og hvor man beregner rumlige forhold. Hos kvinder er isselappen størst i højre side. Disse forhold kan give en biologisk forklaring på forskellen mellem drenges og pigers generelle præstationer i matematik og rumlige opgaver.⁷⁵

Drengenes generelle styrke i forhold til piger er mest markant i deres forståelse af rumlige forhold, hvilket blandt andet viser sig i læsning af kort.⁷⁶ Når drenge orienterer sig rumligt, anvender de ifølge professor David Geary en del af hjernen, hippocampus, som ikke på samme måde aktiveres hos piger. Denne del af hjernen fungerer som en slags indre GPS.⁷⁷ Drenges hjerner udvikler sig endvidere hurtigere end pigers i de områder, der beregner matematik og rumlige forhold. Med den rette undervisning og indsats kan flertallet af piger indhente drengene i matematik, men i udgangspunktet har drengene en fordel.⁷⁸

To forskellige køn

De ovennævnte forskelle mellem mænds og kvinders hjerner er kun nævnt som eksempler. Der kunne nævnes mange flere. Der er også forskelle, hvis betydning endnu ikke er klarlagt. For eksempel har mænd 6,5 gange så meget grå substans i hjernen som kvinder, mens kvinder har 10 gange så meget hvid substans som mænd. Den grå substans bruges til at bearbejde informationer, og den hvide bruges til at videresende informationer. De to køn bruger i deres tænkning fortrinsvis den substans, som de har mest af i forhold til det andet køn. Hvilken betydning har denne forskel for de to køns måde at tænke, føle og fungere på? Der er udviklet adskillige teorier om sagen, men der er endnu ikke evidens for nogen endelige svar.⁷⁹

Hvad der imidlertid står klart, er, at der er mange, store og afgørende forskelle på kvinders og mænds hjerner, og at de former os som to forskellige køn med hver vore typiske særpræg i forhold til selvforståelse, følelsesliv og funktioner.

Når psykologiske tests igen og igen har kunnet påvise, at kvinder og mænd generelt tænker, føler og fungerer forskelligt, er den tilbagevendende forklaring fra kønsneutralt hold, at det udelukkende skyldes opdragelsen. Der er ingen biologisk givne forskelle på de to køn. At opdragelsen har betydning for formgivning-en af hjernen, er nævnt ovenfor. Men at den medfødte biologi er uden betydning, er en påstand, som har virkeligheden imod sig. For hvert år, der går, ophober hjerneforskningen et stadigt større bjerg af dokumentation for, at kønhormonerne giver de to køn to forskellige grundtyper af hjerner, og at det har afgørende betydning for, hvordan de fungerer – også når de skal besvare psykologiske tests.

I 2012 offentliggjorde tre forskere en stor psykologisk undersøgelse af over 10.000 kvinder og mænd. Undersøgelsen vakte betydelig opmærksomhed ved at påvise en markant forskel på de to køn. Der var stærke fællestræk hos kvinderne og stærke fællestræk hos mændene. Overlapningen de to køn imellem var imidler-

tid minimal. Dr. Del Guidice, den ene af de tre forskere, påpegede, at undersøgelsen med overvældende tydelighed afkræftede tanken om, at de to køn psykologisk er ens: "I stedet må vi regne med en gennemgående og vidtrækkende forskel på dette område. Det er en forskel, som viser sig i stærkt kønsligt differentierede mønstre for følelse, tænkning og adfærd – som om der var to menneskelige naturer."⁸⁰

Undersøgelsen viste blandt andet, at kvinder generelt scorer højt på sensitivitet, varme og ængstelse. Mænd scorer højt på årvågenhed, følelsesmæssig stabilitet og regelbundethed. Disse grundlæggende forskellige træk har alle fået en biologisk forklaring i det, som er skrevet ovenfor om forskellene på kvinders og mænds hjerner.

Det er vigtigt at understrege, at ingen af de to køn kan siges at være bedre udrustet end det andet. Deres forskellige karakteristika supplerer og kompletterer hinanden. Det er også vigtigt at understrege, at der er kvinder, som på visse punkter har typisk mandlige træk og egenskaber, og mænd, som på visse punkter har typisk kvindelige træk og egenskaber. Endelig skal det gentages, at hjernens indre funktion i nogen grad kan påvirkes og ændres gennem socialisering, f.eks. gennem opdragelse og oplæring.⁸¹

Det ændrer imidlertid ikke ved det grundlæggende billede: at der er to køn, som har hver deres hjernetyper og hver deres typiske karakteristika, og at denne forskel er en gave, som vi må anerkende, værdsætte og give plads for.

Modstand

Fra kønsneutralt hold føres der en vedholdende kamp mod de forskere, som dokumenterer de grundlæggende, vigtige og blivende forskelle på kvinders og mænds hjerner. En af de forskere, som har oplevet modstanden, er den svenske professor i neurovidenskab Annica Dahlström. I 2007 udgav hun bogen *Kønnet sidder i hjernen*, hvori hun blandt andet argumenterer for, at mødre er bedre til at tage sig af spædbørn end fædre. Den bog blev hun særdeles hårdt angrebet for. Hun lod sig imidlertid ikke slå ud:

"Der er meget politisk korrekthed i Sverige, og jeg mener, at feminismen og lighedsideologiens succes har gjort, at Skandinavien i det hele taget er langt bagud, når det kommer til at forholde sig til biologiske kønsforskelle (...) Der er jo en hel generation, som har bygget deres karriere på, at kønnet er en social konstruktion, og deres verden falder sammen nu, hvor det viser sig at være forkert. De meget negative reaktioner på den nye forskning kommer typisk fra humanistiske akademikere uden kendskab til biologi."⁸²

Professor i neurobiologi Larry Cahill har i mange år forsket i hjerneforskelle på mænd og kvinder. Han har flittigt og vedholdende påpeget, at der er et voksende bjerg af hjerneforskning, som dokumenterer de grundlæggende og generelle forskelle på mænd og kvinder.⁸³ Men Cahill har også fået lov at mærke modstanden fra kønsneutralt hold. Han er imidlertid overbevist om, at det vil være en katastrofe at give efter for det køns-neutrale tryk:

"Årsagen til, at nogle gør modstand mod forskning-en i kønsforskelle og specielt mod forskningen i kønsforskelle i den menneskelige hjerne, er en dybt rodfæstet, uudtalt, falsk forestilling om, at hvis mænd og kvinder er lige, så må mænd og kvinder være ens. Det er løgn." Cahill understreger, at vi kun kan anerkende og behandle de to køn hensigtsmæssigt og lige, hvis vi anerkender og giver plads for deres forskellighed.⁸⁴

Den kristne professor i biologi Gregg Johnson afslutter en artikel om de biologiske forskelle på mænd og kvinder med følgende ord:

"Vores kultur er foranderlig, og hvad der kræves af mænd og kvinder kan have forandret sig, men vore basale, gudgivne, psykologiske forskelle har ikke. Vi er dygtige til forskellige ting, og der er behov for alle vore gaver. Lad os håbe, at vi ved at anerkende vore kønsforskelle kan blive bedre til at forstå hinanden og hjælpe hinanden til at udfolde vore potentialer. Det må være vores mål, at vi ved at anerkende vore gudgivne gaver kan modstå kulturens pres i retning af at blive noget, vi ikke er, og mestre noget, vi ikke er udrustede til."⁸⁵

Men...

Hvad vi har set på i dette kapitel, er de generelle træk. Der er to køn, og de adskiller sig ved nogle generelle forskelle. Når vi møder en kvinde, kan vi i almindelighed forvente noget bestemt i forhold til hendes selvforståelse, følelsesliv og naturlige adfærd. Når vi møder en mand kan vi i almindelighed forvente noget andet. De personer, vi møder, vil oftest svare til de træk, der er typiske for deres køn.

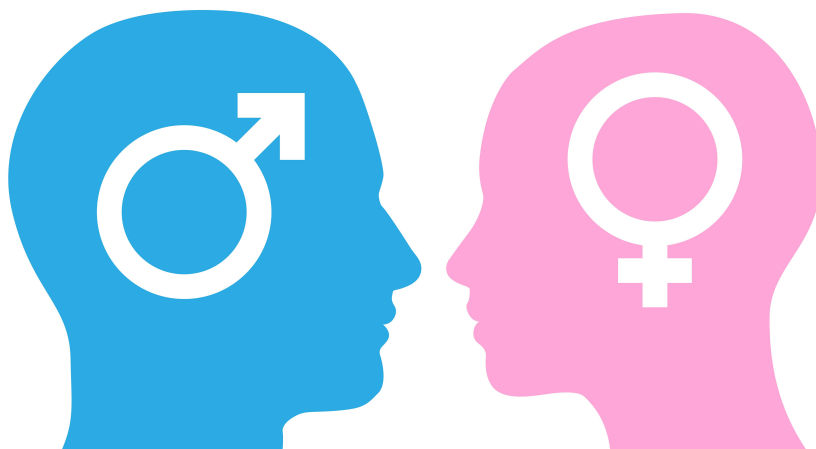
Men der er undtagelser. Der er nogle, som i ringe grad passer ind i det generelle mønster, og der er nogle, som slet ikke gør det.

De, som falder mest markant uden for det almindelige mønster, er de transkønnede. De identificerer sig typisk med det modsatte køn af deres krop. Den transkønnede føler sig enten som en kvinde i en mandekrop eller som en mand i en kvindekrop.

Hvordan skal vi forholde os til de transkønnede? Hvilket køn skal de identificere sig med? Falder de helt uden for

det almindelige mønster med to køn? Må vi i mødet med de transkønnede erkende, at vores to-køns-tænkning ikke slår til? Skal vi være åbne for andre og flere kønsidentiteter?

De spørgsmål er emnet for det næste kapitel.

4 Den transkønnede

I sine teenageår var Cari Stella forvirret om sit køn. Hun var født med en pigekrop, men hun ønskede at leve som en dreng. En læge viste forståelse for hendes problem. Efter 3-4 samtaler over en periode på nogle få måneder, ordinerede han mandligt kønshormon til hende. Lægen talte ikke med hende om andre behandlingsmuligheder. Cari var på det tidspunkt 17 år. Få år efter gennemgik hun en operation, hvor hun fik fjernet sine bryster.

Igennem hele processen blev Cari støttet både af sin familie og sin arbejdsplads. Der var gode betingelser for en succesfuld overgang til et nyt køn. Men sådan gik det ikke.

Gradvist begyndte hun at få det værre, ikke bedre. Hormonbehandlingen fik hende til at føle sig stadigt mere splittet i sit sind. "Det var hårdt at opdage, at den behandling, som du har fået at vide, skal hjælpe dig, faktisk gør din mentale tilstand værre."

Efter tre år med hormonbehandling holdt Cari op med at tage testosteron, og gik tilbage til sin identitet som pige. Hun lider stadig under følgerne af de tre års behandling: "Jeg er en virkelig, levende, 22-årig kvinde

med et arret bryst, en knækket stemme og en tændstik-skygge. Alt sammen fordi jeg havde det svært med tanken om at blive kvinde."

Cari taler nu i YouTube-videoer om, at hendes kønsforvirring som teenager i virkeligheden var en flugt fra hende selv. I dag har hun fundet tilbage til sig selv og sin identitet som kvinde. Men hun er mærket for livet, og hun har svært ved at forstå, at det er lovligt at udsætte en teenager for den lægelige behandling, som hun fik:

"Hvor mange andre sygdomstilstande er der, hvor du kan gå ind på lægens kontor, fortælle ham, at du har en bestemt lidelse, som ikke kan fastslås ved nogen objektiv test, og som kan skyldes alt fra traumer over psykiske problemer til sociale omstændigheder, og så få livsforandrende medicin – på dit glatte ansigt? Lyder det som en ansvarlig behandling?"⁸⁶

De transkønnede som prøvesag

Blandt medicinske og psykologiske behandlere vil stadigt flere svare bekræftende på Caris afsluttende spørgsmål: Ja, det er ansvarligt at behandle unge med hormoner og senere med kønskirurgi, når de siger, at de ikke er i harmoni med deres biologiske køn. Stadigt flere får den slags behandling, og stadigt færre vover

Cari Stella

at problematisere den. De, som offentligt går mod strømmen, bliver udsat for et voldsomt tryk af modvilje og modstand. Det er også sket for Cari.⁸⁷

Hvorfor er trykket så stærkt i retning af at lade de transkønnede selv vælge deres køn? Der er givetvis flere grunde til det. Det er indiskutabelt, at de transkønnede er en udsat og plaget minoritet. Intet af det, som følger i dette kapitel, må nedtone eller skabe uklare om den virkelighed. Frekvensen af selvmord blandt transkønnede er forfærdende høj.⁸⁸ Derfor er det kun sundt og godt, at vi mobiliseres til at føle med og vise omsorg for de transkønnede.

Det afgørende spørgsmål er imidlertid, hvordan de bedst hjælpes og støttes. Når svaret i vor tid med tiltagende entydighed og eftertryk lyder, at de transkønnede frit skal kunne vælge deres køn, må det ses i sammenhæng med den almindelige kønstænkning i vor tid. Der løbes storm mod den gamle tro på, at der er to køn, kvinde og mand, og at biologien viser vores køn. En ny tankegang vinder frem og får stadigt større tilslutning: Der er en bred variation af køn, vi kan hver især frit definere vores køn, vi kan sågar veksle mellem forskellige køn, og der er ingen uløselig forbindelse mellem krop og køn.

I nutidens ideologiske og åndelige kamp om kønnet er de transkønnede blevet den store prøvesag. Det er her, fortalerne for en kønsneutral tænkning sætter hårdest ind for at opløse forbindelsen mellem krop og køn. Kan forbindelsen brydes for de transkønnede, så de frit kan vælge deres køn, så kan den samme frihed generaliseres og udbredes til andre. Hvis vi anerkender, at de transkønnede frit kan vælge deres køn, med hvilken ret skulle vi da kunne frakende andre retten til at vælge frit? Hvis vi anerkender, at det er den indre følelse, som er afgørende, med hvilken ret kan vi da tildele et nyfødt barn et køn og opdrage det til et køn, før det selv har formuleret sine følelser om den sag?

De transkønnedes ret til frit at vælge deres køn er i vor tid blevet en ideologisk forhammer, som med voldsom kraft og vedholdenhed hamres mod den lænke, som forbinder krop og køn. Målet er at bryde lænken. Når lænken er brudt for de transkønnede, er den principielt brudt for alle.

Derfor er det afgørende, hvordan den troende menighed forholder sig til de transkønnede. Vi har brug for klarhed i dette spørgsmål for at kunne hjælpe de transkønnede ret. Men vi har også brug for klarhed for ikke selv at blive ført ind i et spor, hvor vi tænker, taler og handler i strid med Guds ord. Dette kapitel ønsker at være en hjælp ind i den situation.

Transkønnethed

Ifølge den danske ordbog indebærer transkønnethed, "at en person har en kønsidentitet, der ikke stemmer overens med det biologiske køn, evt. ledsaget af et ønske om at skifte køn."

Der er ingen alment anerkendt medicinsk forklaring på, hvorfor nogle udvikler en kønsidentitet, der ikke svarer til deres biologiske køn. En af de mest udbredte teorier går ud på, at tilstanden opstår som en følge af en hormonal forstyrrelse fra midten af fostertilstanden. I den første halvdel af fostertilstanden udvikles de biologiske kønsorganer. Fra midten af fostertilstanden følger en hjerneudvikling med en kønsidentitet, der i almindelighed svarer til det biologiske køn. Hvis barnet i denne anden fase udsættes for enten "for lidt" eller "for meget" testosteron, kan det ifølge teorien udvikle en kønsidentitet, som ikke svarer til det biologiske køn. Det er blevet hævdet, at denne teori understøttes af scanninger af transkønnedes hjerner. Ifølge de forskere, som har foretaget scanningerne, er de transkønnedes hjerner i deres struktur "trukket i retning af" det køn, som de transkønnede følelsesmæssigt identificerer sig med.⁸⁹

Den omtalte teori er imidlertid omstridt. Studiet af transkønnedes hjerner er baseret på meget få forsøgspersoner, og forskellene i hjernestrukturen i forhold til ikke-transkønnede er så ubetydelige, at de kan forklares som et resultat af socialisering. Som det blev berørt i det foregående kapitel, er hjernen plastisk, så den ved ydre påvirkning kan formes og trækkes i forskellige retninger. Understimulering kan få visse dele af hjernen til at underudvikles og omvendt med intensiv stimulering. Hvis et barn i opvæksten ikke støttes i at identificere sig med sit biologiske køn, men måske snarere modtager en omvendt stimulering,

er det sandsynligt, at det kan påvirke hjernens struktur i en retning væk fra det, som generelt er karakteristisk for kønnet.⁹⁰

Det vigtigste argument mod teorien om en hormonal forstyrrelse i den sidste del af fosterstadiet og en heraf medfødt transkønnet hjerne er imidlertid et studium, der blev offentliggjort i 2013, af enæggede tvillinger, hvoraf mindst den ene var transkønnet. Enæggede tvillinger har ikke bare den samme DNA, de har også været udsat for præcis den samme hormonelle påvirkning i fostertilstanden. Hvis den afgørende og udløsende årsag til transkønnethed er hormonpåvirkning i fostertilstanden, må det forventes, at enæggede tvillinger ender med den samme kønsidentitet enten i overensstemmelse med eller i modstrid med deres biologiske køn. Studiet fra 2013 viste imidlertid noget andet. 74 par enæggede tvillinger blev undersøgt. I alle 74 tilfælde identificerede mindst den ene sig som transkønnet. Men kun i 21 tilfælde, svarende til 28%, var tvillingerne enige om at forstå sig som transkønnede. I 72% af tilfældene oplevede den ene tvilling at være i harmoni med sit biologiske køn.⁹¹

Tvillingestudiet har medført en forstærket interesse for sociale forklaringer, herunder ikke mindst barnets relation til sine forældre. I 2016 udsendte det amerikanske forbund for børnelæger en grundig rapport, hvor de pegede på barnets forhold til forældrene i de første leveår som den mest afgørende faktor for, om barnet udviklede en almindelig eller en transkønnet kønsidentitet.

Med henvisning til en lang række studier af transkønnede fastslår rapporten, at der blandt transkønnede er en voldsom overrepræsentation af forældrerelationer, som må formodes at hæmme eller hindre udviklingen af en almindelig kønsidentitet. For stærkt feminine og transkønnede drenge gælder det, at de i langt højere grad end andre drenge har haft et distanceret forhold til deres far og et ekstraordinært tæt forhold til deres mor. Det må ifølge rapporten antages, at drengenes forvirring om deres kønsidentitet skyldes "en udviklingsmæssig opbremsning, i hvilken en overdrevent tæt og stærk moder-barn-symbiose, uforstyrret af farens nærvær, forhindrer, at drengen i tilstrækkelig grad adskiller sig selv fra morens feminine krop og feminine adfærd." Lignende problemer kan ifølge rapporten ligge til grund for pigers udvikling af en transkønnet identitet.

Rapporten konstaterer endvidere, at der hos transkønnede er en overrepræsentation af forældre med alvorlige psykiske sygdomme, herunder "sygelig kønssorg" forstået som sorg hos forældrene over, at barnet ikke havde det køn, de ønskede. Sygelig kønssorg og en heraf følgende manglende understøttelse eller direkte modarbejdelse af barnets identificering med sit biologiske køn vil uundgåeligt undergrave barnets afklaring om sin kønsidentitet. Forældres manglende understøttelse af barnets identificering med kroppens køn kan have andre årsager end sygelig kønssorg, f.eks. køns-ideologi. Rapporten påpeger, at flertallet af transkønnede har haft forældre, der fra begyndelsen har vist åbenhed over for eller direkte har støttet og bekræftet barnet i tanken om, at det ikke har sit biologiske køn.⁹²

Transkønnethed synes også at kunne have rod i eller sammenhæng med forskellige former for psykisk sygdom. Der er eksempelvis en voldsom overrepræsentation af transkønnede med Aspergers syndrom. Et videnskabeligt studie fra 2016 viste, at der blandt transkønnede unge var 23%, der havde Aspergers syndrom.⁹³ Blandt unge generelt har ca. 0,3% Aspergers syndrom.⁹⁴ Også andre psykiske sygdomme kan muligvis disponere for transkønnethed. Et studie fra 2014 viste, at 63% af de personer, som blev diagnosticeret som transkønnede, havde mindst én anden psykisk lidelse.⁹⁵ Dette sidste kan i sagens natur både være en årsag til og en følge af kønsforvirringen.

En sygelig selvforståelse

Rapporten fra de amerikanske børnelæger argumenterer for at betragte transkønnethed som en psykisk sygdom, der medfører en fejlagtig biologisk selvforståelse. Den rette behandling er ikke at bekræfte den fejlagtige selvforståelse og at operere kroppen, men derimod at korrigere den fejlagtige selvforståelse, identificere den som sygelig, og terapeutisk understøtte og fremme en sund biologisk selvforståelse. I denne

sammenhæng bliver hjernens plasticitet igen et tema. Kan hjernen ved en bestemt socialisering påvirkes væk fra identificering med det biologiske køn, er der mulighed for, at den ved målrettet terapi kan trækkes i den modsatte retning igen.

Rapporten peger på to andre psykiske sygdomme, der ligesom transkønnethed medfører en falsk biologisk selvforståelse. I begge tilfælde behandles sygdommene med terapi.

Anoreksi medfører, at man fejlagtigt ser sig selv som overvægtig. Med lidelsen følger et ønske om at tabe sig mest muligt. Dymorfofobi medfører, at man fejlagtigt opfatter sit udseende som defekt.⁹⁶ Hos nogle medfører lidelsen et ønske om at få en endeløs række af unødvendige plastikoperationer. Hos andre medfører den et ønske om at få bortamputeret de fysisk sunde lemmer, som de ikke kan og ikke vil kendes ved. I november 2016 bragte den danske avis MetroXpress en artikel om 58-årige Chloe, som hele sit liv har ønsket at få sine ben amputeret, og om Jason, som selv skar sin hånd af. Chloe er fortsat dybt frustreret over, at hendes krop ikke svarer til hendes ønske. Jason er blevet mere lykkelig, efter han skar sin hånd af.⁹⁷

De amerikanske børnelægers rapport bruger anoreksi og dymorfofobi til at tydeliggøre det uforvarselige i at understøtte en syg biologisk selvforståelse og lade den danne grundlag for operationer. At give fedtsugning til anorektikeren og at give plastikoperationer og amputationer til dymorfofobikeren kan opfylde de pågældende patienters ønsker og gøre dem glade, men det er medicinfagligt uforvarseligt. Det er farligt for patienterne, og det repræsenterer et svigt i forhold til at tage fat om og hjælpe patienterne med de underliggende psykiske problemer. Den rette hjælp er terapi.

Præcis det samme, fastslår rapporten, må siges i forhold til de transkønnede. Hjælpen til de transkønnede er ikke at bekræfte deres sygelige biologiske selvforståelse og at operere dem, men at hjælpe dem terapeutisk på samme måde, som man hjælper dem, der lider af anoreksi og dymorfofobi.⁹⁸

Flydende grænser

Hvem og hvor mange, der opfylder kriterierne for at være transkønnet, er et spørgsmål, som det er svært at besvare enkelt og entydigt.

En meget stor del af dem, som på et tidspunkt opfatter sig som transkønnede, glider på et senere tidspunkt tilbage i en kønsidentitet svarende til deres køn. Af de børn og unge, som på et tidspunkt giver udtryk for, at de ikke er i harmoni med deres biologiske køn, ender erfaringsmæssigt 75-95% med at identificere sig med deres biologiske køn, hvis de får tid, ro og hjælp til det.⁹⁹ Cari, som er omtalt først i dette kapitel, kan tjene som eksempel på denne proces.

Der er endvidere flydende grænser mellem kategorierne homoseksuel og transkønnet. Mange er usikre på, om de er det ene eller det andet eller eventuelt begge dele. På nettet kan man finde en mængde hjemmesider, der vil hjælpe de uafklarede med at finde klarhed i dette spørgsmål. Der er en omfattende bevægelse frem og tilbage mellem de to kategorier. Mange identificerer sig en periode som det ene og derefter som det andet. Især feminine homoseksuelle mænd og maskuline homoseksuelle kvinder har svært ved at finde ud af, hvilket køn de skal identificere sig med. Grænserne er flydende.¹⁰⁰

I en rapport fra 2015 om juridisk kønsskifte skriver lektor Carsten Elmelund Petersen om de transkønnede, som også kaldes transseksuelle og transpersoner: "Transpersoner er sjældent en 100% biologisk mand, der har en 100% biologisk kvindesjæl eller omvendt. Tværtimod er transseksualitet et ambivalent fænomen, hvor de enkelte transseksuelle befinder sig forskellige steder på en skala mellem 0 og 100%."¹⁰¹

Antallet af personer, der definerer sig som transkønnede, er på den ovennævnte baggrund svært at beregne. Det bliver yderligere vanskeligt, fordi en hastigt voksende befolkningsdel i de vestlige lande i disse år definerer sig som transkønnede. Årsagen til dette er ikke klar, men det er nærliggende at se det som en konsekvens dels af den ideologiske fornægtelse af en naturgiven sammenhæng mellem krop og køn og dels af et tiltagende fokus på transkønnede i film, tv-serier og andre medier og i den kulturelle og politiske debat. I 1980'erne og 1990'erne blev de homoseksuelle betragtet som den progressive, seksualpolitiske fortrøp i

kampen mod det konservative og kristne syn på køn og seksualitet. Denne rolle indtages i dag af de transkønnede. De idealiseres som kulturelle og moralske frihedskæmpere. I mange sammenhænge betragtes det som modigt, smukt og stærkt at træde frem som transkønnet.¹⁰²

I Danmark var der fra 2011 til 2016 en vækst på over 600% i antallet af børn og unge, som søgte om hjælp, fordi de forstod sig selv som transkønnede.¹⁰³ I Sverige har der i de seneste år været en årlig vækst på 100% i antallet af børn og unge, som søgte hjælp på grund af en transkønnet selvforståelse. Der har været en tilsvarende vækst i antallet af transkønnede voksne, der søgte hjælp.¹⁰⁴ I Storbritannien har der siden 2009 været en vækst på 2000% i antallet af børn og unge, som søgte hjælp på grund af en selvforståelse som transkønnede.¹⁰⁵ Tidligere har forskere i transkønnethed skønnet, at der er én transkønnet per 10.000-30.000. Men i områder, hvor man kulturelt betragter sig selv som moralsk progressive, er frekvensen nu betydeligt højere. I en nyere spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 6.-7. klasse i San Francisco oplyste næsten én ud af 75 elever, at de identificerede sig som transkønnede.¹⁰⁶

Den store vækst i antallet af særligt børn og unge, der identificerer sig som transkønnede, har medført en voldsom vækst i antallet af mindreårige, som efter udredning får hormonbehandling og senere kønsskifte-operationer. Det gør sig også gældende i Danmark.

Behandlingstilbud

Selvom transkønnethed fra 2017 ikke længere betegnes som en sygdom i det danske sundhedssystem, tilbydes transkønnede gratis medicinsk og kirurgisk behandling. Efter et samtaleforløb kan den transkønnede blive behandlet med hormoner, der fører kroppen i retning af det modsatte køns fysiske karakteristika. Herefter kan den transkønnede gennemgå en kønsskifteoperation, hvor de biologiske kønsdele, både de ydre og de indre, fjernes og erstattes af noget, der så vidt muligt ligner det modsatte køn. Operationerne er i sagens natur irreversible. Det, som er fjernet, kan ikke genskabes.¹⁰⁷

Hormonbehandlingen er også i nogen grad irreversibel. Det er ikke mindst tilfældet for børn, som først behandles med stophormoner, der stopper puberteten, og derefter med kønshormoner, der skaber en pubertetsudvikling, som minder om det modsatte køns fysiske udvikling. Børn, som gennemgår denne behandling, mister muligheden for en biologisk pubertetsudvikling i pagt med deres biologiske køn. De bliver som regel sterile på livstid, og de udvikler væv, der får dem til biologisk at ligne det modsatte køn. Stoppes hormonbehandlingen, forsvinder det nye væv ikke. Det handler om både fedtvæv, knoglevæv og muskler, herunder i ansigtsdannelsen. Stemmælæbernes udvikling er også irreversibel. Hvordan hormonbehandlingen påvirker børnenes psykiske og hjernemæssige udvikling, er endnu ikke klarlagt. Som børnelæge Lis Simons formulerer det:

”Vi ved, at der sker en omfattende hjerneudvikling fra barndom til voksenalder, men det er ikke klart, hvad der ligger bag denne udvikling. Bundlinjen er, at vi ikke ved, hvordan kønshormoner påvirker udviklingen af den voksne hjerne.”¹⁰⁸

Det er ligeledes uklart, i hvilket omfang hormonbehandlingen medfører en forhøjet risiko for dødelige sygdomme. Man regner med en forhøjet risiko for hjertesygdomme, sukkersyge, blodpropper og muligvis også cancer.¹⁰⁹

Den foreliggende forskning har dokumenteret, at kønsskifteoperationer langt fra løser alle problemer for de transkønnede. I 2011 konkluderede en svensk undersøgelse af 324 transkønnede, der havde fået en kønsskifteoperation, at de i langt højere grad end den øvrige befolkning var plaget af fysisk og psykisk sygdom både før og efter operationen.¹¹⁰ Frekvensen af selvmord blandt de opererede var 20 gange højere end i den øvrige befolkning.¹¹¹ I 2016 blev der offentliggjort en undersøgelse af 104 transkønnede danskere, der havde fået en kønsskifteoperation. Undersøgelsen viste, at der både før og efter operationen var en fjerdedel, der havde psykiatriske diagnoser, oftest angst og depression. Men det var ikke den samme fjerdedel, der havde diagnoser før og efter operationen. Mens nogle havde fået det bedre efter operationen, havde lige

så mange fået det dårligere.¹¹²

En undersøgelse foretaget af forskere ved Birmingham Universitet baseret på mere end 100 medicinske studier af kønsskifteopererede transkønnede konkluderede: ”Der er ingen overbevisende evidens for, at kønsskifteoperationer forbedrer livet for transseksuelle.”¹¹³

Alligevel fortsætter kønsskiftebehandlingerne. De foretages på stadigt flere og stadigt yngre patienter. Indtil 2017 krævede de danske regler, at et barn skulle være mindst 12 år, for at det kunne modtage hormonbehandling for transkønnethed. Fra og med efteråret 2017 er der ikke længere nogen nedre aldersgrænse.¹¹⁴ I den borgerlige regerings handlingsplan for LGBTI-personer fra juni 2018 stilles der forslag om, at det skal være muligt at gennemføre juridisk kønsskifte for børn og unge under 18 år.¹¹⁵ Ligestillingsminister Eva Kjer Hansen udtalte i forbindelse med rapportens offentliggørelse, at man i regeringen henter inspiration fra Norge, hvor det er muligt for børn ned til 6 år at skifte juridisk køn.¹¹⁶

Som nævnt ovenfor viser erfaringen, at 75-95% af de børn og unge, der på et tidspunkt definerer sig som transkønnede, senere får det godt med deres biologiske køn, hvis de får tid og hjælp til det. I det lys er det stærkt alarmerende, at stadigt flere børn og unge får en irreversibel behandling, fordi de i en periode af deres unge liv oplever, at de ikke er i harmoni med deres biologiske køn.

Børnemishandling

I juli 2017 offentliggjorde Michelle Cretella, præsident for de amerikanske børnelægers forening, en artikel, hvori hun betegner den stadigt mere udbredte hormon- og operationsbehandling af børn og unge med en uklar kønsidentitet som et udtryk for legaliseret og systematiseret børnemishandling. Hun understreger, at kønsskiftebehandling af børn og unge er drevet af en ideologi, som vil gøre op med tanken om kønnet som biologisk bestemt, og som ignorerer den medicinske viden om transkønnethed. Børnene bliver gidsler og ofre i en ideologisk kamp.

Cretellas artikel er et opråb til læger om at gå imod den ideologiske strøm i tiden. I artiklen lægger hun ikke skjul på, at det kan koste lægerne deres job, hvis de offentligt tager til genmæle mod den rådende ideologi, men der står for meget på spil til, at de kan tie. Andre må tale på børnenes vegne. De er hverken i stand til at tale for sig selv eller til at forstå og forholde sig ansvarligt til konsekvenserne af deres valg på dette område.¹¹⁷

En af de læger, som har mistet sit job, fordi han har talt børnenes sag, er professor i psykiatri og psykologi Kenneth Zucker. Han er den førende ekspert i Nord-amerika i behandling af børn og unge med en uklar kønsidentitet. Siden midten af 1970'erne har han i sin klinik haft ansvar for behandlingen af over 500 børn, der har haft et uklart og mere eller mindre traumatisk forhold til deres biologiske køn.

Zuckers udgangspunkt har været, at barnets køn er det biologiske køn, og at målet med behandlingen derfor må være at hjælpe barnet til at identificere sig med dette køn.¹¹⁸ Mens han endnu ledte sin klinik, udtalte han om dens politik: ”Vi anbefaler for det første at hjælpe barnet til at føle sig mere tryk ved sit egentlige køn, for det andet at hjælpe barnet med dets følelsesmæssige problemer og for det tredje at hjælpe med problemer i familien. Det er godt, når forældrene sætter grænser, for eksempel i forhold til at gå med det modsatte køns tøj, hvilket mange forældre ikke har gjort, før de kommer til os.”¹¹⁹

Zuckers behandlingsform har vist sig at være meget effektiv. Et opfølgningsstudie af 50 børn, som havde været i behandling på hans klinik, viste, at kun 10% fortsat havde det svært med deres biologiske køn som voksne. 90% kunne som voksne identificere sig med deres biologiske køn.¹²⁰

På baggrund af sine erfaringer har Kenneth Zucker advaret mod den nye tendens til at give børn og unge kønsskiftebehandling, så snart de giver udtryk for, at de ikke har det godt med deres biologiske køn. På grund af denne holdning har Zucker været udsat for voldsom og voksende kritik fra det transkønnede aktivistmiljø. I 2015 valgte ledelsen for Zuckers universitet, University of Toronto, at fyre ham. Begrundelsen var, at Zucker ikke var ”i trit med den nyeste tænkning.”¹²¹

Formuleringen er bemærkelsesværdig. Der henvises ikke til den nyeste forskning eller den nyeste viden på området, men til ”den nyeste tænkning”. Den nyeste tænkning er i dette tilfælde en tænkning om kønnet som noget, der ikke er biologiske bestemt, men er et individuelt valg.

Trykket fra den nyeste tænkning

Hvor stærkt trykket er mod dem, som modsætter sig den nyeste tænkning, er blevet demonstreret i den amerikanske delstat North Carolina. Her vedtog den lovgivende forsamling i marts 2016, at statens borgere skulle benytte de toiletter og de baderum, som svarede til deres biologiske køn. Lederen af det republikanske parti begrundede loven således: ”Kvinder skal kunne sende deres 11-årige døtre på toilettet uden frygt for, at de der vil møde fuldvoksne mænd.”¹²²

Viceguvernøren argumenterede på lignende måde og sagde, at loven skulle hindre, ”at en gymnasiereng skal tage brusebad med en gymnasiepige, eller at en voksen mand kan tage brusebad med en lille pige.”¹²³

Reaktionen fra moralsk progressive i det kulturelle, politiske og økonomiske miljø var voldsom. En række musikere aflyste deres planlagte koncerter i North Carolina, herunder Bruce Springsteen og Bryan Adams. 160 erhvervsledere fra 80 selskaber sendte en fælles skrivelse til statens guvernør med en opfordring til at trække loven tilbage. Blandt selskaberne var Google, Facebook, Apple, Microsoft og Pfizer. Deutsche Bank annullerede planerne om at skabe 250 nye arbejdspladser i staten, og PayPal aflyste opførelsen af et nyt globalt operationscenter med 400 arbejdspladser. En række filmselskaber opgav at lave optagelser i staten, eller truede med det. Seks amerikanske stater, heriblandt Staten New York og Californien, forbød deres ansatte, herunder på universiteterne, at rejse på tjenesterejse til North Carolina. Store sportsorganisationer aflyste turneringer i North Carolina med tab for staten på op mod en milliard kroner. Konferencer og turistrejser blev aflyst i stort omfang. De liberale medier førte en lidenskabelig kampagne mod staten og ikke mindst mod dens guvernør Pat McCrory.

Trykket havde den tilsigtede virkning: 8 måneder efter lovens vedtagelse mistede Pat McCrory sin guvernørpost, og endnu 4 måneder senere blev loven annulleret.¹²⁴

Den rådende tankegang godtager kun én form for støtte og hjælp til de transkønnede: at støtte dem i at skifte køn og i at få alle det nye køns rettigheder. Enhver anden tankegang betragtes som et udtryk for fordomsfuldhed, uvidenhed og ufølsomhed. Denne situation gør det særdeles vanskeligt for kristne at fastholde og følge et bibelsk syn på de transkønnede.

Den transkønnede i bibelsk lys

I kapitel 2 om ”Kønnet i bibelsk lys” er det bibelske syn på krop og køn blevet behandlet. Her blev det konstateret, at Bibelen regner med en uløselig sammenhæng mellem krop og køn. Det gælder for ethvert menneske uden undtagelse, at dets køn er åbenbart fra fødslen, hvis det har tydelige mandlige eller kvindelige kønsdele. Kroppen viser kønnet. Tilsvarende gælder det uden undtagelse, at alle, som menstruerer, er kvinder, og at alle, som har sædafgang, er mænd. Krop og køn hører sammen.

Kønsforvirring har uden tvivl været kendt på den tid, hvor Bibelen blev skrevet og samlet. Alligevel formaner Bibelen til, at man ikke antager det modsatte køns klædedragt og frisure (5 Mos 22,5; 1 Kor 11,1-16). Bibelen kalder os til at vedkende os og fremtræde som det køn, vi biologisk er født med.

Nashville-erklæringen fra 2017 er omtalt i kapitlet om kønnet i bibelsk lys. Her blev det nævnt, at den er formuleret og underskrevet af ledende evangelikale teologer som John Piper og D.A. Carson. De passager i erklæringen, som er særligt relevante i relation til de transkønnede, er de følgende:

”Vi bekræfter, at forskellene på mænds og kvinders kønsorganer ifølge Guds bestemmelse er grundlaget for vores selvforståelse som henholdsvis mænd og kvinder.”

”Vi afviser, at fysiske afvigelser fra det normale eller psykiske lidelser opløser den af Gud bestemte sam-

menhæng mellem det biologiske køn og selvforståelsen som mand eller kvinde.”

”Vi bekræfter, at det er syndigt at understøtte en homoseksuel eller transkønnet livsførelse, og at en sådan understøttelse indebærer et essentielt brud med kristen troskab og kristen forkyndelse.”

”Vi afviser, at understøttelsen af en homoseksuel eller transkønnet livsførelse er et åbent moralsk spørgsmål, som troende kristne bør give hinanden frihed til at være uenige om.”¹²⁵

Der er alvor og tyngde i disse formuleringer. Forfatterne lægger ikke skjul på, at udfordringen fra de transkønnede kan friste den kristne menighed til at gå imod Guds ord med åndeligt frafald til følge. Vi fristes til at gå imod Guds ord, blandt andet fordi vi er påvirkede af tidsånden, og fordi det koster os at gå imod strømmen. I et interview om udfordringen fra de transkønnede understreger John Piper, at kulturens udvikling på dette punkt ”vil gøre troskaben mod Jesus stadigt mere omkostningsfuld for os i de dage, som ligger foran.”¹²⁶

Det er forventeligt, at der også blandt bibeltroende kristne vil være nogle, som er åbne over for at bekræfte transkønnede i deres følte køn. Kristne kan vurdere, at det er udtryk for sand omsorg, støtte og medfølelse. Denne vurdering understøttes kraftigt af tidsånden. Så meget mere er der behov for at formidle bibelsk forankret undervisning og sober oplysning om transkønnethed.

Endvidere må kristne udfordres til at overveje perspektiverne i at understøtte den transkønnede i sit følte køn. Som nævnt ovenfor er der flydende grænser mellem homoseksuelle og transkønnede, og der er i vor tid en stadig bevægelse af personer fra den ene kategori til den anden. Et par, som i dag består af to homoseksuelle mand, kan om et år bestå af en juridisk mand og en juridisk kvinde. I dag siger vi i den kristne menighed nej til at vie parret. Hvad siger vi om et år? Hvis vi understøtter den, som definerer sig som transkønnet, i at identificere sig med sit følte køn, må vi da ikke også støtte denne person i at blive gift i pagt med sit følte køn? Skal vi i den kristne menighed støtte to med mandekrop i at blive gift med hinanden? Skal vi være åbne for at vie alle homoseksuelle par, når og hvis den ene vælger at identificere sig som transkønnet?

Den kristne menighed er i mødet med den transkønnede sat på valg mellem tidens tanker og Guds tanker. Umiddelbart kan tidens tanker om køn virke nye, men dybest set er de blot en gentagelse af de forførende tanker, som blev fremført af gnostiske vranglærere i årene efter den kristne menigheds grundlæggelse.

Gnostisk vranglære

Den gnostiske vranglære var en af de største trusler mod den kristne kirkes tro i århundrederne efter apostlenes død. Mange menigheder og kristne blev revet med af denne lære og mistede troen ved det. På tre områder er tidens tanker om de transkønnede en gentagelse af gnosticisms grundtanker.

Idealisering af kønsneutralitet og kønsskifte var en del af det gnostiske tankegods. Vi møder det blandt andet i det gnostiske Thomas-evangelium, hvor Jesus citeres for at sige:

”Når I lader det kvindelige og mandlige blive forenet i et enkelt køn, så at manden ikke er mandlig, og kvinden ikke er kvindelig, så vil I gå ind i himlen.”

Jesus citeres også for at sige om Maria:

”Jeg vil vejlede hende, så hun kan blive en mand (...) for enhver kvinde, som gør sig selv til en mand, vil gå ind i himlen.”¹²⁷

Bag enhver vranglære står onde åndsmagter, som vil nedbryde det, som Gud har skabt godt, og vil fornægte Guds ords vejledning. De onde åndsmagter er de samme i dag som i generationerne efter apostlene. Deres mål og deres strategi har ikke ændret sig. Derfor skal vi ikke undre os over, at de gamle kætterier kommer igen.

Definitionen af sjælen som det egentlige i mennesket var en central gnostisk tanke. De gnostiske vranglærere betragtede legemet som mindreværdigt og i sig selv syndigt. Det var ikke Guds gode skabelse, og det var

ikke en del af menneskets identitet. Det egentlige og identitetsgivende i mennesket var det indre: sjælen, følelsen, tankelivet. Det er præcis den samme tanke, som ligger til grund for den almindelige definition af kønnet hos de transkønnede. Kroppen siger intet om kønnet. Den giver ikke nogen kønsidentitet. Det er det indre, som tæller og gælder: sjælen, følelsen, tankelivet. Den bibelske tanke er, at mennesket er en helhed og enhed af sjæl og legeme. Begge dele er skabt af Gud, og kroppen viser kønnet.¹²⁸

Det indre lys i modsætning til det ydre ord var for gnostikerne kilden til sand erkendelse. Guds sande stemme og vejledning var ifølge dem ikke at finde i Bibelens ydre ord, men i den indre fornemmelse af godt og ondt, sandt og falsk. Gnostikerne tænkte, at deres hjerter var gode, og regnede derfor med, at hvis de lyttede til og fulgte deres hjerter, var de på rette vej. Præcis den samme tankegang er udbredt i vores kultur i dag. Følg dit hjerte, lyt til dit hjerte, vær tro mod dit hjerte! I mødet med udfordringen fra de transkønnede vil mange af os opleve, at vore hjerter fortæller os, at det er godt og kærligt at understøtte dem i at skifte køn. Vi føler meget stærkt, at det er det rigtige og kærlige. Lader vi os lede af disse tanker, går vi imod Guds ydre ord. Vi trodser Gud og bevæger os ud på frafaldets vej. Der er ét eneste klart lys i denne verden, som med usvigelig sikkerhed leder os ad den rette, velsignede, frelsende og evige vej, og det lys er Guds ydre ord i Skriften (Sl 119,105; 2 Pet 1,19).

Kristen sjælesorg

I et bibelsk perspektiv må kønsforvirring og transkønnethed betragtes som en smertelig og tragisk konsekvens af syndefaldet. Her er der en lighed mellem homoseksualitet og transkønnethed.

Tidligere evangelisationskonsulent i Indre Mission Johan Schmidt Larsen har i en årrække været formand for "Basis," et kristent arbejde rettet mod mennesker med en brudt seksualitet og kønsidentitet. Han påpeger, at vi i den kristne sjælesorg grundlæggende må forholde os til den transkønnede på samme måde, som vi forholder os til den homoseksuelle. I begge tilfælde er der tale om en uklar kønsidentitet, som er en følge af syndefaldet, og som fører til et ønske om at leve i modstrid med Guds skaberordning. Som vi ikke kan støtte den homoseksuelle i at danne par med en af eget køn, kan vi heller ikke støtte den transkønnede i at skifte køn:

"Overordnet er det betænkeligt at gribe ind i Guds skaberordning ved fysisk at ændre på den måde, vi er skabt. Vi er rent fysisk skabt som enten mand eller kvinde. Forsøger vi at ændre på dette, går vi vores skaber i bedene. Desuden kan vi langt fra være sikre på, at et menneske, der gennemgår en kønsoperation, bliver lykkelig med sin nye identitet.

Man løser ikke et identitetsproblem gennem hormonbehandling eller kønsoperation. Der er i stedet brug for terapi og et godt og omsorgsfuldt bagland/netværk, som kan støtte og bære med i den meget vanskelige og måske også smertelige proces, der ligger foran."¹²⁹

I vor tid og kultur har mange transkønnede søgt at leve i modstrid med deres biologiske køn. I mødet med dem må vi som kristne kalde dem til omvendelse og vidne for dem om Guds kærlighed til og nåde mod alle syndere og om Jesu blod, der renser for al synd (1 Joh 1,7).

På det mest grundlæggende plan adskiller de transkønnede sig ikke fra andre mennesker. De er skabt i Guds billede, de er højt elskede af Gud, de har syndet mod Gud og bærer på syndige lyster i deres indre. De får fuld tilgivelse for al synd og en ny begyndelse på nådens grund ved tro på Jesus. I deres nye liv må de, styrkede ved nåden i Kristus Jesus, sige nej til og trodse deres syndige lyster.

Her står vi lige. Men på et andet plan er der stor forskel. Det gælder i forhold til den lidelse, som de transkønnede oplever. Hos de transkønnede er der, som det er fremgået ovenfor, grader af uklarhed om kønnet og dermed også grader af lidelse. Men for mange, der oplever og bekender sig som transkønnede, er lidelsen ubærlig. At opleve sig splittet mellem sind og krop repræsenterer en af de mest dybtgående psykiske splittelser af personligheden, man kan opleve. De mennesker, som oplever dette, har om nogen behov for omsorg, kærlighed og hjælp.

Og de har brug for lydhørhed. Det er noget af det første, vi må give dem i den kristne menighed. Mange transkønnede har gået alene med deres lidelse i mange år, før de vover at tale med andre om den. Når de endelig gør det, har de brug for, at der bliver lyttet til dem opmærksomt, oprigtigt og tålmodigt. Hver enkelt, der lider af en uklar kønsidentitet eller af transkønnethed, har sin egen historie og sin egen erfaring. Jo bedre vi lærer den enkelte at kende, jo bedre bliver vi i stand til at hjælpe.

Fordi transkønnethed må betragtes som en psykisk lidelse, er det naturligt i den kristne sjælesorg at opmuntre den transkønnede til at opsøge terapeutisk hjælp. Den åndelige hjælp og den terapeutiske hjælp er ikke alternativer. De må supplere hinanden. Terapien må behandle de forhold i den transkønnedes liv, som kan have medvirket til en uklar kønsidentitet, og den må sigte på at lede den transkønnede i retning af at identificere sig med sit fysiske køn. Denne proces kan tage lang tid, mange år, og der er forskel på, hvor stor en forandring den medfører.

Nogle transkønnede bliver aldrig løst fra deres uklare kønsidentitet, selvom de bliver kristne og får god åndelig og terapeutisk hjælp. De bliver ved at opleve en indre modvilje mod deres medfødte køn. Det er et kors, de må bære hele livet. Men de er ikke alene med deres kors. Den kristne menighed er et fællesskab, hvor alle har kors at bære, større eller mindre. Vi er givet til hinanden som et fællesskab, hvor vi kan dele vore sorger med hinanden, bede for hinanden og støtte hinanden på vejen frem. Vor fælles kilde til trøst er evangeliet om Guds store kærlighed til os og nåde imod os i Jesus og løftet om, at vi snart, i herligheden, skal blive evigt frie og hele.

I den kristne menighed må vi være opmærksomme på, at vi kan have transkønnede og personer med en uklar kønsidentitet i vores fællesskab, uden at vi er klar over det. Den virkelighed må bestemme vores måde at tale på om disse ting. Vi må aldrig tale om transkønnede på en måde, som giver indtryk af, at "den slags personer" per definition må forventes at befinde sig uden for den kristne menighed.

Den kristne menigheds børn og unge er en særlig målgruppe i denne sammenhæng. Som det er fremgået ovenfor, oplever mange børn og unge i en periode forvirring om deres kønsidentitet. Den udfordring bliver kun større i vor tid. I den kristne menighed må vi være opmærksomme på udfordringen, tale åbent om den og tage hånd om den med moden ro. Vore børn og unge har brug for en vejledning, som lader dem forstå, at de ikke er alene, hvis de har en uklar kønsidentitet, og at uklarheden i langt de fleste tilfælde er et forbigående problem. Den åbne samtale om udfordringen må ledsages af støtte og hjælp til at vedkende sig det medfødte køn.

Som det gælder for al kristen sjælesorg gælder det i sjælesorgen over for transkønnede, at vi må være "sandheden tro i kærlighed" (Ef 4,15). Sandheden omfatter i denne sammenhæng det bibelske syn på køn og identitet: at vi har det køn, som vores krop har. Vores omsorg for den transkønnede vender sig til svigt, hvis vi viger tilbage for at tale med bibelsk klarhed om dette spørgsmål. Vi må vejlede og hjælpe den transkønnede til at vedkende sig sit fysiske køn. Men vores bibelske vejledning må være båret af kærlig omsorg. Ellers svigter vi den transkønnede.

På hjemmesiden for The Gospel Coalition har Andrew T. Walker skrevet en læseværdig artikel om den kristne menigheds sjælesorg over for den transkønnede. Walker betoner, at den transkønnede ifølge Bibelen har det køn, som kroppen har, og at vi må hjælpe den transkønnede til at tilegne sig denne selvforståelse. Men i sjælesorgen er det afgørende, at sandhed og kærlighed går hånd i hånd: "De fleste af os vil, afhængig af vores personlighed, have en hældning enten mod kærlighed eller mod sandhed. Udfordringen er at give plads for det, som vi er tilbøjelige til at hælde væk fra. Hvis du eller din menighed er tilbøjelig til at lytte og elske, men giver køb på sandheden i forsøget på at være kærlig, så er udfordringen denne: Vær sandheden tro, lige så meget som kærligheden!...Men for dem af os, som er fristede til at formidle den sande lære uden kærlighed, er dette udfordringen: Glem ikke kærligheden! Netop kærligheden kan åbne ørerne for sandheden."¹³⁰

Den kristne menighed er kaldet til at være et hjem af nåde og barmhjertighed for dem, som er trætte og tyngede af byrder. Det er et hjem for de fortabte og forvildede. Det er et hjem for dem, som har syndet og

fejlet og handlet ondt. Derfor er det også et hjem for de transkønnede, uanset hvad deres lidelse har drevet dem til at gøre. Hos Jesus er der nåde, frelse, trøst og en ny begyndelse på nådens grund for alle. Lad os bede Gud om hjælp til i den kristne menighed at tage imod de transkønnede, som Jesus tager imod dem – sandheden tro i kærlighed.

Robert Wenham og Walt Heyer er to kristne mænd, der begge engang var transkønnede og begge forsøgte at skifte køn. Vendepunktet i deres liv blev mødet med en bibeltro, evangelisk menighed og dens forkyndelse af Guds ords sandhed.

Robert Wenham

Robert Wenham var transkønnet og aktivist for de transkønnedes rettigheder. Han gik i parader og demonstrationer, han hjalp andre transkønnede i frivilligt aktivistarbejde, og han underviste offentligt ansatte om transkønnedes forhold. I 2001 var han i gang med sit fjerde år som kvinde. Han havde fået en kønsskifteoperation og et nyt officielt køn, og han havde støtte fra familie og venner i sit kønsskifte. Betingelserne var ideelle for, at han kunne finde ro i sit nye køn. Men et spørgsmål fra en politimand slog benene væk under ham. Efter at have lyttet til Wenhams undervisning om transkønnede spurgte politimanden ham: "Du har alle dine juridiske rettigheder nu. Hvorfor nyder du ikke bare livet som kvinde?"

Spørgsmålet efterlod Wenham stammende for at finde et svar. Hvorfor blev han ved at kæmpe, føre kampagne, slås? I flere dage arbejdede spørgsmålet i ham. Han vidste, hvad standardsvaret kunne være: at han kæmpede mod fordomme, modstand og manglende forståelse i samfundet. Men han mærkede, at det

sande svar lå på et andet plan. Han kæmpede en kamp i det ydre for de transkønnedes rettigheder, men det var en flugt fra en anden kamp i det indre. Til sidst måtte han erkende: "Jeg har søgt en løsning i det ydre uden at finde en løsning i det indre."

Som dreng var Wenham sky, ensom og skamfuld over sit skjulte liv. Når ingen så det, nød han at iføre

Robert Wenham

sig sin mors tøj. Men nydelsen var dyrt købt, for jo mere han gik i kvindetøj, jo stærkere blev lysten til at gøre det. ”Det var som at fodre et monster.” Som voksen vekslede han mellem at give efter for sin lyst, købe massivt ind af kvindetøj og gå med det i sit hjem, for derefter at blive overvældet af skam og skyld, smide alt tøjet ud – og begynde forfra.

I 1991 diagnosticerede en psykiater ham som transkønnet og anbefalede en kønsskifteproces. Da Wenham hørte og forstod diagnosen, var det, som om alle brikker i hans liv med ét faldt på plads: ”Ja, selvfølgelig, det er sådan, det er: Jeg er en kvinde i en mands krop!” Wenham var overbevist om, at et kønsskifte ville løse alle hans problemer. Han barberede sit skæg af, tabte sig 25 kilo, lod håret vokse langt, indledte hormonbehandling og fik sine juridiske papirer ændret. I 1997 fløj han til England og fik en kønsskifteoperation. Han vendte hjem i en euforisk tilstand: ”Jeg kunne have danset i gaderne. Jeg havde følelsen: Missionen er fuldført!”

Den følelse varede imidlertid ikke ved. Fysisk lignede han fortsat på mange måder en mand, og det mærkede han på omgivelserne. Han følte sig stadig forkert. ”Snarere end at føle mig befriet, følte jeg mig som en kriminel.”

Samtidig med at han turnerede med foredrag om, at køn er en social konstruktion, og at kønsskifteoperationer er en lykkelig løsning for transkønnede, oplevede han et fremadskridende sammenbrud i sit indre. Politimandens spørgsmål havde ødelagt hans illusion om, at alt var faldet på plads i hans liv. En depression gjorde ham stadigt mere uarbejdsdygtig, og i 2009, efter 28 års ansættelse, mistede han sit arbejde. Han var et følelsesmæssigt vrage og oplevede tanken om selvmord stadigt mere tillokkende. Som en sidste udvej op søgte han en kirke, en bibeltro, evangelisk kirke. Her mødte han et budskab, der både fældede dom over det liv, han havde levet, og forkyndte nåde for ham i Jesus. Han erfarede sandheden i Joh 8,32: ”Sandheden skal gøre jer frie.”

Efter 17 år med en kvindelig identitet vendte Wenham tilbage til sin identitet som mand. Han klippede sit hår kort og begyndte at gå i mandetøj igen. Han sørger over, at han aldrig kan få sin egen familie, fordi kønsskifteoperationen har gjort det umuligt. Så meget stærkere er hans følelsesmæssige reaktion, når han ser familiefædre forlade deres kone og børn for at skifte køn.

”Jeg har lyst til at råbe til dem: Du opgiver din familie for noget, som ikke er virkeligt! Samtidig ved jeg, hvor stærk en følelse de er drevet af, for jeg har selv været igennem det. Det er nærmest dæmonisk. Men der er en magt, som kan overvinde den: Sandheden skal gøre jer frie!”¹³¹

Walt Heyer

Walt Heyer voksede op med et distanceret forhold til sin mor og far og længtes efter opmærksomhed og kærlighed. Det han savnede hos sine forældre, fik han hos sin mormor – især når hun fik lov til at give ham pigetøj på. ”Min mormor begyndte at klæde mig på som en pige, fra jeg var 4 år, og hun blev ved med det, til jeg var 6 et halvt år. Der var ikke ende på det gode, hun ville gøre for mig, når jeg var klædt som pige. Hun elskede mig som pige.”

Fra Walt var 6 år kunne han ligge i sin seng og drømme om, hvordan det ville være at være pige.

”Det var som pige, jeg fik ros og alt det, jeg ønskede. Jeg oplevede mig elsket, mødte omsorg. Folk gør sig næppe forestilling om, hvor kraftfuldt det er, hvilken indflydelse det har på børn.”

Da forældrene opdagede, hvad mormoren gjorde, forbød de Walt at se hende igen. Men der var plantet et frø i drengen. ”Når frøet er plantet, gror det. Du nærer kønsforstyrrelsen fra den første gang, du begynder at gå i det modsatte køns tøj. Det minder om en narkoman, som tager narko for første gang. Han bliver afhængig.” Efter adskillelsen fra mormoren fortsatte Walt med at klæde sig i kvindetøj i det skjulte. Jo mere han gjorde det, desto mere ønskede han at være kvinde.

Walt var aldrig tiltrukket af andre mænd, og derfor var det naturligt for ham som voksen at gifte sig med en kvinde. Han fik både en datter og en søn. Men kønsforstyrrelsen fortsatte. ”Jeg kunne ikke lukke af for mine tanker og følelser.”

Han skjulte, hvordan han havde det, men det gjorde kun ondt værre. ”Hemmeligholdelsen bliver med tiden det egentlige problem.”

Walt flygtede ind i et alkoholmisbrug. Efter 17 års ægteskab blev han skilt.

I forlængelse af skilsmissen valgte Walt at virkeliggøre sin drøm om at blive kvinde. Han var blevet overbevist om, at han var transkønnet, og at en kønsskiftebehandling var løsningen på hans problemer. Han fik hormonbehandling, elektrolyse mod skægvekst, kosmetiske plastikoperationer og i 1983 en fuld kønsskifteoperation. Efter kønsskifteoperationen var han euforisk. Endelig var han fri – fra skyld, skam og forvirring. Operationen havde fjernet naturens fejltagelse. Han var nu en kvinde, og Walt var fortid.

Men der gik ikke lang tid, før det gik op for Walt, at han ikke var en kvinde. Hvad var han så? I en søgen efter svar begyndte han at studere psykologi. Hans studier bekræftede hans erfaring. ”Mine studier i psykologi overbeviste mig om, at man ikke kan skifte køn. Det er en vrangforestilling at tro, at du kan skifte køn. Du kan gøre dit liv til en maskerade, og operationerne kan få det til at se ud, som om du har skiftet køn, men det har du faktisk ikke.”

Walt begyndte at gå til psykoterapeut og fik afgørende hjælp. ”Psykoteraapien hjalp mig med at få mit hoved skruet rigtigt på igen. Når du bliver klar i hovedet, får du din forstand igen.”

I en gradvis afklaringsproces i forhold til sig selv og sit liv begyndte Walt at tænke på sit forhold til Gud. Han blev stadigt mere bevidst om, at han havde trodset Gud. Hvad der var sket i Walts liv, var ikke Guds fejl, men hans egen. Den overbevisning drev ham til at søge Gud.

Walt fandt en bibeltro, evangelisk menighed, som tog imod ham med åbne arme, selvom han fortsat præsenterede sig som kvinde. 30 personer i menigheden forpligtede sig til at støtte og hjælpe ham igennem den proces, som forestod. Det handlede om hans alkoholmisbrug, hans kønsforstyrrelse og hans forhold til Gud. Til gengæld skrev Walt et ugentlig brev til støttegruppen med bedeemner. Et ægtepar åbnede deres hjem for ham. I ni måneder boede han hos dem.

Langsomt, skridt for skridt, blev Walt løst både fra sit misbrug og fra sin kønsforstyrrelse og fik hjælp i sit forhold til Gud. Det afgørende og skelsættende øjeblik var, da han kom til vished om at være frelst af Jesus.

”Det, som kirken gjorde for mig, var, at den hjalp mig hen til det punkt, hvor jeg bad Herren om tilgivelse. Jeg begyndte at bede om tilgivelse.”

Men det var under en medkristens bøn for ham, at det blev levende og klart for Walt, at Jesus ville tage imod ham og være hans frelser – for altid. ”Det var det forløsende øjeblik. Fra det øjeblik og fremover var jeg frelst, genoprejt og helet.”

Walt Heyer

Efter 8 år med en kvindelig identitet vendte Walt tilbage til at identificere sig som mand. Den dag, han første gang kom i kirke som mand, opmuntrede præsten ham til at aflægge et vidnesbyrd for menigheden. Da han var færdig, rejste hele menigheden sig spontant i taknemlighed til Gud. En af kvinderne fra Walts støttegruppe gengav det på denne måde: "Det var et øjeblik, hvor tiden stod stille. Det var historien om et brudt, brudt, brudt liv, der var forløst af den almægtige Gud."

I dag bruger Walt al sin tid på at hjælpe og rådgive transkønnede. Han er løst fra sin kønsforstyrrelse og har i 20 år hvilet i sin identitet som mand. Han takker både psykoterapien, menigheden og Gud. Men han er ikke i tvivl om, hvad der var det mest afgørende: at han ved Guds nåde fandt sin sande og egentlige identitet som en frelst synder i Kristus.¹³²

Et sammensat billede

Historier som dem, Robert Wenham og Walt Heyer kan fortælle, bliver sjældent gengivet i verdslige medier. Her prioriterer man typisk at fortælle om de transkønnede, som er lykkelige for og har oplevet det som en stor befrielse at skifte køn ved operativ og hormonal hjælp. De historier findes også. Billedet er sammensat.

Mange transkønnede kan imidlertid fortælle to historier om, hvad det førte med sig, at de skiftede køn. Den ene handler om tiden umiddelbart efter operationen. Den anden handler om deres senere erfaringer. Både Robert Wenham og Walt Heyer kunne have vidnet om et helt igennem lykkeligt kønsskifte, hvis de var blevet interviewet om det i den første tid efter operationen. Da var de euforiske af glæde. Men glæden holdt ikke. Efter nogen tid blev det tydeligt for dem, at de ikke var nået frem til den harmoni mellem krop, sind og kønsidentitet, som de havde håbet på. Euforien blev afløst af dyb skuffelse og sorg. Den erfaring er de ikke ene om.

I denne sammenhæng kan det være værd at gentage, at intersex-personer, hvis køn f.eks. af genetiske årsager er uklart, kan have stor gavn og glæde af operative indgreb og hormonal behandling til understøttelse af det køn, som vurderes at være biologisk dominerende. Som nævnt i kapitel 2 må denne behandlingsform ud fra et bibeltro, kristent standpunkt støttes. Bibelen tager udgangspunkt i, at der er to køn, at vi alle fra fødslen hører til det ene af de to køn, og at der er identitet mellem krop og køn. På det grundlag må vi som bibeltro kristne støtte operativ og hormonal behandling af intersex-personer med henblik på at tydeliggøre deres medfødte, biologiske køn. På det samme grundlag må vi imidlertid afvise operativ og hormonal behandling af transkønnede med henblik på at udlette deres medfødte, biologiske køn.

Kaldet i vor tid

Der er imidlertid en anden hjælp, vi som kristne kan og må give til den transkønnede. Det er menighedens kærlige omsorg, forkyndelse af evangeliet og støtte til at leve i troen på Jesus og i vedkendelse af det medfødte køn. Er vi klar til at påtage os denne opgave?

Vi bliver aldrig klar, som vi gerne vil være det, og der er et stort evangelium i, at Gud formår at bruge os, som vi er, uanset hvor svage, usikre og famlende vi føler os. Ikke desto mindre må vi i den kristne menighed i vor tid se det som et kald at investere tid og kræfter i at blive fortrolige med de transkønnedes udfordringer, med den bibelske lære om krop og køn og med sund bibelsk og evangelisk sjælesorg i mødet med transkønnede.

Det er ikke nødvendigt, at alle kristne får en dybtgående indsigt i disse ting. Men i en kønsforvirret tid og kultur, hvor de transkønnede bliver stadigt flere, og hvor samfundets pres mod et bibelsk syn på krop og køn tager til, er det ønskeligt, at alle kristne får en grundlæggende indsigt i disse ting, og at nogle i de kristne menigheder tilegner sig en dyberegående indsigt.

Denne rapport er tænkt som en første og basal hjælp til alle kristne. Den har haft til hensigt at vække bevidsthed om og indsigt i den åndskamp om kønnet, som foregår i vor tid. Den har endvidere haft til hen-

sigt, at give en grundlæggende hjælp til at forstå og fastholde et bibelsk syn på krop og køn. Endeligt har den haft til hensigt at give hjælp til at møde den transkønnede med en sund bibelsk og evangelisk sjælesorg. Men der er behov for, at denne rapport bliver fulgt op af andre udgivelser, som går i dybden med alle de emner, som er behandlet på de foregående sider.

Der foreligger allerede nu meget godt skriftligt materiale på engelsk. På hjemmesiden for The Gospel Coalition, www.thegospelcoalition.org, og på hjemmesiden for John Piper, www.desiringgod.org, ligger der en lang række gode artikler om de emner, som er behandlet i denne rapport. Artiklerne er båret af den samme teologi om krop, køn og transkønnethed, som er kommet til udtryk i denne rapport. Dette gør sig også gældende for tre gode engelsksprogede bøger fra henholdsvis 2015, 2016 og 2017, som der henvises til i noten efter denne sætning.¹³³

Åndskampen om kønnet er i sidste ende en kamp om den kristne menigheds åbne hjerteforhold til og troskab mod Guds Ord. I det lys giver det mening at afslutte med Paulus' opmuntring til og ønske for de troende i Thessalonika:

"Stå derfor fast, brødre, og hold jer til de overleveringer, som I er blevet undervist i, hvad enten det var i ord eller i brev fra os. Vor Herre Jesus Kristus og Gud vor Fader, som har elsket os og i sin nåde givet os evig trøst og godt håb, han trøste jeres hjerter og styrke jer til alt godt i gerning og i ord!" (2 Thess 2,15-17).

Noter

- 1 Jens Ejsing, "Transseksuelle sætter kryds i passet", Berlingske Tidende, 28. sep. 2011.
- 2 Gry Pauline Koefoed, "Danmark får verdens bedste lov om juridisk kønsskifte", Århus Stiftstidende, 4. aug. 2014.
- 3 Cathrine Bloch, "Nu kan mænd føde børn", Berlingske Tidende, 11. sep. 2014.
- 4 Artikel fra Ritzau, "Mand, som før kønsskifte var kvinde, må kalde sig far", Jyllands-Posten, 24. nov. 2017.
- 5 Claus Vincents & Karen Sofie Egebo, "Biskopper: Præster kan ikke nægte at vie juridisk kønsskiftede", Kristeligt Dagblad, 3. marts 2015.
- 6 Tro og Mission, nr. 15., 11. sep. 2015.
- 7 Morten Mikkelsen, "Pædagoger skal droppe traditionelle kønsroller", Kristeligt Dagblad, 25. nov. 2014.
- 8 LGBT Danmark - Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner; Lars Igum Rasmussen, "Sundhedsstyrelsen: Transkønnede er ikke psykisk syge, men de har brug for en diagnose", Politiken, 12. maj 2016.
- 9 Christian Severin Larsen, "De ti mærkeligste radikale mærkesager", Netavisen Pio, 30. apr. 2013; Lasse Lauridsen, "Radikale vil have flere kønsneutrale børnehaver", DR.dk/nyheder, 15. okt. 2012.
- 10 Christian Kloster, "Fætter BR: Dreng skal støvsuge", MetroXpress, 13. nov. 2013.
- 11 Ibid.
- 12 Christiane Vejgård, "Hvilket køn har du? Der er nu 68 forskellige at vælge på Facebook", Elektronista, 2. dec. 2014; Sultan Sahin, "Facebook: Kvinde, mand, genderfuck og alle de andre køn", Århus Stiftstidende, 2. dec. 2014; LGBT Danmark vejleder på sin hjemmeside i, hvordan man kan vælge et af de 68 køn på Facebook: <http://lgbt.dk/facebooks-udvidede-konkategorier-tilgaengelige-i-danmark/>.
- 13 Milford Spiro, "Kibbutz: Venture in Utopia", Cambridge, Harvard University Press, 1956.
- 14 Milford Spiro, "Gender and Culture: Kibbutz Women Revisited", Durham, Duke University Press, 1979; se endv.: Glenn Wilson, "The Great Sex Divide", Stuart-Townsend, Washington D.C., 1992, 63-66; en.wikipedia.org/wiki/Kibbutz#Children; en.wikipedia.org/wiki/Melford_Spiro.
- 15 John Colapinto, "As Nature Made Him: The Boy Who Was Raised as a Girl", New York, Harper Perennial, 2000; David Osborne, "Tragic End Of The Boy Who Was Brought Up As A Girl", The Independent, 5 November 2004; Daily Mail Reporter, "The tragic twin boy who was brought up as a girl after horrific hospital blunder", 23 November 2010; BBC Home, "Dr Money and the Boy with No Penis", 17 September 2014; en.wikipedia.org/wiki/David_Reimer.
- 16 Gabrielle Kuby, "The Global Sexual Revolution", Kettering, Angelico Press, 2015, 64-81; en.wikipedia.org/wiki/Yogyakarta_Principles.
- 17 "Human rights and gender identity" An Issue Paper commissioned and published by Thomas Hammarberg, Council of Europe Commissioner for Human Rights, Strassbourg, 29 July 2009.
- 18 Lisa Andersen, "Notat om transkønnedes forhold", Sundheds- og Forebyggelsesudvalget 2011-2012, SUU Alm. del Bilag 417, København, 2012; Justitsministeriet, Politi- og Strafferetsafdelingen, "Rapport fra arbejdsgruppen om juridisk kønsskifte", Kommunaludvalget 2013-2014, KOU Alm. del Bilag 53, Slotholmsgade 10, 1216 København K, 27. feb. 2014.
- 19 Yogyakarta-principperne i dansk oversættelse ved Tina Thranesen, Vidensbanken om kønsidentitet: thranesen.dk/yogyakarta-principperne-dansk/#Princip3.
- 20 "Human rights and gender identity" An Issue Paper commissioned and published by Thomas Hammarberg, Council of Europe Commissioner for Human Rights, Strassbourg, 29 July 2009.
- 21 Kirstine Dalsgaard Larsen, "Europarådet vil gøre køn til en social konstruktion", Kristeligt Dagblad, 26. apr. 2011.
- 22 Bogen kom på dansk i 1972. Den engelske titel er: "The Social Construction of Reality".
- 23 Jo Paoletti, "Pink and Blue. Telling the boys from the girls in America", Bloomington, Indiana University Press, 2012; Cecilie Møller Rasmussen, "Lyserød startede med at være en drengefarve", Jyllands-Posten, 29. maj 2015; Evann Gastaldo, "The Manly History of the Colour Pink", Newser, 21 February 2010.
- 24 Bogen kom på dansk i 2010. Den engelske titel er: "Gender Trouble".
- 25 Steen Baagøe Nielsen & Gitte Riis Hansen (red.), "Køn, seksualitet og mangfoldighed", Samfundslitteratur, 2016, 191.
- 26 Ibid. 37, 40-46, 57-73, 77-92, 145-164, 181-198.
- 27 Ibid. 81.
- 28 Ibid. 46.
- 29 Ibid. 192.
- 30 "Handlingsplan til fremme af tryghed, trivsel og lige muligheder for LGBTI-personer", Udenrigsministeriet Asiatisk Plads 2, 1448 København K., juni 2018.
- 31 Ibid. 5.
- 32 Ibid. 21-23.
- 33 Ibid. 22.
- 34 Ibid. 23.

- 35 Ibid. 23.
- 36 Ibid. 35.
- 37 Nashville-erklæringen er udsendt af The Council on Biblical Manhood and Womanhood og kan læses på rådets hjemmeside: cbmw.org/nashville-statement.
- 38 Marc Brettler, "Happy is the man who fills his quiver with them (Ps. 127:5): Constructions of masculinities in the Psalms", artikel i: "Being a Man. Negotiating ancient constructs of Masculinity", ed. Ilona Zsolnay, Routledge, London & New York, 2017, 199.
- 39 Jeg takker Jan Bygstad for at have sat mig på sporet af denne pointe gennem sin bibeltime om Adam og Eva på Nyt Livs bibellejr 2010. Bibeltimen kan høres her: nytliv.dk/resource/bibellejr-2010-2-aftenmoede.
- 40 Jeg takker John Piper for denne pointe. Den fremføres i: Interview with John Piper, "He or She? How Should I Refer to Transgender Friends?", www.desiringgod.org.
- 41 Cynthia W. Lumley, "Male and Female Sex Differences", artikel i: "From Taboo to Delight: Ethics of sex", ed. Gifford A. Grobien, Concordia Publishing House, St. Louis, 2016; Scott E. Stiegemeyer, "How Do You Know Whether You Are a Man or a Woman", artikel i: Concordia Theological Quarterly, January/April 2015, Volume 79:1-2, 19-48; Carsten Elmelund Petersen, "Kærligheden glæder sig ikke over uoverensstemmelsen!", Lohse, Fredericia, 2015; medlineplus.gov/ency/article/001669.htm.
- 42 Lumley 2016, 24.
- 43 John Piper, "A Vision of Biblical Complementarity", artikel i: "Recovering Biblical Manhood and Womanhood", ed. John Piper & Wayne Grudem, Crossway Books, Wheaton, 1991, 35.
- 44 Piper 1991, 46.
- 45 Om mænds og kvinders forskellige kald i hjem og menighed se endv. Nyt Liv nr. 1/2013, 8-40; nr. 2/2013, 69-78; nr. 1/2014, 65-70; nr. 1/2017, 67-78.
- 46 Jeg takker John Piper for idéen til denne illustration: Piper 1991, 49.
- 47 Statistik om alkoholforbrug og alkoholmisbrug: blaakors.dk/viden/viden-om-alkoholomraadet/statistik.
- 48 Hjemløshed i Danmark – nøgletal og oversigt: sfi.dk/temaer/hjemloeshed.
- 49 "Mænd er bedre fædre end kvinder", Berlingske Tidende, 5. juni 2005; Sofie Tholl, "Myten om moren som den bedste forælder lever endnu", Information, 13. jan. 2012.
- 50 Kriminalforsorgens statistik 2015.
- 51 Piper 1991, 49.
- 52 Gregg Johnson, "The Biological Basis for Gender-Specific Behaviour", artikel i: "Recovering Biblical Manhood and Womanhood", ed. John Piper & Wayne Grudem, Crossway Books, Wheaton 1991, 283
- 53 Johnson 1991, 283; se endv. ibid. 280-284; Lone Frank, "Portræt af et hormon", Weekendavisen, 7.-13. aug. 2015, Ideer.
- 54 Lone Frank, 2015.
- 55 Lone Frank, "Den store forskel", Weekendavisen 20.-26. juli 2007, 1. sektion; Lone Frank, "Venus, Mars og Miljøet", Weekendavisen, 27. jan. – 2. feb. 2012, Ideer; Lone Frank, 2015; Lone Frank, "Transkulturelt", Weekendavisen, 15.-21. apr. 2016, Ideer; Lone Frank, "Vi binder os på mund og ånd", Weekendavisen, 18.-24. aug. 2017, 1. sektion; Sheri A. Berenbaun & Melissa Hines, "Early Androgens Are Related to Childhood Sex-Typed Toy Preferences", artikel i: Psychological Science, 1. May 1992.
- 56 Melissa Hines, "Gender Development And the Human Brain", Annual Review of Neuroscience, Vol 34: 69-88, July 2011.
- 57 "Is there any such thing as the female brain?", artikel på hjemmesiden for University of Cambridge, 22 June 2011.
- 58 Monica Danielsson & Birgitta Jansson, "Får flickor finnas?", Antigone Forlag, 2010, 12-13, citeret fra: Olof Edsinger, "Når minoriteten tar majoriteten som gisslan", Netverket för samlevnad och sexualitet, 2015.
- 59 Thomas J. Eluvathingal, Harry T. Chugani, Michael E. Behen, Csaba Juhász, Otto Muzik, Mohsin Maqbool, Diane C. Chugni, Malek Makki, "Partial reversal of the effect of maternal care on cognitive function through environmental enrichment", Pediatrics, Vol 117, Issue 6, June 2006; Julie Clayton, "2016 Kavli prize in neuroscience...for the discovery of mechanisms that allow experience and neural activity to remodel brain function", Neuroscience, Vol 118, Issue 2, May 2003, 571-576; Dean V. Buonomano & Michael M. Merzenich, "Cortical Plasticity: From Synapses to Maps", Annual Review of Neuroscience, Vol 21, March 1998, 149-186
- 60 Michelle Cretella, "Gender Dysphoria in Children", American College of Pediatricians, 2016; se endv.: Michelle Cretella, "I'm a Pediatrician. How Transgender Ideology Has Infiltrated My Field and Produced Large-Scale Child Abuse", The Daily Signal, 3 July 2017; Kenneth J. Zucker, "Children with gender identity disorder: Is there a best practice?", Neuropsychiatry de l'Enfance et de l'Adolescence, 56 (6), 2008, 358-364; N. E. Whitehead & B. K. Whitehead, "My Genes Made Me Do It! Homosexuality And The Scientific Evidence", Whitehead Associates, 2013; Kenneth J. Zucker & S. J. Bradley, "Gender Identity and Psychosexual Disorders", FOCUS 2005;3(4):598-617; N. E. Whitehead, "Are Transsexuals Born That Way?", Triple Helix (Autumn 2000), 6-8.
- 61 Lone Frank, 2007.
- 62 Ian Sample, "Male and female brains wired differently, scans reveal", The Guardian, 2 December 2013.
- 63 Billedet er anvendt med tilladelse fra Ragini Verma og University of Pennsylvania, Perelman School of Medicine. Det er hentet fra følgende artikel: Madhura Ingahlalkar, Alex Smith, Drew Parker, Theodore D. Satterthwaite, Mark A. Elliott, Kosha Ruparel, Hakon Hakonarson, Raquel E. Gur, Ruben C. Gur & Ragini Verma, "Sex differences in the structural connectome of the human brain", PNAS, 14 January 2014, 111 (2) 823-828.

- 64 Steve Connor, "The hardwired difference between male and female brains could explain why men are 'better at map reading'", *The Independent*, 3 December 2013; se endv.: Jane Kupkowski, "Neuroscience Male and Female Brain: Biopsychology: Breakthroughs – Human Development-Research", LinkedIn, 4 December 2015.
- 65 Ibid.; se endv.: Johnson 1991, 289-290; Ryan O'Hare, "Men and women really DO have different brains: 'Road Maps' reveal how changes in neural networks make us behave differently", Mailonline, 10 February 2016; Simon Baron-Cohen, "The extreme male brain theory of autism", *TRENDS in Cognitive Sciences*, Vol. 6, No. 6, June 2002; Simon Baron-Cohen, University of Cambridge, "The Essential Difference: The Truth About The Male And Female Brain", ResearchGate, January 2003; Teresa Foden & Connie Anderson, "The 'Extreme Male Brain': An Explanation For Autism?", Kennedy Krieger Institute, Interactive Autism Network, 23 February 2010; Zeenat F. Zaidi, "Gender Differences in Human Brain: A Review", *The Open Anatomy Journal*, Vol 2, 2010, 37-55; en.wikipedia.org/wiki/Empathizing-systemizing_theory.
- 66 Connor 2013.
- 67 Geoffrey Mohan, "Brains of women and men show strong hardwired differences", *Los Angeles Times*, 3 December 2013; se endv.: Sample 2013; "Brain Connectivity Study Reveals Striking Differences Between Men and Women", *Penn Medicine News*, 2 December 2013.
- 68 Larry Cahill, "Why sex matters for neuroscience", *Nature Reviews Neuroscience*, 10 May 2006; Adrienne LaFrance, "What Happens to a Woman's Brain When She Becomes a Mother?", *The Atlantic*, 8 January 2015.
- 69 B. M. Cooke & C. S. Wooley, "Sexually dimorphic synaptic organization of the medial amygdala", *Journal of Neuroscience*, 25 (46), 2919-05.2005; S. Hamann, "Sex differences in the responses of the human amygdala", *Neuroscientist* 2005, August: 11 (4), 288-293; G. Einstein, J. Downar & S. H. Kennedy, "Gender/sex differences in emotions", *Medicographia* 2013, 35, 271-280.
- 70 J. Harasty, K. L. Double, G. M. Halliday, J. J. Kril & D. A. McRitchie, "Language-associated cortical regions are proportionally larger in female brain", *Arch Neurol*. 1997 February: 54 (2), 171-176.
- 71 Michael McCarthy, Jeanne McCarten & Helen Sandiford, "Viewpoint.Student's Book.2", New York, Cambridge University Press, 2014, 132.
- 72 Robert Lee Hotz, "Deep, Dark Secrets of His and Her Brains", *Los Angeles Times*, 16 June 2005; Molly Edmonds, "Do men and women have different brains?", science.howstuffworks.com/life/inside-the-mind/human-brain/men-women-different-brains.htm.
- 73 Sally Goddard Blythe, "Boys twice as likely to fall behind girls in early years", 18 July 2016; sallygoddardblythe.co.uk/boys-twice-likely-fall-behind-girls-early-years; Mårten Eriksson, Peter B. Marschik, Tiia Tulviste & Carlos Callego, "Differences between boys and girls in emerging language skills: Evidence from 10 language communities", *British Journal of Developmental Psychology*, June 2012, 30 (Pt2): 326-343.
- 74 Kimura 1999; Baron-Cohen 2002; Frank 2017; Diane F. Halpern, Camilla P. Benbow, David C. Geary, Ruben C. Gur, Janet Shibley Hyde & Morton Ann Gernsbacher, "The Science of Sex Differences in Science and Mathematics", *Psychol Sci Public Interest*, August 2007, 8 (1), 1-51.
- 75 Melissa E. Frederikse, Angela Lu Elisabeth Aylward, Patrick Barta & Godfrey Pearlson, "Sex Differences in the Inferior Parietal Lobule", *Cerebral Cortex*, Volume 9, Issue 8, 1 December 1999, 896-901.
- 76 Chris Tachibana, "Probing Question: Are boys really better at math than girls?", *Penn State News*, 18 May 2010.
- 77 Elisabeth Heubeck, "How Male and Female Brains Differ", artikel på: WebMD, 21 December 2013; se endv. Halpern et al. 2007.
- 78 Frank 2012; H. Hamlon, R. Thatcher & M. Cline, "Gender Differences in the Development of EEG Coherence in Normal Children", *Developmental Neuropsychology*, 1999, 16 (3), 479-506; Tamsin Osborne, "Ending the myth that boys are better at math", *New Scientist*, Daily News, 30 May 2008.
- 79 Susan Scutti, "Brain Facts To Know And Share: Men Have A Lower Percentage Of Grey Matter Than Women", *Medical Daily*, 10 July 2014; University of California, Irvine, "Intelligence In Men And Women Is A Gray And White Matter", *Science Daily*, 22 January 2005; Zaidi 2010.
- 80 Dario Maistripieri, "Gender Differences in Personality Are Larger than Previously Thought", *Psychology Today*, 14 January 2012.
- 81 B. Kolb & R. Gibb, "Brain Plasticity and Behaviour in the Developing Brain", *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 2011, 20(4): 265-276; Mark R. Rosenzweig, "Modification of Brain Circuits through Experience", artikel i: "Neural Plasticity and Memory: From Genes to Brain Imaging", ed. F. Bermudez Ratonni, CRC Press/Taylor & Francis, Boca Raton (FL), 2007; Halpern et al., 2007.
- 82 Citeret fra Frank 2007.
- 83 Cahill 2006; Larry Cahill, "Fundamental sex differences in human brain architecture", *PNAS*, 14 January 2014, Vol. 11, no. 2, 577-578; "Dr. Larry Cahill gives his thoughts on the Male vs. Female Brain", neurobiology.uci.edu, 27 January 2016.
- 84 Larry Cahill, "Equal ≠ The Same: Sex Differences in the Human Brain", *Cerebrum*, 2014, March-April: 5.
- 85 Johnson 1991, 293.
- 86 Jamie Dean, "Suffer the Children", *World*, 15 April 2017, Volume 32, Number 7, 30-32; youtube.com/channel/UChCA_LScK33yNsiqOBIAa2g.
- 87 Ibid.
- 88 Cretella 2016; se endv. Cretella 2017.
- 89 Frank 2016.

- 90 Cretella 2016; se endv. Note 55 & 56.
- 91 Cretella 2016.
- 92 Zucker & Bradley 2005, 598-617.
- 93 Daniel E. Shumer, Sari L. Resiner, Laura Edwards-Leeper & Amy Tishelman, "Evaluation of Asperger Syndrome in Youth Presenting to a Gender Dysphoria Clinic", *LGBT Health*, 1 October 2016, 3 (5), 387-390.
- 94 Torben Isager, overlæge og speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri, "Hvad er Aspergers syndrom?", artikel på: www.netdoktor.dk.
- 95 Sophia Lee, "Sounding the Alarm", *World*, 15 April 2017, 36-39; Cretella 2016.
- 96 "Hvad er Body Dysmorphic Disorder?", artikel på: www.pjkp.dk, hjemmeside for psykologerne Eivind Lenhard Johansen og Marius Kristoffersen.
- 97 David Andersen, "Chloe drømmer om at få amputeret benene – ser sig selv som handicappet", *MetroXpress*, 16. nov. 2016.
- 98 Cretella 2016.
- 99 Ibid.
- 100 Ami B. Kaplan, "What is the Difference between Gay and Transgender", *Transgender Mental Health*, 16 October 2012; Sarah Kott, "Dreng fortryder kønsskifte: Nu skal han have fjernet bryster", *Jyllands-Posten*, 8. sep. 2017, International; Douglas Robertson, "All my life I thought I was a gay man – but according to Juno Dawson in Attitude today, I'm actually a trans woman", *The Independent*, 24 May 2017.
- 101 Elmelund Petersen, 2015, 11-12.
- 102 Alana Avery, "Changing the way the media represents transgender people", *The Guardian*, 23 September, 2014; Ole Nyeng, "Den store sædelighedsfejde", *Weekendavisen*, 21.-27. okt., 2016, 1. sektion; Frank 2016; "How schools are pushing transgenderism to children. More radical and aggressive than ever", artikel på: www.massresistance.org, 6 June 2014; en.wikipedia.org/wiki/Transgender_rights_movement; en.wikipedia.org/wiki/List_of_transgender_characters_in_film_and_television
- 103 Noline Larsen, "Nu kan danske transkønnede børn komme i behandling, inden de når at udvikle bryster og skæg", *Vice*, 29. sep. 2017.
- 104 "Transutredningar bland unga ökar med 100 procent – varje år", *Aftonbladet*, 13. mar. 2017.
- 105 Cretella 2017.
- 106 Frank 2016.
- 107 Rigshospitalets vejledning vedr. behandling af transkønnede findes på: Rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/julianemarie/gynaekologisk-klinik/undersogelse-og-behandling/sygdomme-og-behandling/Sider/transseksualitet-og-koensidentitet.aspx.
- 108 Prianka Boghani, "When transgender Kids Transition, Medical Risks are Both Known and Unknown", *Frontline*, 30 June 2015.
- 109 Ibid.; se endv.: Ryan T. Anderson, "New Paper Says Puberty Blockers Aren't the Answer to Gender Confusion", *The Daily Signal*, 20 June 2017; Leah Mariann Klett, "Children as Young as 11 Could Start Irreversible Hormone Treatment to Change Gender After Court Ruling", *The Gospel Herald*, 6 September, 2017.
- 110 C. Dehjne, P. Lichtenstein, M. Boman, A. L. Johansson, N. Långström og M. Landen, "Long-term follow-up of transsexual persons undergoing sex reassignment surgery: cohort study in Sweden", *PLoS One*, 22 February, 6(2); Frank 2016.
- 111 C. Dehnje et. al. 2011.
- 112 Rikke Kildevæld Simonsen, Gert Martin Hald, Ellids Kristensen og Annamaria Giraldi, "Long-Term Follow-Up of Individuals Undergoing Sex-Reassignment Surgery: Somatic Morbidity and Cause of Death", *Sexual Medicine*, Volume 4, Issue 1, March 2016, e60-e68.
- 113 David Batty, "Sex changes are not effective, say researchers", *The Guardian*, 30 July 2004; se endv.: Kiley Crosland, "Sex change regret silenced", *World*, 10 June 2017.
- 114 Larsen 2017.
- 115 "Handlingsplan til fremme af tryghed, trivsel og lige muligheder for LGBTI-personer", Udenrigsministeriet, Asiatisk Plads 2, 1448 København K, juni 2018, 9.
- 116 Mie Louise Raatz, "Minister vil lade børn skifte juridisk køn", *Jyllands-Posten*, 5. juni 2018.
- 117 Cretella 2017.
- 118 Patricia Leigh Brown, "Supporting Boys or Girls When the Line Isn't Clear", *New York Times*, 2 December 2006.
- 119 Daniel Coleman, "The 'Wrong Sex': A New definition Of Childhood Pain", *New York Times*, 22 March 1994.
- 120 Zucker 2008, 358-364.
- 121 Frank 2016.
- 122 Ole Nyeng, "Den Store Baderumsfejde", *Weekendavisen*, 21.-27. apr. 2016, Kultur.
- 123 Ole Nyeng, "Den store sædelighedsfejde", *Weekendavisen*, 21.-27. okt. 2016, 1. sektion.
- 124 Jason Hanna, "North Carolina repeals 'bathroom bill'", *CNN politics*, 31 March 2017.
- 125 Nashville-erklæringen: cbmw.org/nashville-statement.
- 126 Interview med John Piper, "He or She? How Should I Refer to Transgender Friends?", www.desiringgod.org.
- 127 Citeret fra: Lloyd D. Graham, "Gender and gnosis: Making Mary male, making Jesus female", 2015,

academia.edu/19327057/Gender_and_gnosis_Making_Mary_male_making_Jesus_female.

- 128 Robert Weise, "Transgender Identity in the Light of Biblical Identity", artikel i "Ethics of Sex. From taboo to Delight", red. Gifford A. Grobie, Concordia Publishing House, Saint Louis, 2017, 181-200.
- 129 Svar på hjemmesiden "jesusnet.dk": <http://jesusnet.dk/svar/er-det-forkert-at-skifte-koen/>,
- 130 Andrew T. Walker, "How Your Church Can Love Transgender People", 24 August 2017, <https://www.thegospelcoalition.org/article/how-your-church-can-love-transgender-people/>,
- 131 Sophia Lee, "Sounding the Alarm", World, 15 April 2017, 36-39.
- 132 Sophia Lee, "Walt's Story", World, 15 April 2017, 39-41; Brian Fraga, "Speaking Out About the Transgender 'Delusion'", National Catholic Register, 1 May 2015; Jeff Schapiro, "Transsexual Returns to Original Gender After Relationship With Christ", Christian Post Reporter, 11 January 2012.
- 133 Mark A. Yarhouse, "Understanding Gender Dysphoria", IVP Academic, 2015; Vaughan Roberts, "Transgender", The Good Book Company, 2016; Andrew T. Walker, "God and the Transgender Debate", The Good Book Company, 2017.

Rettighedsoplysninger til billeder og illustrationer

(Alle billeder er uændrede ift. originalen)

Forsideillustration af LEOcrafts, Stock illustration ID:152021364 fra istockphoto.com.

Billede s. 5 af Wonx2150, <https://bit.ly/2IHAFdW>.

Billede s. 7 af יערי יד השומר הצעיר ארכיון - Hashomer Hatzair Archives Yad Yaari, <https://bit.ly/2UbWweL>.

Billede s. 14 af VIRIN: 111014-F-JL680-002.JPG, <https://bit.ly/2HbTlQm>.

Billede s. 16 af Benson Kua, <https://bit.ly/2H64Sku>.

Billede s. 35 af Krisdog, Lagerfoto-id 22436528 fra bigstockphoto.com

Billede s. 36 screenshot fra videoen <https://youtu.be/9L2jyEDwpEw>.

Billede s. 46 bragt med tilladelse fra Genesis Photo Agency.